

**T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞANLIURFA İLİ 2014 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇED ve İZİN LİSANS ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞANLIURFA - 2015

Çevre; Türk toplumu için artık yeni bir kavram olmaktan çıkmış, çevre ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmış, kurumlar oluşturulmuştur. En önemlisi de çevre ile ilgili toplumsal bilincin eriştiği düzeydir. Toplumda çevre bilincinin yerleşme düzeyi o toplumun çağdaşlık göstergesidir. Son yıllarda gelişen çevre bilinci ilimizde de önem kazanmış ve birçok kurum ve kuruluş faaliyetlerinde çevreyi de göz önünde bulundurmaya başlamıştır.

Bugün çevre ile ilgili meseleler yalnız resmi kurumlarda değil sivil toplum örgütleri için de kaçınılmaz bir ilgi alanı oluşturmaktadır. Gelecek nesillere bozulmamış bir biyolojik varlık mirası ve yaşanabilir, sağlıklı, temiz bir çevre bırakmak ve bununla birlikte sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak çalışmalarımızın odak noktasını teşkil etmektedir.

Kültürünü köklü uygarlıklardan alan, dört mevsimin bütün güzellikleriyle yaşandığı ilimiz, tarih ve tabiatının ayrıcalıklı özellikleriyle de ülkemizin ve bölgemizin ticaret ve turizmde gelişmekte olan illerin başında gelmektedir. Bu nedenle doğal kaynakların dikkatli bir şekilde kullanılması ve çevrenin özenle korunması gerekmektedir. Gerek Valiliğimiz tarafından, gerekse Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüz tarafından yürütülen faaliyetler sonucunda çevre duyarlılığının giderek arttığını ve bu duyarlılık sonucuna kişilerin, kurumların ve sanayi tesislerinin çevresel önlemler alınması konusunda daha hassas davrandıklarını gözlemlemekteyiz. Çalışmalarını bu yönde aralıksız sürdüren tüm personelimizi kutlar çalışmalarının devamını temenni ederim.

M. Şahin CANBAZ
Çevre ve Şehircilik İl Müdür V.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
GİRİŞ	16
A. Hava	17
A.1. Hava Kalitesi	17
A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar	18
A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar	21
A.4. Ölçüm İstasyonları	22
A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü	23
A.6. Gürültü	23
A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar	24
A.8. Sonuç ve Değerlendirme	24
Kaynaklar	24
B. Su ve Su Kaynakları	27
B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli	27
B.1.1. Yüzeysel Sular	27
B.1.1.1. Akarsular	27
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	27
B.1.2. Yeraltı Suları	27
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	28
B.1.3. Denizler	28
B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi	28
B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu	29
B.3.1. Noktasal kaynaklar	29
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	29
B.3.1.2. Evsel Kaynaklar	29
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	29
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	29
B.3.2.2. Diğer	29
B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri	30
B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu	30
B.4.1.1. Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti	30
B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından kullanılma su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti	30
B.4.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	30
B.4.2. Sulama	30
B.4.2.1. Sulama salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	31
B.4.2.2. Damlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	31
B.4.3. Endüstriyel Su Temini	31
B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	31
B.4.5. Rekreatyoneel Su Kullanımı	32
B.5. Çevresel Altyapı	32
B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve hizmeti alan nüfus	32

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	35
B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri	35
B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	35
B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü	35
B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar	35
B.6.2. Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı	36
B.6.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	37
B.6.4. Tarımsal faaliyetler ile oluşan toprak kirliliği	38
B.7. Sonuç ve Değerlendirme	39
Kaynaklar	39
C. Atık	40
C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)	40
C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları	46
C.3. Ambalaj Atıkları	46
C.4. Tehlikeli Atıklar	47
C.5. Atık Madeni Yağlar	47
C.6. Atık Pil ve Akümülatörler	49
C.7. Bitkisel Atık Yağlar	51
C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller	51
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)	52
C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar	53
C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar	54
C.12. Tehlikesiz Atıklar	55
C.12.1. Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	56
C.12.2. Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	57
C.12.3. Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları	60
C.13. Tıbbi Atıklar	60
C.14. Maden Atıkları	60
C.15. Sonuç ve Değerlendirme	61
Kaynaklar	61
Ç. Kimyasalların Yönetimi	62
Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar	62
Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme	62
Kaynaklar	62
D. Doğa Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik	63
D.1. Flora	63
D.2. Fauna	63
D.3. Ormanlar ve Milli Parklar	63
D.4. Çayır ve Mera	63
D.5. Sulak Alanlar	63
D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları	63

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
D.7. Sonuç ve Değerlendirme	63
Kaynaklar	63
E. Arazi Kullanımı	65
E.1. Arazi Kullanım Verileri	65
E.2. Mekânsal Planlama	66
E.2.1. Çevre Düzeni Planı	66
E.3. Sonuç ve Değerlendirme	66
Kaynaklar	66
F. ÇED, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri	67
F.1. ÇED İşlemleri	67
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri	68
F.3. Sonuç ve Değerlendirme	69
Kaynaklar	69
G. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları	70
G.1. Çevre Denetimleri	70
G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi	72
G.3. İdari Yaptırımlar	72
G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları	73
G.5. Sonuç ve Değerlendirme	73
Kaynaklar	73
H. Çevre Eğitimleri	74
I. İl Bazında Çevresel Göstergeler	75
Açıklamalar	75
1. Genel	76
1.1. Nüfus	76
1.1.1. Nüfus Artış Hızı	76
1.1.2. Kentsel Nüfus	77
1.2. Sanayi	78
1.2.1. Sanayi Bölgeleri	78
1.2.2. Madencilik	78
2. İklim Değişikliği	79
2.1. Sıcaklık	79
2.2. Yağış	79
2.3. Deniz Suyu Sıcaklığı	80
3. Hava Kalitesi	80
3.1. Hava Kirleticiler	80
4. Su-Atıksu	81
4.1. Su Kullanımı	81
4.2. Belediye İçme ve Kullanma Suyu Kaynakları	81
4.3. Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Veren Belediyeler	82
4.4. Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Sayıları ve Nüfusu	82

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
4.5. Sanayiden Kaynaklanan Atıksu ve Bertarafı	83
5. Arazi Kullanımı	83
6. Tarım	84
6.1. Kişi Başına Tarım Alanı	84
6.2. Kimyasal Gübre Tüketimi	84
6.3. Tarım İlacı Kullanımı	85
6.4. Organik Tarım	85
7. Orman	86
8. Bahçılık	87
9. Altyapı ve Ulaştırma	88
9.1. Karayolu ve Demiryolu Yol Ağı	88
9.2. Motorlu Kara Taşıtı Sayısı	88
10. Atık	89
10.1. Belediyeler Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık ve Bertarafı	89
10.2. Katı Atıkların Düzenli Depolanması	89
10.3. Tıbbi Atıklar	90
10.4. Atık Yağlar	90
10.5. Bitkisel Atık Yağlar	90
10.6. Ambalaj Atıkları	90
10.7. Ömrünü Tamamlamış Lastikler	92
10.8. Ömrünü Tamamlamış Araçlar	92
10.9. Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar	93
10.10. Maden Atıkları	93
10.11. Tehlikeli Atıklar	94
11. Turizm	94
11.1. Yabancı Turist Sayıları	94
11.2. Mavi Bayrak Uygulamaları	94
EK-1: İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Araştırma Formu	96
Açıklamalar	96
Bölüm I. Hava Kirliliği	97
Bölüm II. Su Kirliliği	101
Bölüm III. Toprak Kirliliği	106
Bölüm IV. Öncelikli Çevre Sorunları	108

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge A.1 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları	17
Çizelge A.2 - Epa hava kalitesi indeksi	18
Çizelge A.3 - Geçiş dönemi uzun vadeli ve kısa vadeli sınır değerleri ve uyarı eşikleri	19
Çizelge A.4 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler	22
Çizelge A.5 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler	23
Çizelge A.6 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı	23
Çizelge A.7 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Kullanılan Fueloil Miktarı	23
Çizelge A.8 - Şanlıurfa İlindeki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler	24
Çizelge A.9 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları	25
Çizelge A.10 - 2014 Yılında Şanlıurfa İlindeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı	25
Çizelge B.1 - Şanlıurfa İlinin Akarsuları	27
Çizelge B.2 - Şanlıurfa İlindeki Mevcut Sulama Göletleri	27
Çizelge B.3 - Şanlıurfa İlinin Yeraltısuyu Potansiyeli	28
Çizelge B.4 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı Yüzey ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları	29
Çizelge B.5 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	34
Çizelge B.6 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	35
Çizelge B.7 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler	36
Çizelge B.8 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları	38
Çizelge B.9 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb)	38
Çizelge B.10 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları	39
Çizelge C.1 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı İçin İl/İlçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu	41
Çizelge C.2 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri	40
Çizelge C.3 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi	41
Çizelge C.4 - Şanlıurfa İlinde 2014 Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları	44

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge C.5 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler	46
Çizelge C.6 - Şanlıurfa ilinde Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları	46
Çizelge C.7 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler	47
Çizelge C.8 - Şanlıurfa ilinde Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları	47
Çizelge C.9 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler	47
Çizelge C.10 - Şanlıurfa ilinde Yıllar İtibariyle Atık Akü Kazanım Miktarı	48
Çizelge C.11 - Şanlıurfa ilinde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı	48
Çizelge C.12 - Şanlıurfa ilinde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı	48
Çizelge C.13 - Şanlıurfa ilinde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi	48
Çizelge C.14 - Şanlıurfa ilinde 2014Yılı İçin Atık Bitkisel Yağlarla İlgili Veriler	49
Çizelge C.15 - Şanlıurfa ilinde Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç Sayısı	49
Çizelge C.16 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler	49
Çizelge C.17 - Şanlıurfa ilinde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları	50
Çizelge C.18 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı AEEE Toplanan ve İşlenen Miktarlar	52
Çizelge C.19 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı	52
Çizelge C.20 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri	54
Çizelge C.21 - Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar Listesi	54
Çizelge C.22 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı İldeki Demir ve Çelik Üreticileri Üretim Kapasiteleri, Cüruf ve Bertaraf Yöntemi	55
Çizelge C.23 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf - Uçucu Kül Miktarı	56
Çizelge C.24 - Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe göre Termik Santral Atıkları	57
Çizelge C.25 - 2014 Yılında İlimiz İl Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar	58
Çizelge C.26 - Şanlıurfa ilinde Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı	58
Çizelge C.27 - Maden Atıklarının Sınıflandırılması	59
Çizelge C.28 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık Miktarı	59
Çizelge Ç.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı	60
Çizelge E.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı İtibariyle Arazilerin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması	63

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge F.1 - Şanlıurfa ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı	65
Çizelge F.2 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları	66
Çizelge G.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı	68
Çizelge G.2 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında ÇŞİM'e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları	70
Çizelge G.3 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı	71

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik A.1- Şanlıurfa ilinde Haliliye İstasyonu 2014 yılı Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği	22
Grafik A.2 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikâyetlerin Dağılımı	24
Grafik B.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Mavi Bayrak Almış Plaj ve Marinaların Sayısı	28
Grafik B.2 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı	30
Grafik B.3 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı	31
Grafik B.4 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı	32
Grafik B.5 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Edilen Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	33
Grafik B.6 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Belediyelerden Kaynaklanan Arıtma Çamurunun Yönetimi	37
Grafik B.7 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Sanayiden Kaynaklanan Arıtma Çamurunun Yönetimi	37
Grafik C.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Atık Kompozisyonu	40
Grafik C.2 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Kayıtlı Ambalaj Üreticisi Ekonomik İşletmeler	47
Grafik C.3 - TABS Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi	47
Grafik C.4 - Şanlıurfa ilinde Atık Yağ Toplama Miktarları	48
Grafik C.5 - Şanlıurfa ilinde Yıllar İtibariyle Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım Miktarı	50
Grafik C.6 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Bitkisel Atık Yağlardan Geri Kazanılan Ürün Dağılımı	51
Grafik C.7 - Şanlıurfa ilinde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları	52
Grafik C.8 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Toplama Miktarları	53
Grafik C.9 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı AEEE İşleme Tesis Sayıları	54
Grafik C.10 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Kül Atıklarının Yönetimi	58
Grafik C.11 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Madencilikte Proses Atıklarının Bertarafı	61
Grafik E.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Arazi Kullanım Durumu	65
Grafik F.1 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	67
Grafik F.2 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	68

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik F.4 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Verilen Lisansların Konuları	69
Grafik G.1 - Şanlıurfa ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	70
Grafik G.2 - Şanlıurfa ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	71
Grafik G.3 - Şanlıurfa ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı	71
Grafik G.4 - Şanlıurfa ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	71
Grafik G.5 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı	72
Grafik G.6 - Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı	73

HARİTALAR DİZİNİ

		<u>Sayfa</u>
Harita A.1 -	Şanlıurfa ilinde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri	21
Harita C.1 -	Şanlıurfa ilinde Bulunan Termik Santrallerin Yeri	58

RESİMLER DİZİNİ

GİRİŞ

Şanlıurfa İline Ait Genel Bilgiler

Tarihi

Şanlıurfa ve civarındaki yerleşik hayat, Neolitik Dönem'e (Cıvalı Taş Çağı) kadar uzanmaktadır. Göbeklitepe Höyüğü, M.Ö. 11. yüzyılda kullanılan Dünya'nın bilinen en eski mabedinin bulunduğu yerdir. Şanlıurfa; Kur'an, İncil ve Tövrat (Eski ahit/Tevrat)'ta geçen Hz. İbrahim peygamberin doğum yeri olarak kabul edilmekte olup, anısına yapılarla bir adet cami de bu şehirde bulunmaktadır. Ayrıca Hz. Eyüp peygamberin de (İncil ve Eski ahitte "Job") doğum yeri olarak kabul edilir. Kent tarihi süreç içerisinde Ebla, Akkad, Sümer, Babil, Hitit, Hurri-Mitanni, Arami, Asur, Pers, Makedonya, Roma, Bizans gibi uygarlıkların egemenliklerine sahne olmuştur.

1094 yılında Selçuklu hâkimiyetine girmiştir. 1098'de Haçlı Edessa Kontluğu, daha sonra Eyyubi, Memluk, Türkmen aşiretleri, Timur Devleti, Akkoyunlular, Dulkadir Beyliği, Safeviler ve en son da 1516'da Osmanlı sınırları içine katılmıştır. Önceleri Rakka Eyaleti sınırları içerisinde yer almakta iken, 1876'da Halep'e bağlanmıştır, 1916'da ise bağımsız bir sancak olmuştur. I. Dünya Savaşına kadar Osmanlıların elinde olan Urfa, 1919 yılında önce İngilizler, daha sonra da Fransızlarca işgal edilmiş ve 11 Nisan 1920'de düşman işgalinden kurtarılmıştır. Cumhuriyet sonrasında, 1924'te il olmuştur. Daha sonraki dönemlerde ismine "Şanlı" ünvanı eklenmiş ve Şanlıurfa olarak değiştirilmiştir.

Coğrafi Durum

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Şanlıurfa, doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeybatıda Adıyaman, kuzeydoğuda Diyarbakır illeriyle çevrilidir. 789 km'lik Türkiye-Suriye sınırının bir bölümünü ilin güney sınırı oluşturur. Genelde bir ova görünümündeki il merkezinin rakımı 518 m'dir. Şanlıurfa kontinental (karasal) iklim özelliği gösterir. Yazları çok kurak ve sıcak, kışları bol yazları nispeten ılıman geçmektedir. Matematik konum itibarıyla ekvatora yakın olup, deniz etkisinden uzak bir bölgede bulunmaktadır. Bu nedenle karasal iklim özelliği ağır basmaktadır. Bu özellik sıcaklık ve yağış bakımından kendisini göstermektedir. Kar ve don olayının görüldüğü gün sayısı oldukça azdır.

Konum itibarıyla Arap Platformu'nun kuzey bölümleri ile Güneydoğu Toroslar'ın orta kısmını güney etekleri üzerinde yer almaktadır. İlin kuzeyinde bulunan dağların yükseklikleri düşüktür. Dağlar arasında geniş ovalar yer alır. İldeki başlıca dağlar; Karacada (1 938 m), Tektek (449 m), Susuz (801 m), Takur Tukur, Germuş (771 m), Şebeke (750 m) ve Arat (840 m) dağlarıdır. İl genel olarak plato görünümünde olup, başlıca ovaları şunlardır: Harran, Suruç, Viranşehir, Hilvan, Ceylanpınar, Bozova ve Siverek. En önemli akarsuyu Fırat Nehri'dir. Şanlıurfa kenti içinde göl olarak nitelendirilen Halil'ür Rahman ve Ayn-zeliha olmak üzere iki küçük göl mevcuttur. Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü rivayet edilen yerde oluşan bu iki göl nehir merkezinin güney batısında yer almaktadır. Rivayete göre Hz. İbrahim'in düştüğü yer, Halil'ür Rahman Gölü'dür.

Nemrut'un kızı Zeliha da İbrahim'e inandığından kendisini onun peşinden ateşe atmış ve düştüğü yerde Ayn-zeliha Gölü oluşmuştur. İçerisindeki balıkların kutsal sayılarak yenilmediği bu göller, dünyanın her tarafından gelen ziyaretçilerini ağırlamaktadır. Ayrıca GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) ile yapay olarak oluşturulan Atatürk Baraj Gölü, Türkiye'nin en büyük baraj gölü olup, il sınırları içinde bulunmaktadır.

İdari ve Sosyo-Ekonomik Durumu

Şanlıurfa ilinin nüfusu, 2012 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 1 762 075 kişidir. Nüfusun 975 455 kişisi şehirlerde yaşarken, 786 620 kişisi belde ve köylerde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların oranı % 55,35, köyde yaşayanların oranı % 44,65'tir. İl merkezi nüfusu 526 247, ilin nüfus yoğunluğu ise km² başına 94 kişidir. Nüfus büyüklüğü bakımından ilçeleri sırasıyla Siverek, Viranşehir, Suruç, Akçakale, Birecik, Ceylanpınar, Harran, Bozova, Hilvan, Halfeti'dir. Şanlıurfa nüfus açısından, Türkiye'nin en büyük dokuzuncu kentidir. Şanlıurfa'da ki ilçe sayısı 11, belediye sayısı 26 ve köy sayısı ise 1 157'dir.

Şanlıurfa ili, GAP'ın merkezi olarak bilinmekte ve GAP idaresi'nin idari yerleşkesini içermektedir. GAP, çok sektörlü, entegre ve sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı ile ele alınan bir bölgesel kalkınma projesidir. Proje alanı Fırat ve Dicle havzaları ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan 9 ili kapsamaktadır (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak). 1970'lerde Fırat ve Dicle nehirleri üzerindeki sulama ve hidroelektrik amaçlı projeler olarak planlanan GAP, 1980'lerde çok sektörlü, sosyo-ekonomik bir bölgesel kalkınma programına dönüştürülmüştür. Kalkınma programı, sulama, hidroelektrik, enerji, tarım, kırsal ve kentsel altyapı, ormancılık, eğitim ve sağlık gibi sektörleri kapsamaktadır. GAP; 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1,82 milyon hektar alanda sulama sistemlerinin yapımını öngörmektedir. Geniş ve verimli tarım arazilerine sahip Şanlıurfa da, GAP Projesi ile birlikte tarımın etkinliği ve önemi daha da artmıştır.

Arkeolojik bulgulara göre Şanlıurfa; dünyanın en eski kenti, insanlık tarihinin başlangıcı, tüm insanlığın ortak ata yurdudur. İl genelinde ortaya çıkan her arkeolojik bulgu, tarihin yeniden yazılmasına vesile olup, Urfa'nın tarihe kaynaklık ettiğini göstermektedir. Bu nedenle büyük bir tarihsel ve kültürel zenginliğe sahiptir. Harran ilçesinde dünyanın ilk üniversitesi olarak kabul edilen yapının kalıntıları bulunmaktadır. Bunun yanında kentte; Balıklıgöl, Göbeklitepe, Savaşçı Amazon Kraliçelerinin mozaikleri, Halil-ür Rahman Camii, Ulu Camii, Hasan Paşa Camii, Fırfırlı Camii, Rızvaniye Camii, Nimetullah Camii, Selahaddin Eyyubi Camii, Germüü Kilisesi, Deyr Yakub, Gümrük Hanı, Tarihi çarşılar, tarihi sokaklar, nehir surları, Kurtuluş Müzesi, saklı cennet Halfeti, Birecik "Kalecik", kaya mezarları, Hz. Eyyub'un (a.s.) çile çektiği makamı, Çemdin Kale, İmam Bakır Camii ve Türbesi gibi tarihi mekanlar bulunmaktadır. Ayrıca endemik hayvan türlerinden; Kelaynak Kuğu, Çöl Varanı, Ceylan ve Çizgili Sırtlan gibi hayvanlara da ev sahipliği yapmaktadır.

Şanlıurfa ilinde genç nüfusun artışı dikkat çekici derecede fazladır. 2012 doğum istatistiklerinde Türkiye de Toplam Doğurganlık Hızı 2,08 (çocuk) iken Şanlıurfa 4,39'luk Toplam Doğurganlık hızı ile ilk sırada yer almaktadır. Doğan toplam çocuk sayısında ise 58 069 ile İstanbul ve Ankara'dan sonra üçüncü sırada gelmektedir. 2012 yılında il nüfusunun % 61,36'sını 25 yaşın altındadır. 25-65 yaş arası nüfus toplam nüfusun % 35,17'sini, 65 yaş üstü nüfus ise % 3,47'sini oluşturmaktadır. Türkiye'de 2012 yılı yıllık nüfus artış hızı % 12 iken Şanlıurfa ilinde % 26,3'tür. 2012 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Şanlıurfa ilinin % -7,34 net göç hızı ile göç verdiği anlaşılmaktadır. Kent genç nüfusunun da fazla olması sebebiyle önemli bir husus olarak, mevsimlik tarım işçilerinin en yoğun olarak bulunduğu ve bu sektörü ayakta tutan en önemli ildir. Mevsimlik tarım işçiliği açısından Türkiye'nin diğer bölgelerindeki ihtiyacı da karşılayan bir özelliğe sahiptir.

Ağırlıklı olarak tarıma dayalı olan Şanlıurfa ekonomisinde enerji, turizm ve hayvancılıkta önemli sektörlerdendir. Tekstil ve Gıda sektörünün toplam imalat sanayi içerisindeki payı yüksektir. Şanlıurfa, Türkiye'deki toplam sulanabilen verimli alanların önemli bir kısmına tek başına sahiptir. Türkiye'nin en büyük, dünyanın ise sayılı büyük çiftliklerinden olan Ceylanpınar Tarım işletmeleri de bu ilin sınırları

içerisindedir. Ülkemizdeki küçükbaş hayvanların çok önemli kısmı Şanlıurfa'da yetiştirilmektedir. İl ekonomisi açısından önemli olan bir diğer husus da, Akçakale Sınır Kapısı'dır. Atatürk Barajı hidroelektrik santrallerinde üretilen elektrik ile ülkenin elektrik ihtiyacının önemli bir kısmı karşılanmaktadır. Şanlıurfa'da sanayi, ağırlıklı olarak tarıma dayalı sanayidir. Yine Atatürk Barajında yürütülen balıkçılık faaliyetlerinin Şanlıurfa ekonomisine katkısı da azımsanmayacak boyuttadır. İlin en önemli özelliklerinden biri dünyanın en büyük bütünleşmiş bölgesel kalkınma projelerinden biri olan GAP'ın merkezinde yer almasıdır. Şanlıurfa, bu projenin hayata geçmesiyle birlikte önemli gelişmelere sahne olmaktadır. Tarımın yanında sanayi sektörü de, GAP projesinin kısmen devreye girmesi ile birlikte özellikle 1995 yılından sonra tarım ürünlerine dayalı olarak hızla gelişmeye başlamıştır.

İlde toplam 3 Organize Sanayi Bölgesi (OSB) (Şanlıurfa 1. OSB, Şanlıurfa 2. OSB, Viranşehir OSB) ve 4 Küçük Sanayi Sitesi (KSS) (Evren KSS, Birecik KSS, Siverek KSS, Suruç KSS) bulunmaktadır.

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde ÇED, İzin ve Lisans Şube Müdürlüğü ile Çevre Yönetimi ve Denetim Şube Müdürlüğü olmak üzere 2 adet şube bulunmaktadır. Bu şubelerde 2 idari, 12 teknik personel olmak üzere toplam 14 kişi çalışmaktadır.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirletici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd., 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır. Ancak farklı kirleticilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirleticilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesini iyi, orta, kötü, tehlikeli vb. şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği problemleri ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd., 2003a). Bir bölgedeki kirletici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd., 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirletici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, EPA Hava Kalitesi İndeksini ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uyarlayarak oluşturulmuştur. 5 temel kirletici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM10), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.1' de verilmektedir.

Çizelge A.1- Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100 ^L
Hassas	101 – 150	251-500 ^L	201-500	10001-16000 ^L	161-180 ^B	101-260 ^U
Sağlıksız	151 – 200	501-850 ^U	501-1000	16001-24000	181-240 ^U	261-400 ^U
Kötü	201 – 300	851-1100 ^U	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520 ^U
Tehlikeli	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

L: Limit Değer
B: Bilgi Eşiği
U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.2 - EPA Hava Kalitesi İndeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.3 - Geçiş Dönemi Uzun Vadeli Ve Kısa Vadeli Sınır Değerleri Ve Uyarı Eşikleri
(Hava Kalitesi Değerlendirme Ve Yönetimi Yönetmeliği)

Kirletici	Ortalama süre	Sınır değer	Sınır değer yıllık azalması	Uyarı eşiği
SO ₂	Saatlik	900 µg/m³		İlk seviye: 500 µg/m ³ İkinci seviye: 850 µg/m ³ Üçüncü seviye: 1.100 µg/m ³ Dördüncü seviye: 1.500 µg/m ³ (Verilen değerler 24 saatlik ortalamalardır.)
	-KVS- 24 saatlik % 95 /yıl -insan sağlığının korunması için-	400 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 250 µg/m³ (sınır değerinin %62,5'u) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	
	Kış Sezonu Ortalaması (1 Ekim – 31 Mart) -insan sağlığının korunması için-	250 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 125 µg/m³ (sınır değerinin %50'si) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	
	Hedef Sınır Değer (Yıllık aritmetik ortalama)	60 µg/m³		
	Hedef Sınır Değer Kış Sezonu Ortalaması (1 Ekim – 31 Mart)	120 µg/m³		
	-UVS- yıllık -insan sağlığının korunması için-	150 µg/m³		
	-UVS- yıllık -hassas hayvanların, bitkilerin ve nesnelerin korunması için-	60 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 20 µg/m³ (sınır değerinin %33'ü) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	
NO ₂	-KVS- 24 saatlik % 95 /yıl -insan sağlığının korunması için-	300 µg/m³		
	-UVS- yıllık -insan sağlığının korunması için-	100 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 60 µg/m³ (sınır değerinin %60'ı) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	

Çizelge A.3 - Geçiş Dönemi Uzun Vadeli Ve Kısa Vadeli Sınır Değerleri Ve Uyarı Eşikleri (Hava Kalitesi Değerlendirme Ve Yönetimi Yönetmeliği) (devam)

Kirletici	Ortalama süre	Sınır Değer	Sınır değerın yıllık azalması	Uyarı eşiği
PM10 ¹	-KVS- 24 saatlik % 95/yıl -insan sağlığının korunması için-	300 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 100 µg/m³ (sınır değerın %33'ü) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	İlk seviye: 260 µg/m ³ İkinci seviye: 400 µg/m ³
	Kış Sezonu Ortalaması (1 Ekim – 31 Mart) -insan sağlığının korunması için-	200 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 90 µg/m³ (sınır değerın %45'i) olana kadar her 12 ayda eşit bir miktarda yıllık olarak azalır	Üçüncü seviye: 520 µg/m ³ Dördüncü seviye: 650 µg/m ³
	-UVS- yıllık -insan sağlığının korunması için-	150 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 60 µg/m³ (sınır değerın %40'i) olana kadar her 12 ayda eşit bir miktarda yıllık olarak azalır	(Verilen değerler 24 saatlik ortalamalardır.)
Kurşun	-UVS- yıllık -insan sağlığının korunması için-	2 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 1 µg/m³ (sınır değerın %50'si) olana kadar her 12 ayda eşit bir miktarda yıllık olarak azalır	
CO	24 saatlik % 95/yıl -insan sağlığının korunması için-	30 mg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 10 mg/m³ (sınır değerın %33'ü) olana kadar her 12 ayda eşit bir miktarda yıllık olarak azalır	
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	10 mg/m³		

¹ PM10, asılı partikül madde – siyah duman olarak da ölçülebilir. Siyah duman değerlendirmesi ve gravimetrik birimlere çevrimi için, hava kirliliğini ölçme metotları ve anket teknikleri üzerine çalışan OECD grubunun standartlaştırdığı metot (1964), referans metot olarak alınır.

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO_2), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO_2 ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 'den ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO_2 derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO_2 derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM10), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM10- 10 μm 'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 μm 'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM10 için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM10 solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkalı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM10'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM10 maruziyetine karşı hassastır. PM10 yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk

mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmamasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'nın global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nın ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobine bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'ye maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge A.4 – Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
İthal Kömür		7156	En az 6400 Kca l/kg (-200 tolerans)	: % 12-31 (+2 tolerans)	: En çok % 0,9 (+0,1 tolerans)	: En çok % 10 (+1 tolerans)	: En çok %16 (+2 tolerans)

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

Çizelge A.5– Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

Çizelge A.6 –Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı (Aksagaz , 2014)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m3)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Konut	68.716.312	9.188,71
Sanayi	208.142.080	9.180,59

Çizelge A.7 – Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Kullanılan Fuel-oil Miktarı

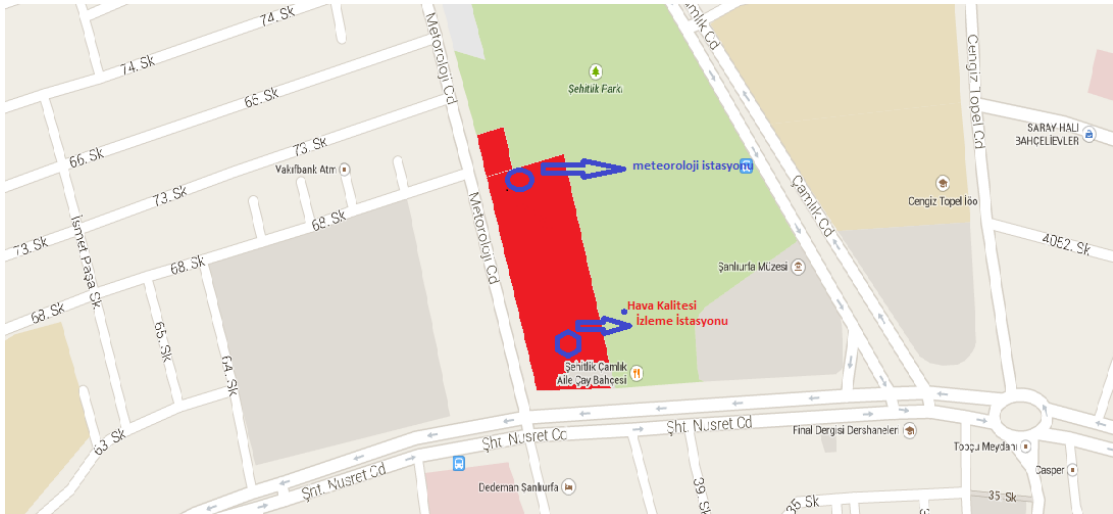
İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

Egzoz gazı emisyonlarının kontrolüne yönelik ilimizdeki faaliyetler A.5. Bölümünde verilmektedir.

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlde hava kalitesinin kontrolü konusunda Şanlıurfa Meteoroloji İl Müdürlüğünün bahçesinde mevcut 1 adet Hava Kalitesi İzleme istasyonu yer almakta olup, İl Müdürlüğümüz personellerince mevcut bulunan bu istasyonun rutin denetimi yapılmaktadır. Bunun ile birlikte Temiz Hava Eylem Planı kapsamında İlimize 2 adet daha Hava İzleme İstasyonunun yapılması planlanmaktadır

Harita A.1 –Şanlıurfa ilinde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yeri (Meteoroloji İl Müdürlüğü, 2014)

Çizelge A.8- Şanlıurfa ilinde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Meteoroloji İl Müdürlüğü, 2014)

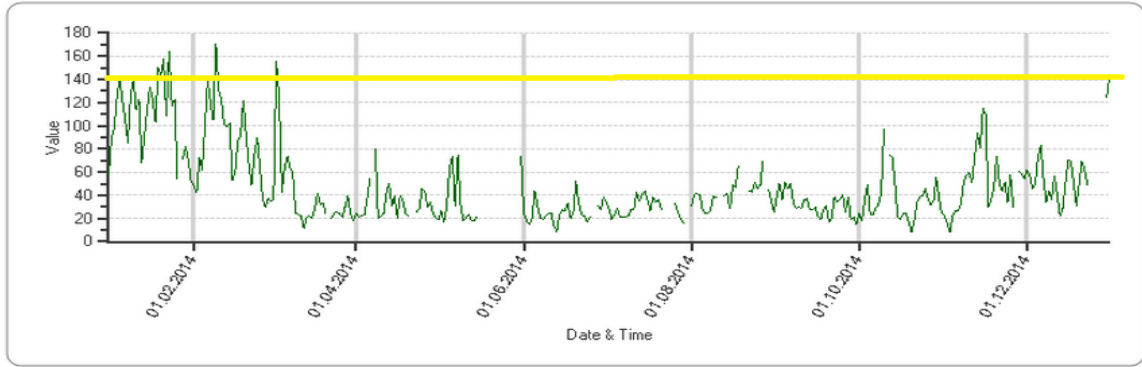
İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Haliliye	37.160443, 38.786976	11(µgr/m ³)	X	X	X		71(µgr/m ³)

A.4. Ölçüm İstasyonları

İlin rapor yılındaki kirletici parametreler için günlük ortalama değerlerini içeren grafik ve çizelge, KVS aşım sayıları, uyarı eşiği aşım sayıları aşağıda verilmiştir.

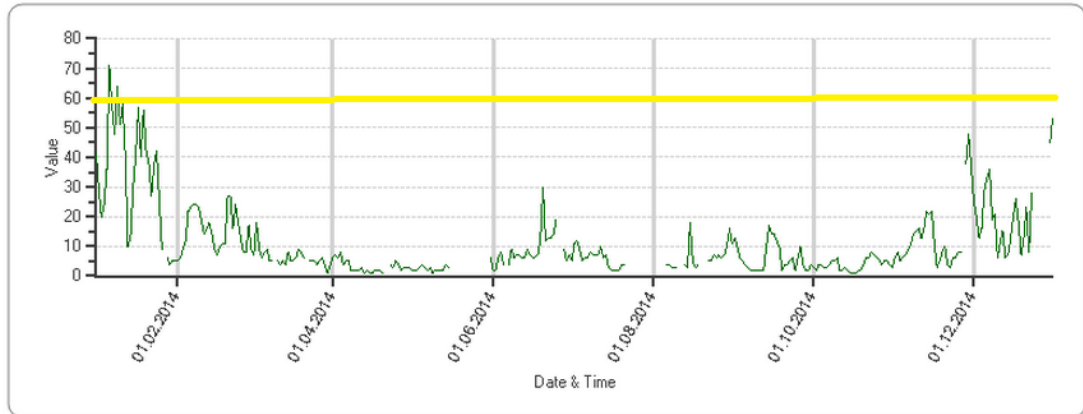
Grafik A.1- Şanlıurfa ilinde Haliliye İstasyonu Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği

İstasyon:Şanlıurfa Periyodik:01.01.2014 00:00 - 31.12.2014 00:00 Rapor Türü:AVG

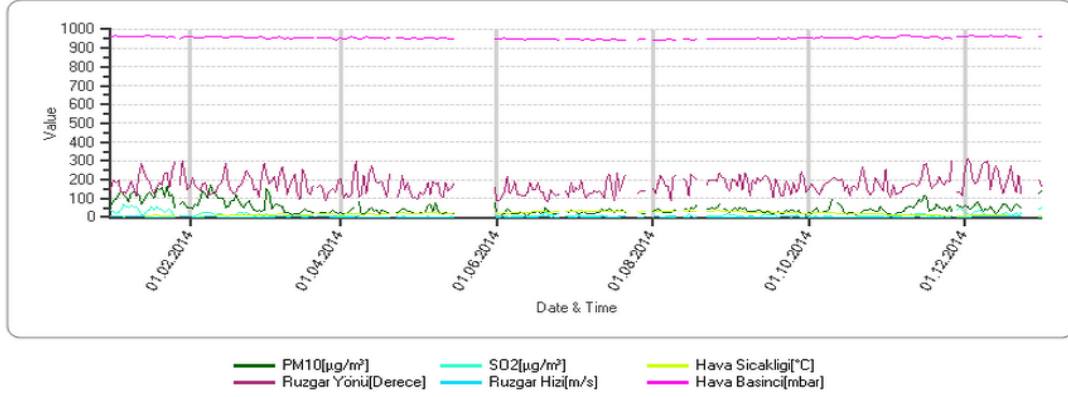
— PM10[µg/m³]
— 2011 yılı KVS limit değeri 140

İstasyon:Şanlıurfa Periyodik:01.01.2014 00:00 - 31.12.2014 00:00 Rapor Türü:AVG

— SO2[µg/m³]
— 2011 kvs limit değeri 60

İstasyon:Şanlıurfa Periyodik:01.01.2014 00:00 - 31.12.2014 00:00 Rapor Türü:AVG

Çizelge A.9- Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları (Ölçüm ve İzleme Dairesi Bşk., 2014)

Merkez	SO2	PM10
Ocak	34,0	108,3
Şubat	15,4	84,6
Mart	6,1	39,6
Nisan	3,3	32,7
Mayıs	2,8	35,1
Haziran	9,0	25,2
Temmuz	5,9	29,3
Ağustos	5,8	40,6
Eylül	5,9	31,9
Ekim	4,0	36
Kasım	13,8	50,8
Aralık	19,5	58,2
ORTALAMA	10,5	47,7

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

İlimizde toplam 22 adet yetki belgeli ölçüm istasyonu bulunmaktadır. 2014 yılı içerisinde toplam 100.576 adet pul satışı yapılmıştır.

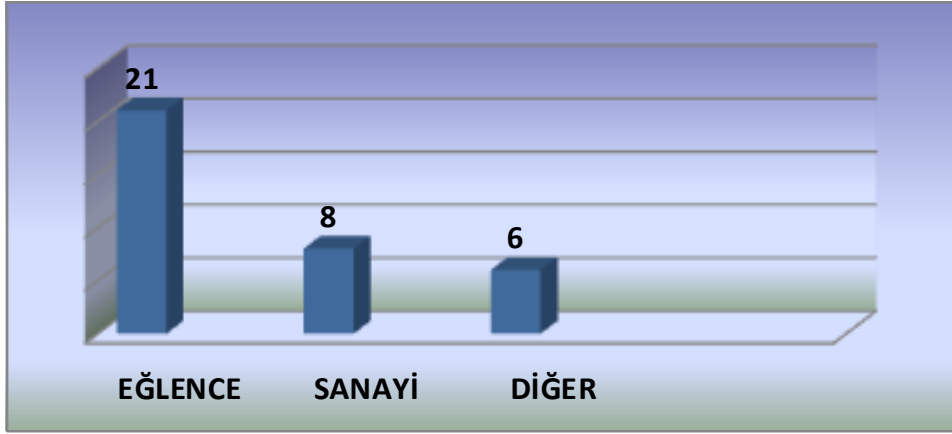
Çizelge A.10- 2014 Yılında Şanlıurfa İlindeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (Kaynak, Yıl)

İlgili Çizelgede istenilen bilgilere ulaşılamadığı için çizelge oluşturulamamıştır.

A.6. Gürültü

İlimizde faaliyet gösteren bar, işletme müzikol, cafe düğün salonu vb. yerlerde canlı müzik yapılmaktadır. 2014 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze 35 adet Gürültü ile ilgili olarak Şikayette bulunulmuştur. Şikâyetlerin 21 adeti Eğlence Merkezlerinde (Sıra Geceleri- Şark Odaları) yapılan canlı müzikten kaynaklı olmakta, 8 adeti Sanayi Tesislerinden ve 6' sı ise diğer tesislerden kaynaklanmıştır. İl müdürlüğümüze yapılan bu şikayetler teknik personellerimiz tarafından yerinde inceleme yapılmış ve tutanak tutularak ilgili yönetmelik çerçevesinde idari olarak işlem tesis edilmiştir.

Grafik A.2– Şanlıurfa ilinde 2014Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

A.7. İklim Değişikliği Evlem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

2014 yılı içerisinde Şanlıurfa İlinde İklim Değişikliği Eylem Planı ile ilgili olarak herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak İlimiz genelinde 2014 yılı içerisinde ağırlıklı olarak konutlarda ısınma amaçlı 7156 ton kömür satışı yapılmıştır. Konutlarda kullanılan doğalgaz miktarı 68.716.312 m³ ve sanayi (üretim) amaçlı doğalgaz kullanım miktarı ise 208.142.060 m³ dür. Doğalgaz kullanımının yaygınlaşması devam etmektedir.

Ayrıca 2014 yılı verilerine göre İlimizde Suriye menşeli araçlar ile birlikte kesin olmayan sonuçlara göre toplam 205.838 adet araç bulunmakta olduğu, bunların 100.576 tanesinin egzoz emisyon ölçümleri yapılmıştır. Egzoz gazı Emisyon Ölçümü yapan 22 adet yetki belgeli ölçüm istasyonu bulunmaktadır.

İlimizde 1 adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. İstasyonda SO₂ ve PM₁₀ ölçümleri düzenli olarak kontrol edilmektedir.

2014 yılı içerisinde İl Müdürlüğümüze 35 adet Gürültü ile ilgili olarak Şikayette bulunulmuştur. Şikâyetlerin 21 adeti Eğlence Merkezlerinde (Sıra Geceleri- Şark Odaları) yapılan canlı müzikten kaynaklı olmakta, 8 adeti Sanayi Tesislerinden ve 6' sı ise diğer tesislerden kaynaklanmıştır. İl müdürlüğümüze yapılan bu şikâyetler teknik personellerimiz tarafından yerinde inceleme yapılmış ve tutanak tutularak ilgili yönetmelik çerçevesinde idari olarak işlem tesis edilmiştir.. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde ilimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Md.
- İl Emniyet Md.
- Hava Gazı Ölçüm İstasyonu

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

İlde bulunan akarsular hakkında kısa bilgi verilerek Çizelge B.1 doldurulmalıdır. İlgili kurumdan (DSİ'den) alınan veriler farklı ise Çizelge B.1 ilgili kurumun verdiği şekilde değiştirilebilir.

Çizelge B.1 – Şanlıurfa İlinin Akarsuları (DSİ, 2015)

AKARSU İSMİ	Debisi (m3/sn)	Yıllık Su potansiyeli (hm3)	Kullanım Amacı
Diphisar Kaynağı/Şanlıurfa	0.306	8.650.016	Tarla ve bahçe sulaması
Karatepe Kaynağı/Şanlıurfa	0.340	10.580.240	Tarla ve bahçe sulaması
Sırrın Deresi / Şanlıurfa	0.079	2.491.344	Tarla ve bahçe sulaması
Bahçecik Kaynağı/ Hilvan	0.642	20.246.112	Tarla ve bahçe sulaması
(Atatürk Barajı Kuyruk Suları Altında Kalmıştır)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Gürgür Kaynağı / Hilvan	0.579	18259344	Tarla ve bahçe sulaması
(Atatürk Barajı Kuyruk Suları Altında Kalmıştır)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Hamdun Çayı / Hilvan	0.424	13.371.264	Tarla ve bahçe sulaması
Gölebakan Kaynağı / Hilvan	0.558	17.597.088	Tarla ve bahçe sulaması
Oymaağaç Kaynağı / Hilvan	0.260	8.199.360	Tarla ve bahçe sulaması
Bulaklı Kaynağı / Birecik	0.280	8.830.080	Tarla ve bahçe sulaması
Çiçekalan Kaynağı / Birecik	0.081	2.554.416	Tarla ve bahçe sulaması
Ayran Kaynağı / Birecik	0.026	0.819.936	Tarla ve bahçe sulaması
Fıstıközü Kaynağı / Birecik	0.054	1.702.944	Tarla ve bahçe sulaması
Gözeli Kaynağı / Halfeti	0.169	5.329.584	Tarla ve bahçe sulaması
Kelefiz Kaynağı / Bozova	0.170	5.361.120	Tarla ve bahçe sulaması
İnbaşı Kaynağı / Bozova	0.489	15.421.104	Tarla ve bahçe sulaması
Büyükgöl Kaynağı / Bozova	0.143	4.509.648	Tarla ve bahçe sulaması
Küçükgöl Kaynağı / Bozova	0.071	2.239.056	Tarla ve bahçe sulaması
Kahnik Deresi / Bozova	0.114	3.595.104	Tarla ve bahçe sulaması
Hacıhıdır Deresi / Siverek	0.660	20.813.760	Tarla ve bahçe sulaması
Hacıkamil Deresi / Siverek	1.024	32.292.864	Tarla ve bahçe sulaması
Çamurlu Kaynağı / Siverek	0.262	8.262.432	Tarla ve bahçe sulaması
Bekirağa Kaynağı / Siverek	0.512	16.146.432	Tarla ve bahçe sulaması
Çaylarbaşı Kaynağı / Siverek	1.678	52.917.408,0	Tarla ve bahçe sulaması
(Atatürk Barajı Kuyruk Suları Altında Kalmıştır)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Özenpınar Kaynağı /Siverek (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Karahisar Deresi / Viranşehir (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Kartal Deresi / Viranşehir (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Duali Köprüsü / Viranşehir	0.065	2.049.840	Tarla ve bahçe sulaması

Abanköy Deresi / Viranşehir (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Arıcan AĞI /Akçakale (Ana Tahliye Kanalı Suları Dahil)	13.036	411.103.296	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Aslanbaba Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Aliyetelli Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Büyük Dere / Ceylanpınar	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Gölyatağı Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
Habur Deresi / Ceylanpınar	0.223	7.032.528	Tarla ve bahçe sulaması
Akbulut Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	-	-	Tarla ve bahçe sulaması
	-	-	Tarla ve bahçe sulaması

Çizelge B.2-İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri (Kaynak: DSİ 15. Bölge Md. ,2014 yılı)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, hm ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
Atatürk Barajı	HES	84,5 hm ³	--	--	Sulama, Enerji ve İçmesuyu
Birecik Barajı	HES	9,2 hm ³	92 700 ha	--	Sulama ve Enerji
Şanlıurfa HES	HES	1,52 hm ³	2 080 ha	--	Sulama - Enerji
Hacıhıdır Barajı	HES	--	--	--	Sulama

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

İlimiz merkezinin güney batısında Tıfıldar Tepesi ile Kale Tepe'nin arkasındaki çanaklar içerisinde oluşmuş ve yöre halkınca kutsal sayılan Balıklı göl olarak bilinen Halil'ür-Rahman ve Anzılha Gölleri ile Edene ve Büyük göller doğal olarak oluşmuştur. Atatürk, Birecik ve Hacıhıdır Baraj Gölleri ise suni olarak oluşturulmuş göllerimizdir. Bu baraj göllerinden elektrik üretimi, içme ve kullanma suyu ile tarımda sulama suyu olarak faydalanılmaktadır. Aynı zamanda Bilecik ve Halfeti ilçe merkezlerinden geçen Fırat Nehri kıyısında kurulu bulunan 4 adet Alabalık çiftliği bulunmakta olup bu çiftliklerden yılda ortalama 43.ton/yıl çiftlik alabalığı üretilmektedir. Bu göllere ilişkin kalite parametrelerine ulaşılammıştır.

Halil-ür Rahman Gölü: Uzunluğu 150 m ve eni 30 m ebadında olup ve derinliği 1-3 m arasında değişmektedir. İçerisinde Şanlıurfa'yı temsil eden balıklar yaşamakta olup göldeki balıklar halk tarafından kutsal kabul edilerek yenilmemekte ve korunmaktadır. Bu balıklar sazan cinsinden olup, efsanelere konu olmuşlardır.

Aynzeliha Gölü: Şanlıurfa il merkezinde Gölbaşında bulunan bu göl Halil-ür Rahman gölü ile aynı efsaneyi paylaşmaktadır. Gölün kuzunluğu 50 m. eni ise 30 m., derinliği de 1-4 m.dir. Yer altı suları ile beslenen gölün suyu path olup, içerisinde tıpkı Halil-ür Rahman Gölü'nde balıklar gibi efsanelere konu olmuş 15-40 cm boyunda balıklar yaşamaktadır.

Atatürk Baraj Gölü: Türkiye'de sulama hidroelektrik üretimi için şimdiye kadar yapılmış en büyük barajdır. Atatürk Baraj Gölü yapılırken 1 ilçe 34 köy 85 mezra su altında kalmıştır.

Sıra No	Baraj ve Hes Adı
1	Atatürk HES
2	Birecik HES
3	Hacıhıdır
4	Şanlıurfa HES

<p>Atatürk Barajı</p> 	Barajın Yeri	Şanlıurfa ili Bozova ilçesinin takriben 24 km kuzeybatısında
	Akarsuyu	Fırat
	Amacı	Sulama, Enerji ve İçmesuyu
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	1981 - 1992
	Gövde dolgu tipi	Kil çekirdekli kaya dolgu
	Gövde hacmi	84,5 hm ³
	Yükseklik (talvegden)	169 m
	Normal su kotunda göl hacmi	48 700 hm ³
	Normal su kotunda göl alanı	817 km ²
	Sulama alanı	--
	Güç	2 400 MW
	Yıllık Üretim	8 900 GWh

<p>Birecik Barajı</p> 	Barajın Yeri	Şanlıurfa ili Birecik ilçesi
	Akarsuyu	Fırat
	Amacı	Sulama ve Enerji
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	1993 - 2000
	Gövde dolgu tipi	Beton + kaya
	Gövde hacmi	9,2 hm ³
	Yükseklik (talvegden)	53,5 m
	Normal su kotunda göl hacmi	1 220, 2 hm ³
	Normal su kotunda göl alanı	56, 25 km ²
	Sulama alanı	92 700 ha
	Güç	672 MW
	Yıllık Üretim	2 518 GWh

<p style="text-align: center;">Şanlıurfa HES</p> 	Barajın Yeri	Şanlıurfa-Mardin karayolunun yaklaşık 10. km'sinde Mardin köprüsünün mansabında bulunmaktadır.
	Akarsuyu	Fırat
	Amacı	Sulama - Enerji
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	2001-2005
	Santral Tipi	Francis
	Ünite Sayısı	2
<p style="text-align: center;">Hacıhıdır Barajı</p> 	Barajın Yeri	Şanlıurfa İli Siverek ilçesinin güneyinde bulunan ve Fırat nehrine bağlanan şehir çayı üzerinde ilçeye 13 km uzaklıkta bulunmaktadır.
	Akarsuyu	Hacıhıdır
	Amacı	Sulama
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	1985 - 1989
	Gövde dolgu tipi	Kaya Dolgu
	Gövde hacmi	1,52 hm ³
	Yükseklik (talvegden)	36,4 m
	Normal su kotunda göl hacmi	62,60 hm ³
	Normal su kotunda göl alanı	4,40 km ²
	Sulama alanı	2 080 ha
	Güç	--
	Yıllık Üretim	--
	Güç	52 MW
	Yıllık Üretim	124 GWh

B.1.2. Yeraltı Suları

Karaali Kaplıcaları: Şanlıurfa merkez ilçeye bağlı Karaali köyünün doğusunda açılan su sondaj kuyularından 45-50 C⁰ de sıcak su çıkmaktadır. Sıcak suyun, yağış sularının süzülerek derinlerde jeotermik gradiyan etkisi ile ısınması sonucu oluştuğu düşünülmektedir. Sondaj kuyularından elde edilen sıcak sular yöredeki kaplıca ve seralarda kullanılmaktadır. Yapılan etütler sonucunda bölgede 90.000 dekarlık bir alann sıcak su rezervini kapsadığı tespit edilmiştir. Suyun debisi 50-60lt/sn' dir.

İstanbul Üniversitesi Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Hidroloji ve Biyoloji Laboratuarlarında yapılan kimyasal ve biyolojik incelemelere göre; su hipertermal (49.1°), akrototermal (total mineralizasyon 1gr/lt.nin altında), kükürlü (eşik değer üstünde 1.58ppm hidrojen sülfür) bir su özelliğini taşımakta olduğu tesbit edilmiştir. Termomineral kaynak, kükürlü kaynak olarak Almanya'daki Oberdof Kaplıcası (H₂S 1,1ppm) ve Akrototermal su olarak, Bursa Askeri Hastane Kaplıcası suyuna benzemektedir.

Çizelge B.3– Şanlıurfa ilinin Yeraltısuyu Potansiyeli (DSİ, 2015).

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Viranşehir-Ceylanpınar havzası	622,3 hm ³ /yıl
Tektek dağı havzası	52,5 hm ³ /yıl
Harran havzası	360 hm ³ /yıl
Suruç havzası	50 hm ³ /yıl
Birecik havzası	3,5 hm ³ /yıl
Halfeti havzası	7 hm ³ /yıl
Yaylak (Baziki) havzası	13,4 hm ³ /yıl
Bozova havzası	5,2 hm ³ /yıl
Hilvan havzası	66,9 hm ³ /yıl
Siverek havzası	22 hm ³ /yıl

Yeraltıları yağıştan ve yüzeysel akıştan süzülmeyle oluşmaktadır.

Çizelge B.4- Yeraltı Su Seviyeleri (DSİ 15. Bölge Md.,2014 yılı)

Ova Adı	YAS Rezervi (hm ³ /yıl)	YAS Tahsisi (hm ³ /yıl)
Mardin-Ceylanpınar	1287	345.92
Harran	360	284.74
Siverek-Hilvan	110	20.68
Suruç	50	30.08
Bozova-Yaylak	34	8.56
Birecik-Halfeti	4	3.23
Toplam	1845 hm ³ /yıl	

Not: Harran Ovasında, Şanlıurfa tüneli vasıtasıyla yapılan yüzeysel sulaması sonucu tahsis edilen rezervin büyük bir kısmı kullanılmamaktadır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Çizelge B.5- Yeraltı Su Kalitesi (DSİ 15. Bölge Md.,2014 yılı)

Havza Adı	Rezervi (hm ³ /yıl)	Drenaj Alanı (km ²)	Yer Altı Suyu Kalitesi			
			Organik Madde (mg/l) pH	Sertlik Fso	Tuzluluk	(*)
Viranşehir-Ceylanpınar	622.3	3782	0.88-7.12	6.25-8.5	13-44.5	C2S1-C3S1
Tektek Dağı	52.5	957	0.88-7.12	6.25-8.5	13-44.5	C2S1-C3S1
Harran	360	5022	0.4-7.6	7.1-8.3	15-30	C2S1-C3S1
Suruç	50	1378	0.56-3.3	7.3-8.4	11.5-27.5	C2S1
Birecik	3.5	584	~0.96	~8.2	~17.5	C2S1
Halfeti	7	1041	~0.8	~6.5	~16.7	
Yaylak(Baziki)	13.4	584	~1.2	~7.4	~17.7	C2S1
Bozova	5.2	500	~2.2	~7.3	18	
Hilvan	66.9	2444	~0.8	~7.8	~14.5	C2S1
Siverek	22	1455	~0.6	~7.6	~18	C2S1

(*) ABD Tuzluluk Laboratuvarı Diyagramına göre sınıfı :C₂S₁

Şanlıurfa il genelinin içme ve kullanma su ihtiyacı; mevcut barajlar, yeraltı suları ve göletlerden karşılanmaktadır. Uzun yıllar kuraklık, yağışların yetersiz olması ve derin su kuyuları vasıtasıyla sulu tarım yapılması nedeniyle yeraltı su seviyesinde düşmeler olmuş, bazı derin su kuyuları çalışmaz hale gelmiştir. 1995 yılında Şanlıurfa Tünellerinin faaliyete geçmesiyle Atatürk Barajı'ndan ovaya su verilmiş böylelikle ilk etapta yüzlerce köyde sulu tarıma geçilmiş ve ovadaki taban su seviyesi ve yeraltı su seviyesi yükselmeye başlamıştır. Şanlıurfa il merkezinin içme suyu ihtiyacı Atatürk Barajı Şanlıurfa tünelleri çıkış ağzından alınan su ile Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmış olan içme suyu pompajı ve arıtma tesisinden sağlanmaktadır. Şehir merkezinin uzun yıllar içme ve kullanma suyu problemi giderilmiştir. Bölgemizin Fırat Nehri hariç 132,35 hm³/yıl yerüstü ve 1845 hm³ /yıl emniyetli yeraltı suyu potansiyeli mevcuttur

Çizelge B.6 – İlimizde 2014 Yılı Yüzey ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

**Çizelge B.7 - 2014 Yılı İlimizde Faaliyet Gösteren Organize Sanayi Bölgeleri
(Bilim Sanayi ve Ticaret İl Md. ,2014 yılı)**

OSB'LERE İLİŞKİN BİLGİLER		ŞANLIURFA 1. OSB	ŞANLIURFA 2. OSB	VİRANŞEHİR OSB
Faaliyete Başladığı Yıl		1991	1997	2009
Alanı (Hektar)		459	800	182
Parsel Sayısı		262	251	133
Üretime Geçen	Parsel Sayısı	255	35	23
	Tesis sayısı	176	37	23
İnşaat Safhasında	Parsel Sayısı	6	58	9
	Tesis sayısı	6	62	9
Proje Safhasında	Parsel Sayısı	3	104	7
	Tesis sayısı	2	26	7
TOPLAM	Parsel Sayısı	262	251	39
	Tesis sayısı	184	162	39
Tahsis Edilen Parsel Sayısı		262	197	39
İstihdam Kapasitesi	Mevcut	8.700	737	220
	Toplam	12540	10.500	6998

Evren Sanayi Sitesi içerisinde toplamda 1500 işyeri bulunmakta olup bunun 500 adedi sanayi sitesi esnafının kendi imkânları ile yapılmıştır.

Öz Viranşehir GAP Küçük Sanayi Sitesi: 1997 yılında kooperatif kurulmuş olup, 250 işyeri olarak düşünülen site için 16.04.2002 tarihinde 72 dekar alanın yer seçimi yapılmıştır. Günümüzde ise site içerisinde, Sanayi sitesi esnafının kendi imkanları ile 402 adet işyeri tamamlanmış olup işyerleri faaliyete geçmiştir.

Akçakale Küçük Sanayi Sitesi: 1990 yılında kooperatif kurulmuş ve kooperatif adına 42.700 metrekare arsa alınmış ve 107 üyesi olan site ortakların kendi imkanları ile yaptırılmıştır.

Ceylanpınar Küçük Sanayi Sitesi: Ceylanpınar K.S.S. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca yatırım programına alınmamış olup site esnafının site içerisinde kendi imkanları ile inşaatı devam eden 120 adet işyeri bulunmaktadır.

Hilvan Küçük Sanayi Sitesi: Hilvan esnafı Sanayi Sitesi içerisinde kendi imkanlarıyla inşaata devam etmekte olduğu 51 ve tamamladığı 45 işyeri ile kurulum aşamasındadır.

Ayrıca Merkez İlçede 2.Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi kurulmuş olup arsa temin edilmiştir.

Çizelge B.8 - 2014 Yılı İlimizde Faaliyet Gösteren Küçük Sanayi Siteleri
(Bilim Sanayi ve Ticaret İl Md. ,2014 yılı)

Adı	Faaliyete Başladığı Yıl	Toplam Alanı (Hektar)	Toplam İşyeri Sayısı	Dolu İşyeri Sayısı	Boş İşyeri Sayısı	Doluluk Oranı	Mevcut İstihdam
EVREN KSS	1984	-	1000	950	50	%95	2850
BİRECİK KSS	1996	-	202	157	45	%78	600
SİVEREK KSS	1985	-	150	150	0	%100	450
SURUÇ KSS	1984	-	105	72	33	%54	215
TOPLAM			1457	1329	128	%86	4.050

Çizelge B.9- 2014 Yılı İlimizde Sektörel Sanayi İstatistikleri (Bilim Sanayi ve Ticaret İl Md. ,2014 yılı)

SEKTÖR ADI	İŞLETME SAYISI	% DAĞILIMI
Gıda içki ve tütün sanayi	224	%32.09
Tekstil örme konfeksiyon ve deri sanayi	226	%32.38
Ağaç mantar ürünleri ve mobilya sanayi	12	%1,72
Kağıt ve kağıt ürünleri basım ve baskı sanayi	13	%1,86
Kimya, kimyasal ürünler, petrol, kömür lastik ve plastik sanayi	66	%9.6
Seramik, cam ve başka yerde sınıflandırılmamış metal olmayan ürünler sanayi	85	%12
Metal sanayi	5	%1
Metal eşya - makina sanayi	67	%9
Toplam işletme sayısı	698	%100

Çizelge B.10- 2014 Yılı İlimizde Kuruluş Yerlerine Göre Sanayi Kuruluş Sayıları Ve Yüzde Oranları
(Bilim Sanayi ve Ticaret İl Md. ,2014yılı)

KURULUŞ YERİ	İŞLETME SAYISI	TOPLAM İŞLETME SAYISINA ORANI
ŞANLIURFA 1. OSB	184	%21.33
ŞANLIURFA 2. OSB	162	%19.22
ŞANLIURFA MERKEZ	373	%44.25
İLÇELER	124	%14.70

Çizelge B.11- İlimizde Organize Sanayi Bölgesine ait Atıksu Arıtma Tesisi Durumu
(Şanlıurfa OSB, 2014 yılı)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
ŞANLIURFA OSB MÜDÜRLÜĞÜ	FAAL	4000	Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik	3	Dana Deresi	Y:469885.491 X:4105175.591 Z: 630.380

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Şanlıurfa ili içerisinde en önemli su kirliliği kaynağı, yerleşim birimlerinin atıksularının arıtıma tabi tutulmadan alıcı ortama verilmesidir. İlimiz içerisinde yalnız Akçakale ve Ceylanpınar ve Suruç ilçelerinde atık su arıtma tesisi bulunmaktadır. Ancak bakanlığımız tarafından yayımlanan 2006/15 nolu Atık su Arıtma Tesisleri İş Termin planları genelgesi doğrultusunda ilçelerimiz tarafından iş termin planları Bakanlığımıza sunulmuştur. Yine ilimiz sınırları içerisinde bulunan ve içme suyu kaynağı olarak kullanılmakta olan Atatürk ve Birecik Baraj Göllerinin çevresinde mevcut yerleşim yerlerinden kaynaklanan atık suların arıtılmaksızın alıcı ortama deşarjı bu su kaynaklarımız için kirlilik nedenlerini oluşturmaktadır. "Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği" doğrultusunda içme ve kullanma suyu temin edilen kıta içi yüzeysel sularla ilgili kirletme yasaklarının uygulanması sureti ile söz konusu su kaynaklarının korunması amaçlanmaktadır.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Şanlıurfa ilinin toplam tarım alanı 12.205.434 dekar'dır. İlimiz arazi dağılımı bakımından Türkiye'deki toplam tarım alanının %4,9' una sahip olup, Konya ve Ankara'dan sonra Üçüncü sıradadır. Şu anda ilimizde sulanan alan 4.504,524 dekar' dır.

İlimiz tarım alanlarında NPK(Azot, fosfor, potasyum) gübre ve türevleri kullanılmaktadır. Ayrıca çeşitli zirai zararlı ve hastalıklara karşı pestisitler de kullanılmaktadır. -

B.3.2.2. Diğer

Çizelge B.12 -2014 Yılı İlimizde Belediyelere ait Bilgiler (Belediyeler, 2014 yılı)

NO	BELEDİYE ADI	NÜFUS	ÜYESİ OLDUGU BİRLİK	KATI ATIK TESİSİ	AÇIKLAMA
1	ŞANLIURFA	472238	Şanlıurfa Katı Atık Yönetimi Belediyeler Birliği	MEVCUT	Birlik üyesi belediyelerin atıklarının tesise kabulüne 2009 yılında başlanmıştır. 1. Etap için 10 yıllık depolama ömrü hesaplanmıştır.
2	KARAKÖPRÜ	22782			
3	KISAS	3522			
4	KONUKLU	3341			
5	UĞURLU	4150			
6	AKÇAKALE	26877			
7	BOZOVA	14450			
8	HARRAN	9866			
9	SURUÇ	64765			
10	ONBİRNİSAN	5165			
11	SİVEREK	108094	Siverek İlçesi Çevre Hizmetleri Birliği	YOK	Birliğin tesis kurmak için kaynak arayışları devam etmektedir.
12	KAPIKAYA	4178			
13	GÜRAKAR	4241			
14	HİLVAN	22181			
15	VİRANŞEHİR	100929	Viranşehir – Ceylanpınar Belediyeleri Katı Atık Bertaraf Tesisi Kurma ve İşletme Birliği	YOK	Birliğin tesis kurmak için kaynak arayışları devam etmektedir.
16	EYÜPNEBİ	1972			
17	CEYLANPINAR	43890			
18	BİRECİK	46304	YOK	YOK	İki ilçe belediyesi ve belde belediyelerinin bir birlik çatısı altında birleşerek bir tesis yapması ve bu tesis için kaynak bulunması gerekmektedir.
19	MEZRA	5515			
20	AYRAN	2868			
21	HALFETİ	10238	YOK	YOK	
22	YUKARIGÖKLÜ	6346			
23	ARGIL	3369			

B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.4.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Çizelge B.13- Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı (TUİK, 2015 yılı)

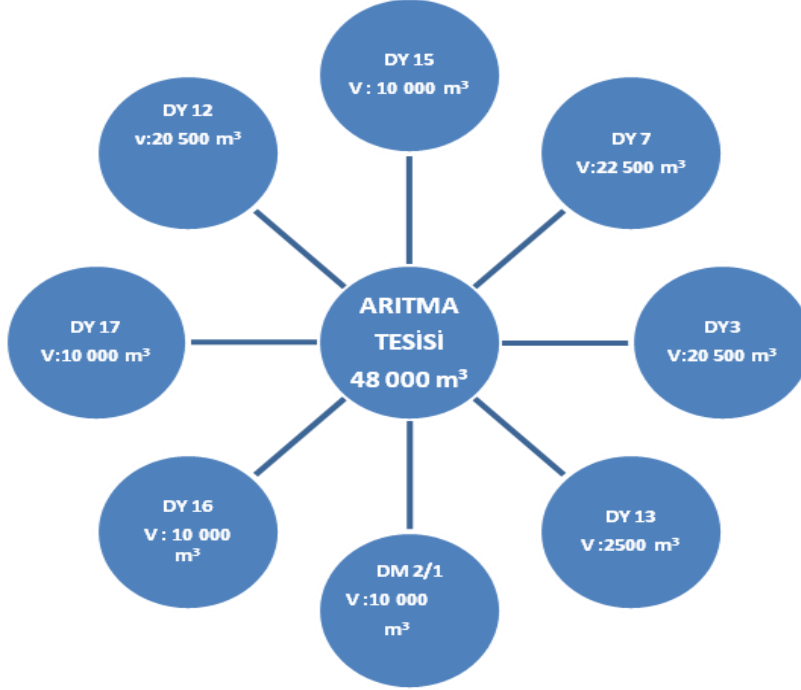
Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su (%)						
	Baraj	Kuyu	Kaynak	Akarsu	Göl-Gölet	TOPLAM
1994	-	32544	6103	-	-	38648
1996	-	14290	32696	3627	-	50613
1998	158	54690	7012	-	-	61859
2002	22064	38717	9512	4015	-	74309
2004	47462	30682	3883	-	-	82026
2006	50000	34771	10298	-	-	95069
2008	54413	19047	11420	-	-	84880
2010	57959	23502	12471	-	-	93933

Kaynak :Tuik (Not: 2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır.)

Şanlıurfa il merkezinin içme suyu temel olarak Atatürk Baraj Gölünden gelen tünellerin yanında kurulan arıtma tesisinden karşılanmaktadır. İçme suyu arıtma tesisinden ilimizin tüm içme suyu ihtiyacı karşılanmaktadır.

Şanlıurfa il merkezine içme suyu temin eden su dağıtımları şehir depoları Şekil L.de gösterilmiştir.

Şekil B.1 -Şanlıurfa İl merkezinin içme suyunu Temin eden Su kaynaklarının Debileri ve Dağıttıkları Şehir Depolarının Akım Şeması

Çizelge B.14- İlimizde Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı (Kaynak: TUİK, 2015 yılı)

Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su (%)						
	Baraj	Kuyu	Kaynak	Akarsu	Göl-Gölet	TOPLAM
1994	-	32544	6103	-	-	38648
1996	-	14290	32696	3627	-	50613
1998	158	54690	7012	-	-	61859
2002	22064	38717	9512	4015	-	74309
2004	47462	30682	3883	-	-	82026
2006	50000	34771	10298	-	-	95069
2008	54413	19047	11420	-	-	84880
2010	57959	23502	12471	-	-	93933

B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Şanlıurfa il merkezinin içme suyu ihtiyacı Atatürk Barajı Şanlıurfa tünelleri çıkış ağzından alınan su ile Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmış olan içme suyu pompajı ve arıtma tesisinden sağlanmaktadır.

Çizelge B.15 – 2014 yılı Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı (TUİK, 2015 yılı)

Ova Adı	YAS Rezervi (hm ³ /yıl)	YAS Tahsisi (hm ³ /yıl)
Mardin-Ceylanpınar	1287	345.92
Harran	360	284.74
Siverek-Hilvan	110	20.68
Suruç	50	30.08
Bozova-Yaylak	34	8.56
Birecik-Halfeti	4	3.23
Toplam		1845 hm ³ /yıl

B.4.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Çizelge B.16 – İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb (DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

Atatürk Barajı	Barajın Yeri	Şanlıurfa İli Bozova İlçesinin Takriben 24 km. Kuzeybatısında
		Akarsuyu
	Amacı	Sulama, Enerji ve İçme Suyu
	İnşaatın (Başlama-Bitiş) Yılı	1981-1992
	Gövde Dolgu Tipi	Kil Çekirdeği Kaya Dolgu
	Gövde Hacmi	84,5 hm ³
	Yükseklik(Talvegden)	169m
	Normal Su Kotunda Göl Hacmi	48,700 hm ³
	Normal Su Kotunda Göl Alanı	817 hm ³
	Sulama Alanı	---
	Güç	2 400 MW
	Yıllık Üretim	8 900 GWh

B.4.2. Sulama

Şu anda ilimizde sulanan alan yaklaşık 4,5 Milyon dekar' dır. GAP projesi tamamlandığında Şanlıurfa İlinde sulanacak alan miktarı 8,3 Milyon dekar (8.349.000) olarak planlanmıştır. İlimiz toplam tarım alanının yaklaşık %37'sinde sulu tarım yapılmaktadır. Bu durum Suruç ovasının sulamaya açılmasıyla daha da artacaktır.

Sulanan alanlardan Harran ovasındaki sulama kanaletlerle salma sulama, yaylak ovasındaki sulama ise basınçlı sulama sistemleri ile yapılmaktadır. Bunların dışında kuyulardan elde edilen su ile yapılan sulama, kanallarla salma sulama yapılmaktadır.

B.4.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Çizelge B.17 – Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı
(DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

İŞLETMEDEKİ Tesisin Adı	İli	İşletmeye Girdiği Yılı	Cazibe Sulama (ha)		Pompajlı Sulama (ha)		Toplam Sulama Alanı (ha)	
			Brüt	Net	Brüt	Net	Brüt	Net
TAMAMEN İŞLETMEYE AÇILANLAR			-	164.392	-	43.198	-	207. 590
HACIKAMİL	ŞANLIURFA	1966	-	450	-	-	-	450
AKÇAKALE YAS	ŞANLIURFA	1977	-	-	-	5.659	-	5.659
CEYLANPINAR YAS	ŞANLIURFA	1978	-	-	-	9.000	-	9.000
EVRENPAŞA YAS	ŞANLIURFA	1992	-	-	-	450	-	450
HACIHİDİR SULAMASI	ŞANLIURFA	1995	-	2.080	-	-	-	2.080
YAYLAK OVASI SULAMASI	ŞANLIURFA	2006	-	-	-	18.322	-	18.322
YUKARI HARRAN OVASI SULAMASI	ŞANLIURFA	2008	-	13 455	-	-	-	13 455
BOZOVA POMPAJ SULAMASI I. KISIM	ŞANLIURFA	2005	-	-	-	8 669	-	8 669
MERKEZ BOZOVA POMPAJ SULAMASI	ŞANLIURFA	2005	-	-	-	1 098	-	1 098
PAŞABAĞI SULAMASI	ŞANLIURFA	2006	-	-	-	520	-	520
ŞANLIURFA-HARRAN OVALARI SULAMALARI	ŞANLIURFA	1995	-	147 887	-	-	-	147 887
BÜYÜK SU İŞLERİ SULAMA PROJELERİ TOPLAMI			-	164 392	-	43 198	-	207 590
YAS SULAMALARI			-	-	-	15 109	-	15 109

*Kaynak :DSİ 15. Bölge Md.

İlimizde salma sulama yapılan alan 1.643.920 dekar'dır. Salma sulama yapılan alanlar genel olarak harran ovasındadır. Bu bölge İl müdürlüğümüz tarafından yürütülen DRENAJ PROJELERİ ile Harran Ovasında taban suyu, tuzluluk ve çoraklaşma problemlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu projeler kapsamında şu zamana kadar 150.000 dekar alanda drenaj yapılmış olup, 600.000 dekar alanın drenaj çalışmaları devam etmektedir. Drene edilen su DSİ' nin ana drenaj kanallarına bağlanmaktadır.

Çizelge B.18 – 2013 yılı itibariyle sulama yapılan ve devam eden projeler
(DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

Proje Durumu	ALAN (ha)
Biten	150.000
Devam Eden	600.000
Köy Hizmetleri Tarafından Yapılan	95.000
GENEL TOPLAM	845.000

Sulama yapılan alanlarda sulama birlikleri vardır. Şanlıurfa'da 25 adet sulama birliği faaliyet göstermektedir.

B.4.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İlimizde Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan 583.070 dekar'dır. Salma sulama yapılan alanlar genel olarak yaylak ovasındadır.

B.4.3. Endüstriyel Su Temini

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Sıra No	Baraj ve Hes Adı
1	Atatürk HES
2	Birecik HES
3	Hacıhıdır
4	Şanlıurfa HES

Çizelge B.19 – İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.(Atatürk Barajı)
(DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

 <p>Atatürk Barajı</p>	Barajın Yeri	Şanlıurfa ili Bozova ilçesinin takriben 24 km kuzeybatısında
	Akarsuyu	Fırat
	Amacı	Sulama, Enerji ve İçmesuyu
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	1981 - 1992
	Gövde dolgu tipi	Kil çekirdekli kaya dolgu
	Gövde hacmi	84,5 hm ³
	Yükseklik (talvegden)	169 m
	Normal su kotunda göl hacmi	48 700 hm ³
	Normal su kotunda göl alanı	817 km ²
	Sulama alanı	--
	Güç	2 400 MW
	Yıllık Üretim	8 900 GWh

Çizelge B.20 – İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb (Birecik Barajı)
(DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

 <p>Birecik Barajı</p>	Barajın Yeri	Şanlıurfa ili Birecik ilçesi
	Akarsuyu	Fırat
	Amacı	Sulama ve Enerji
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	1993 - 2000
	Gövde dolgu tipi	Beton + kaya
	Gövde hacmi	9,2 hm ³
	Yükseklik (talvegden)	53,5 m
	Normal su kotunda göl hacmi	1 220, 2 hm ³
	Normal su kotunda göl alanı	56, 25 km ²

	Sulama alanı	92 700 ha
	Güç	672 MW
	Yıllık Üretim	2 518 GWh

Çizelge B.21 – İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb (Şanlıurfa HES)
(DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

	Barajın Yeri	Şanlıurfa-Mardin karayolunun yaklaşık 10. km'sinde Mardin köprüsünün mansabında bulunmaktadır.
	Akarsuyu	Fırat
	Amacı	Sulama - Enerji
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	2001-2005
	Santral Tipi	Francis
	Ünite Sayısı	2
	Güç	52 MW
	Yıllık Üretim	124 GWh

Çizelge B.22 – İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb (Hacıhıdır Barajı)
(DSİ 15. Bölge Md., 2015 yılı)

	Barajın Yeri	Şanlıurfa İli Siverek ilçesinin güneyinde bulunan ve Fırat nehrine bağlanan şehir çayı üzerinde ilçeye 13 km uzaklıkta bulunmaktadır.
	Akarsuyu	Hacıhıdır
	Amacı	Sulama
	İnşaatın (başlama-bitiş) yılı	1985 - 1989
	Gövde dolgu tipi	Kaya Dolgu
	Gövde hacmi	1,52 hm ³
	Yükseklik (talvegden)	36,4 m
	Normal su kotunda göl hacmi	62,60 hm ³
	Normal su kotunda göl alanı	4,40 km ²
	Sulama alanı	2 080 ha
	Güç	--
	Yıllık Üretim	--

B.4.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.5. Çevresel Altyapı

B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus

İlimizin Atık su kanalizasyon şebekesi 2030 yılı ve 1.200.000 nüfusa göre hesaplanarak planlanmıştır. Bir kısmının inşaatı tamamen bitmiş olup, toplam uzunluğu 360 Km.dir. Kullanılan boruların çapları 0 200-1600 arasında değişmektedir. Bu proje ayırık sistem olup, ağ şeklindedir. Şehir merkezinin %80 'ini kapsamaktadır. %20'si baks tipi kanaldan oluşmaktadır. Bu sistem eski Urfa'da dar yerlerde mevcuttur.

B.5.1.1 Kanalizasyon Ve Yağmur Drenaj Şebekesi

Süleymaniye, Topdağı, Selçuklu, Devteşti, Osmanlı, Karşıyaka, Direkli, Ahmetyesevi, Vetselkarani, Yeşildirek, Esentepe, Yenice, Eyyüpnebi, Hayatiharrani, mahallelerine ve Evren sanayi, Yeni otagar, Şutim alanına ve Toki ana kolektör kanalizasyon şebekesi döşenmiş olup, mevcut yerlere çekilen kanalizasyon metrajı aşağıdaki gibidir. (2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır.)

Çizelge B.23 – İlimizdeki Kanalizasyon ve Yağmur Drenaj Şebekesi
(Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2015 yılı)

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
30.000 metre	30.000 metre	40.000 metre	25.000 metre	5.000 metre	8639 metre	4704 metre
TOPLAM METRAJ 143.343 METRE						

B.5.1.2.Kanalizasyon

30 Mart 2004 Yılına kadar döşenen Kanalizasyon şebeke metrajı 520.000 metre 30 Mart 2004-31.10. 2010 yılları arası döşenen Kanalizasyon şebekesi 143.343 Metre Toplam Kanalizasyon şebekesinin % 34'ü 2004 yılından sonra döşenmiştir. Kanalizasyon Şebekesinin 481.730 Metresi Kapalı (Büzboru) sistemdir. Kanalizasyon Şebekesinin 180.000 Metresi Sandık Tipi Kanalizasyon sistemidir.(Toplamdaki metraj sapmaları bazı bölgelerde sandık tipi sistemden Kapalı sisteme geçişlerden kaynaklanmaktadır) *2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

B.5.1.3 Yağmur Drenaj

30 Mart 2004 Yılına kadar döşenen Yağmur drenaj şebeke metrajı 3000 metre 30 Mart 2004-31 10. 2010 yılları arası döşenen Yağmur drenaj şebekesi 67.694 Metre Toplam Yağmur drenaj şebekesinin % 97'si 2004 yılından sonra döşenmiştir.

B.5.1.4 Yağmurdenaj Şebekesi Döşenen Mahalleler

Hayati Harrani, Eyüp kent, Eyüp nebi, Selçuklu, Onikiler, Eyubiye (Büyükdere Cad.) Akçakale yolu, Harran kapı cad., Gümüškuşak, Türkmejdani, Pınarbaşı, Divanyolu, Sarayönü cad, Kadrieroğan cad, Cumhuriyet cad, Balıklıgöl cad, Yakupkalfa cad., Dedeosman, Yeşildirek, Yenişehir, Veyselkarani, Haleplibahçe, Mance, Ulubatlı, Veyselkarani, Yeşildirek, Yenişehir, Osmangazi, Valifuat cad, Lekler cad, Hızmalı mah Karkoyun Cad., Akabe, İpek yol Bulvarı, Süleymaniye, Direkli, Devteşti, İpekyol, Almanbağı cad., Açıkso cad.

Mevcut yerlere Yeni Yağmur drenaj şebekesi çekilmiş olup metraj aşağıdaki tabloda verilmiştir

Çizelge B.24 – Mevcut Yerlere Yeni Yağmur Drenaj Şebekesi Metrajları (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2015 yılı)

2004 Yılı	2005 Yılı	2006 Yılı	2007 Yılı	2008 Yılı	2009 Yılı	2010 Yılı
5.000 m	10.000 m	15.000 m	25.000 m	5.000 m	5.040 m	2986 m
TOPLAM METRAJ 68.026 METRE						

*2014 yılı verilerine ulaşamamıştır.

Çizelge B.25 – Belediyeye ait Atıksu Arıtma Tesisi Durumu (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2014 yılı)

YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2014
Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Veren Belediye Sayısı	1	2	4	5	2	3	3	YOK	YOK
Arıtma Tesisine Bağlı Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	5	6	47	44	9	12	11	YOK	YOK

Çizelge B.26 – İlimizde 2014 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu(Kaynak OSB, 2014 yılı)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesis/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m³/sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı(ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
İl Merkezi	Merkez			X								
	OSB	X		X	X		4000	*	Y:469885.491 X:4105175.591 Z: 630.380	*	*	3
İlçeler	Harran			X			*	*	*	*	*	*
	Halfeti			X			*	*	*	*	*	*
	Bozova			X			*	*	*	*	*	*
	Siverek			X			*	*	*	*	*	*
	Ceylanpınar	X			X	X	9.860	*	*	*	*	*
	Akçakale	X			X	X	8.232	*	*	*	*	*
	Suruç	X			X	X	1265	*	*	*	*	*
	Birecik			X			*	*	*	*	*	*
	Hilvan			X			*	*	*	*	*	*
	Viranşehir			X			*	*	*	*	*	*

**İlgili kurumlardan söz konusu bilgilere ulaşamamıştır.

B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

Çizelge B.27 – İlimizdeki 2014 Yılı OSB’lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu(Kaynak OSB Müdürlüğü, 2014 yılı)

OSB Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı	Deşarj Koordinatları
ŞANLIURFA OSB MÜDÜRLÜĞÜ	FAAL	4000	Fiziksel, Kimyasal, Biyolojik	3	Dana Deresi	Y:469885.491 X:4105175.591 Z: 630.380

Arıtma çamuru nitelik tespiti ile ilgili 2014 yılında herhangi bir çalışma yapılmadığı için analiz sonucu bulunmamaktadır.

B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri

İlimizde katı atıkların biriktirilmesi, toplanması, taşınması işi ilgili belediyeler tarafından günlük olarak yaptırılmaktadır. Ancak Şanlıurfa Merkez ilçe, Birecik ve Viranşehir Belediyeleri bu işler için özel sektörden hizmet satın alma yolunu tercih etmişlerdir. İl genelinde tıbbi atıklar ve bazı tehlikeli atıklar hariç atıkların kaynağında ayrı toplanması çalışmasına henüz geçilememiştir. Şanlıurfa Katı Atık Düzenli Depolama Tesisine mesafe yönünden uzak belediyelerden Akçakale ve Suruç belediyeleri, kurmuş oldukları aktarma istasyonlarında topladıkları katı atıkları sıkıştırılmalı çekiciler (TIR) ile düzenli depolama tesisine taşımaktadırlar. Birlik üyesi belediyeler oluşan tıbbi atıklarını lisanslı 3 adet tıbbi atık taşıma aracıyla düzenli depolama tesisine taşımaktadır.

Çizelge B.28 – İlimizdeki Toplanan Katı Atık Miktarları (Belediyeler, 2014 yılı)

Belediye Adı	Nüfus	Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (Ton/Gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (Kg/Gün)	
		2004 Yılı	2012 Yılı	2004 Yılı	2012 Yılı
Şanlıurfa	515.199	400	348	1.36	0,68
Akçakale	27.457	30	8,6	0.93	0,31
Birecik	48.117	12	-	0.272	-
Bozova	11.567	12	3,44	0.60	0,3
Ceylanpınar	46.713	29	-	0.65	-
Halfeti	8.522	13	-	5	-
Harran	6.452	10	0,27	5	0,04
Hilvan	21.899	18	-	1.1	-
Siverek	115.891	500	-	3.9	-
Suruç	56.083	168	32	3.8	0,57
Viranşehir	94.025	79	-	0.65	-

** 2014 yılı verilerine ulaşamamıştır.

B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlgili kurumdan söz konusu bilgilere ulaşamamıştır.

B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

İlgili kurumdan söz konusu bilgilere ulaşılamamıştır.

Çizelge B.29- İlimizde 2014 Yılı Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler (Kaynak: BOTAŞ, Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

	Var	Yok	Varsa Ne/Neler Olduğunu Belirtiniz
Potansiyel kirlenici faaliyetler var mı?	X		Petrol Sızıntısı

Tespit Edilmiş Kirlenmiş Sahanın Yeri	Tespit Edilmiş Kirlenmenin Nedeni	Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışma var mı?		Kirlenmiş sahaların temizlenmesi ile ilgili çalışmalarda ne tür temizleme faaliyetleri* yapılıyor? (Aşağıdaki temizleme yöntemleri dikkate alınmalıdır)
		Var	Yok	
1. Bozova İlçesi, Yalıntaş Köyü	Petrol Sızıntısı	X		Biyoremediasyon
2. Bozova İlçesi, Zorova Köyü	Petrol Sızıntısı	X		Hammadde olarak yakma
3. Siverek İlçesi, Karakeçili Köyü	Petrol Sızıntısı	X		Hammadde olarak yakma

***Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliği Temizleme Yöntemleri**

Biyoremediasyon
Fitoremediasyon
Parsel arıtımı
Buharlaştırma
Biyo havalandırma
Elektrokinetik arıtma
Yerinde oksidasyon
Solvent ekstraksiyonu
Hava ile dağıtma (Air sparging)
Buharlaştırma
Termal arıtma
Reaktif Barrier teknolojisi
Yerinde yıkama (In-situ Flushing)

B.6.2. Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı

İlgili kurumdan söz konusu bilgilere ulaşılamamıştır.

B.6.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimizde herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

B.6.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge B.30 – İlimizde 2014 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları (Kaynak: Tarım İl Müdürlüğü, 2014 yılı)

Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	96.283	1.103.200
Fosfor	13.789	
Potas	878	
TOPLAM	110.950	

Çizelge B.31- İlimizde 2014 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb) (Kaynak Tarım İl Müdürlüğü, 2014 yılı)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Bitki zararlıları ile mücadele	236	700.000
Herbisitler	Yabancı otlarla mücadele	356	
Fungisitler	Bitki mantari hastalıklarla mücadele	135	
Rodentisitler	Kemirgenlerle mücadele	0,021	
Nematositler	Nematodlarla mücadele	0	
Akarisitler	Akarlarla mücadele	62	
Kışlık ve Yazlık Yağlar	Bitki koruyucu ve zararlılarla mücadele	1.25	
Fumigantlar	Depo zararlıları	0.48	
Demirli bileşikler %6	Bitki besin element eksiklikleri	1.8	
TOPLAM		792,551	

Çizelge B.32 İlimizde 2014 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları

İlgili kurumlardan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

B.7. Sonuç ve Değerlendirme

DSİ 15. Bölge Müdürlüğü 2014 yılı verilerine göre İlimizde 39 adet Akarsu bulunmaktadır. Ayrıca 3 adet doğal göl ve gölet, 4 adet HES bulunmaktadır. Yine İlimizde 10 adet yeraltı suyu kaynağı mevcuttur. Su kaynağına potansiyel kirlilik oluşturabilecek toplam 2 OSB ve 4 adet küçük sanayi sitesi mevcuttur. Sanayi Sitelerinden sadece 1. ve 2. OSB nin bağlı bulunduğu günlük 4000 ton kapasiteli atık su arıtma tesisi mevcuttur. İlimizde proje yılı 2030 seçilerek 1.200.000 nüfusa göre kanalizasyon sistemi projelendirilmiştir. İlimizde OSB nin yanında Ceylanpınar, Akçakale ve Suruç'ta da kentsel atık su arıtma tesisleri mevcuttur. İlimizde 1 adet Düzenli Depolama Tesisi mevcuttur. 2. Lot çalışmaları devam etmektedir. Toprak Kirliliği ile ilgili BOTAŞ hattındaki sızmalardan kaynaklı kirlilik oluşmakta olup, ilgili kurum tarafından temizleme çalışmaları yapılmaktadır. Toplamda Tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak 1.103,200 Ha lık alanda 110.950 ton Bitki Besin Maddesi kullanılmıştır. Bitki zararlıları ile mücadelede 792,551 ton kimyasal madde kullanılmıştır.

Kaynaklar

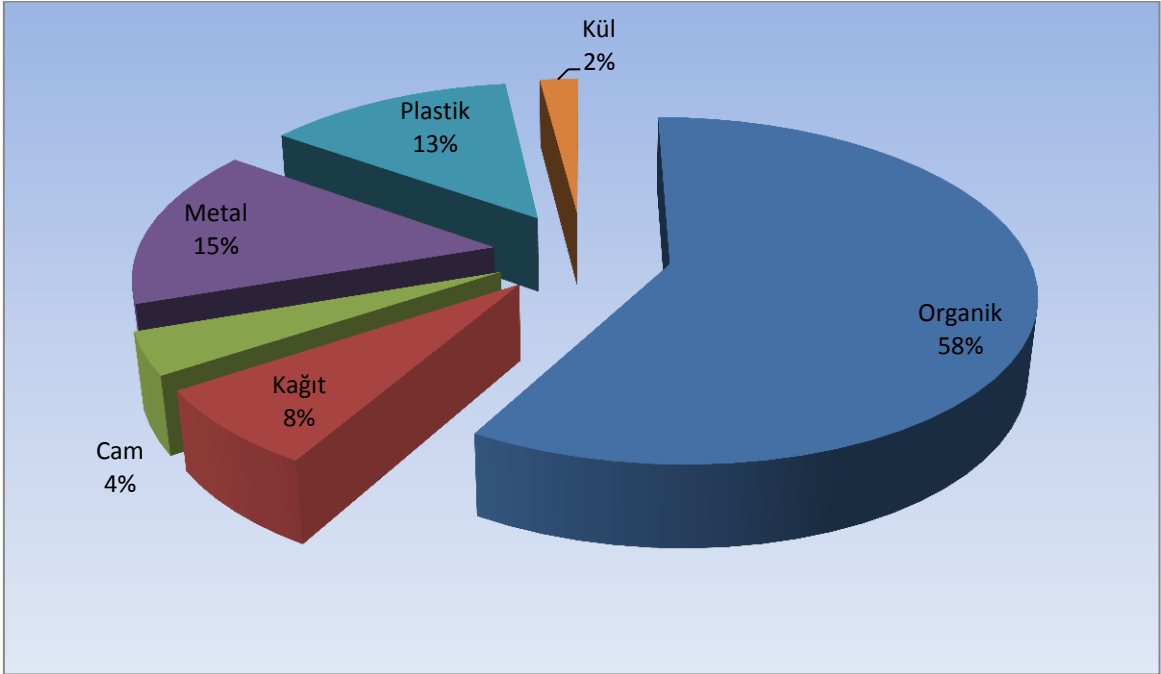
- Şanlıurfa İli Çevre Durum Raporu -- 2013
- Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çalışmaları
- İl ve İlçe Belediyeleri
- Tarım İl Müdürlüğü

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

Şanlıurfa İlinde 2014 yılı Mart ayına kadar Şanlıurfa Katı Atık Belediyeler Birliği Düzenli Depolama Tesisi bulunmaktaydı. 2014 yılı Mart ayında Şanlıurfa' nın büyükşehir statüsüne alınmasıyla birliğe bağlı olarak faaliyet gösteren Katı Atık Depolama Tesisi Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki 65 adet Katı Atık Taşıma Aracı ile diğer İlçelerin atıkları bu alanda bertaraf edilmektedir. Diğer ilçelerde ise Katı Atık Bertaraf tesisi bulunmamakta olup atıklarını Şanlıurfa Akçakale arasında bulunan 1. Lotu kapasitesini tamamlamış olan ve 2. Lot' u inşaat aşamasında bulunan bu düzenli depolama tesisine getirmektedir. Bunun ile birlikte Suruç ve Akçakale ilçelerinde Atık Transfer Alanları bulunmakta olup Birecik İlçesinde ise inşaat aşamasında bulunan bir adet Transfer Merkezi bulunmaktadır.

2014 yılı içerisinde Şanlıurfa İl bütününde yaklaşık olarak 253,766,895 ton/ yıl katı atık Büyükşehir bünyesinde faaliyet gösteren tesis içerisinde bertaraf edilmiştir.

Grafik C.1- İlimizdeki Atık Kompozisyonu (Kaynak: Belediyeler, 2014 yılı)

Çizelge C.1 – Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı İçin İl/İlçe Belediyelerince Toplanan ve Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2014)

ŞANLIURFA BÜYÜKŞEHİR KATI ATIK DÜZENLİ DEPOLAMA TESİSİNE GELEN 2014 YILI KATI ATIK MİKTARLARI	TOPLAM
ŞANLIURFA BELEDİYESİ	54,814,280
HALİLİYE BELEDİYESİ	78,179,214
EYYÜBİYE BELEDİYESİ	51,683,550
AKÇAKALE BELEDİYESİ	14,187,780
KARAKÖPRÜ BELEDİYESİ	22,213,180
KISAS BELEDİYESİ	558,270
SURUÇ BELEDİYESİ	25,306,470
HARRAN BELEDİYESİ	2,469,760
BOZOVA BELEDİYESİ	723,281
ONBİRNİSAN BELEDİYESİ	423,600
OSB	1,630,640
SUBOR	1,519,450
GAP HAVA LİMANI	31,240
LİMAK ÇİMENTO	26,180
TOPLAM	253,766,895

Çizelge C.2 – Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri

İl/ilçe Belediye Adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor? **			Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi				
	Evsel *	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Toplama	Taşıma	Bertaraf	Düzensiz Depolama	Vahşi Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)
Karaköprü	X	X			B	B	ö					
Haliliye	X	X			B	B	ö					
Eyyübiye	X	X			B	B	ö					
Akçakale	X	X		X	B	B	ö	X(Ş.BB)				
Birecik	X	X		X*	B	B	ö					
Bozova	X	X			B	B	ö					
Deylanpınar	X	X			B	B	ö					
Halfeti	X	X			B	B	ö					
Harran	X	X			B	B	ö					
Hilvan	X	X			B	B	ö					
Siverek	X	X			B	B	ö					
Suruç	X	X		X	B	B	ö					
Viranşehir	X	X			B	B	ö					

*B : Belediye

BŞ: Belediye Şirketi

Ö: Özel Şirket

X*; Birecik ilçesinde yapım aşamasındadır.

Çizelge C.3- Şanlıurfa ilinde 2014 Yılında Toplanan Tıbbi Atıkların Miktarı (Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi,2015)

ŞANLIURFA TIBBİ ATIK STERİLİZASYON TESİSİNE GELEN 2014 YILI TIBBİ ATIK MİKTARLARI	TOPLAM (TON)
HALİLİYE	734,168
EYYÜBİYE	92,935
KARAKÖPRÜ	215,763
BİRECİK	30,805
HALFETİ	3,156
SURUÇ	26,357
SİVEREK	62,144
HİLVAN	10,134
VİRANŞEHİR	62,963
CEYLANPINAR	27,756
BOZOVA	4,983
HARRAN	14,634
AKÇAKALE	32,290
TOPLAM	1,318,088

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

***Söz konusu kurumdan 2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır*

C.3. Ambalaj Atıkları

İlimiz genelinde ambalaj üretimi yapan 3 adet kayıtlı firma bulunmaktadır. Polipropilen(PP) ham maddeden çuval üretimi yapan işletme sayısı 1, Polietilen(PE) ham maddeden bobin poşeti üretimi yapan işletme sayısı 1, Polietilen(PE) ve Polistren (PS) ham maddeden kadayıf tepsisi, yoğurt ve ayran kapları üretimini yapan işletme sayısı 1 olup, bu ambalaj üreticileri yurdun dörtbir tarafına ürün satışı yapmaktadır.

31.12.2010 tarihi itibariyle il genelinde ambalajlı üretim yapan 98 kayıtlı firma bulunmaktadır. Bu firmalar yıllık üç bin kilogramın üzerinde ambalaj tüketicleri için Bakanlığımızca oluşturulan atık ambalaj kayıt sistemine üye olmaları sağlanmıştır. Üç bin kilogramın altında ambalaj tüketimi olan firmalar muaf tutulmuş olup, sayıları tam olarak henüz bilinmemektedir.

İlimiz sınırları dahilinde faaliyet gösteren 1 adet plastik geri dönüşüm(GDT) tesisi bulunmaktadır. Henüz lisans almış bir toplama ayırma tesisimiz (TAT) bulunmamaktadır. Ancak tesisi hazır ve lisans işlemlerine başlamış bir firmamız bulunmaktadır.

Çizelge C.4- Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları
(Çevre ve Şehircilik İl Md, 2014 yılı)

Ambalaj Cinsi	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Geri Kazanım Oranları (%)	Geri Kazanılması Gereken Miktar (kg)	Geri Kazanılan Miktar (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik		803.575				100
Metal		20.013				100
Kompozit		"				
Kağıt Karton		2.158,949				100
Cam		24.871				100
Toplam		300.740				

İlimiz merkez ve ilçelerinde, 200 m2 den büyük kapalı alana sahip mağaza, market vb. yaklaşık 52 satış noktası bulunmakta olup, bu işyerlerinin sayıları dönemsel olarak artmakta ve bazen de azalmaktadır.

İl genelinde ambalaj atıklarının kompozisyonunun tespitine yönelik herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

İl genelinde ambalaj atıklarını toplayan, ayıran ve geri dönüştüren lisanslı bir firma bulunmadığı için toplanan, ayrılan, geri dönüştürülen ambalaj cins ve miktarı ile bu malzemelerin satın alındığı, satıldığı firmaların isim, adres ve telefonları verilememiştir

Çizelge C.1- İlimizdeki 2014 Yılı Ambalaj Atıkları GDT ve TAT (Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md, 2014 yılı)

1	AK GRANÜL PLASTİK GERİ DÖN. SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	GDT	Organize Sanayi Bölgesi 5. Cad. Şanlıurfa	4143691632	Plastik.
2	ÇORLU AMBALAJ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. ŞANLIURFA ŞUBESİ.	TAT	Evren Sanayi Sitesi Hurdacılar Blok 2. Cad. 13. Sok. No:5	4143576327	Plastik, cam, metal ve kağıt-karton

Grafik C.2- Şanlıurfa ilinde 2014 Yılı Kayıtlı Ambalaj Üreticisi Ekonomik İşletmeler (Kaynak, yıl)

***Söz konusu kurumdan 2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır*

C.4. Tehlikeli Atıklar

Çizelge C.6 Şanlıurfa'da Tehlikeli ve Zararlı Atığı Olan Tesislerin Adı ve Yıllık Atık Miktarı

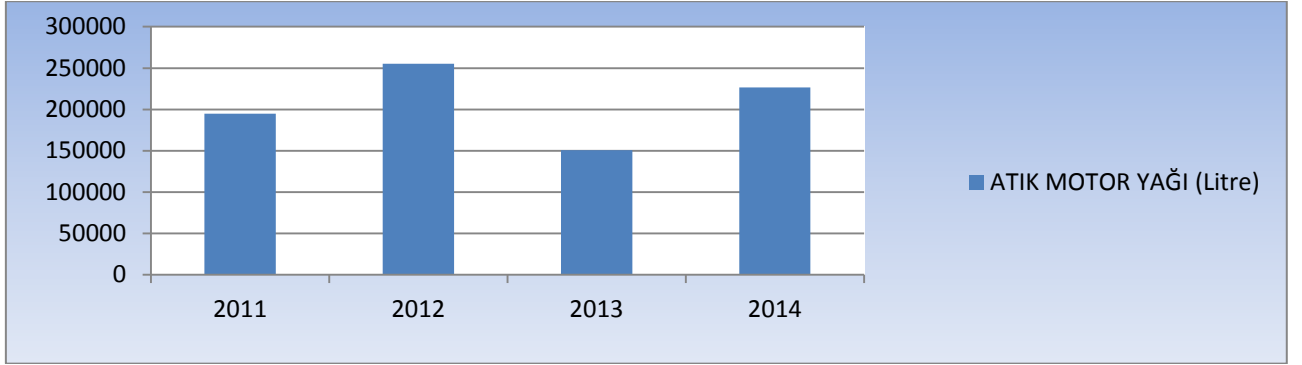
Tesisin Adı	Atıklar	Toplam Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım		Yeniden Kullanım Mik.	Bertaraf Edilen		Satılan Atık Mikt.	Satın Alan Firmanın Sabun Sanayi
			Yön	Mikt.		Yönt.	Mik		
Akaltun Yağ Fabrikası	Soapst-tok	6	--	--	--	--	--	6	Sabun Sanayi
Elif Yağ Fabrikası	Soapst-tok	17	--	--	--	--	--	17	Sabun Sanayi
Fatih Yağ Fabrikası	Soapst-tok	7	--	--	--	--	--	7	Sabun Sanayi
Eyvan Yağ Fabrikası	Soapst-tok	70	--	--	--	--	--	70	Sabun Sanayi
Şanlı Yağ Fabrikası	Soapst-tok	--	--	--	--	--	--	--	--
Murat Yağ Fabrikası	Soapst-tok	--	--	--	--	--	--	--	--
Hektaş Ziraî İlaç Fabrikası	Hammadde Varilleri	3.6	--	--	--	--	--	3.6	Kahyaoğulları (Lisanslı firma)
	Atık yağ	0.032	--	--	--	--	0.018	--	İzeydaş
	Kontamine Atıklar	0.382	--	--	--	--	--	0.382	İzeydaş
Subor Boru Fabrikası	Tehlikeli Atıklar	20	--	--	--	--	20	--	İzeydaş
	Atık yağ	0.6	--	--	--	--	0.6	--	Şahinbey Petrol Ürünleri yağ dönüşüm tesisi

Çizelge C.7 – İlimizdeki 2014 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler (Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md. 2014 yılı)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	(2014) Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
15	150110	7.361					100	
16	160113	810.297					100	
08	080317	3.730					100	

*Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.
** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

C.5. Atık Madeni Yağlar

Grafik C.3- İlimizdeki 2014 Yılı Atık Yağ Toplama Miktarları
(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

İlimizde 1 adet Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Tesisi bulunmaktadır.2014 yılı içerisinde bu tesis bünyesinde toplam 38.563 litre atık yağ geri dönüşüm ve bertarafı yapılmıştır.

Çizelge C.9 – İlimizdeki 2014 Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

Atık Madeni Yağ Üreten Resmi ve Özel Kurum/ Kuruluş Sayısı	Toplanan Atık Yağ Beyan Form Sayısı	Toplam Atık Madeni Yağ Miktarı (ton/yıl)		Atık Madeni Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Geri Kazanım Tesisi		
		Atık Motor Yağ	Atık Sanayi Yağ	Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı		Yok
						Lisanslı	Lisanssız	
1	73	46.896	25.108	48	19			

C.6. Atık Pil ve Akümülatörler

Çizelge C.11 – İlimizde 2013 Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2013 yılı)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER							
APA Taşıyan Lisanslı Araç Sayısı	Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen		Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (ton)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri		Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
	Depo Sayısı	Kapasitesi (ton)		Sayı	Kapasite (ton/yıl)	Miktarı (ton)	%
-	2		218.500	2	218.500	218.500	100

Grafik C.4 – İlimizde Yıllar İtibariyle Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım Miktarı (Ton)
(Kaynak, yıl)

Geçmiş yıllara ait herhangi bir veri bulunamamıştır

Çizelge C.12 – İlimizde Yıllar İtibariyle Atık Akü Kazanım Miktarı (Ton)
(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

	2014
Kurşun	218.500
Plastik	-
Cüruf	-
Asitli Su	-
TOPLAM	218..500

Geçmiş yıllara ait herhangi bir veri bulunamamıştır.

Çizelge C.13 – İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı (Kg)
(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

2014
218.500

Geçmiş yıllara ait herhangi bir veri bulunamamıştır.

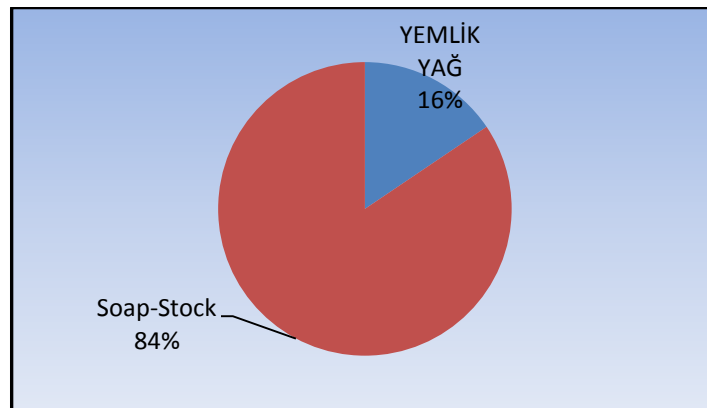
Çizelge C.14- İlimizde 2014 yılı İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı

İlimizde Atık Akülerin depolandığı 2 tesis bulunmakta olup toplam 218.500 ton atık akü toplanmıştır. 2014 yılında 218.500 ton kurşun geri kazanıma gitmiştir. Geçmiş yıllar ait veri bulunamadığından tablo oluşturulamamıştır.

Çizelge C.15 – İlimizde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi (Adet)

İlimizde 2014 yılına ait Taşıma Lisanslı Araç miktarı bulunmamaktadır.

C.7. Bitkisel Atık Yağlar

Grafik C.4– İlimizde 2013 Yılı Bitkisel Atık Yağlardan Geri Kazanılan Ürün Dağılımı(Kaynak:Çevre ve Şehircilik İl Md., 2013yılı)

Çizelge C.16 – İlimizde 2014 Yılı İçin Atık Bitkisel Yağlarla İlgili Veriler
(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md. ,2014 yılı)

Bitkisel Atık Yağlar İçin Geçici Depolama İzni Verilen Toplam Depo		Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (ton)				Bitkisel Atık Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi	
		Kullanılmış Kızartmalık Yağ		Soap-Stock		Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)
Sayısı	Kapasitesi (ton)								
-	-	10.370		71.600		-	-	-	-

Çizelge C.17- İlimizde 2009-2014 Yılları Arasında Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç Sayısı

İlimizde 2009-2014 Yılları Arasında Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç bulunmamaktadır.

C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller

İlimizde Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller ait veri bulunmamaktadır.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

2014 yılına ait veri bulunmamaktadır

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

2014 yılına ait veri bulunmamaktadır

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

Çizelge C.18– İlimizde 2014 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md. ,2014 yılı)

Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	ÖTA Geçici Depolama Alanı		ÖTA İşleme Tesisi		İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
4	-	-	-	-	-

C.12. Tehlikesiz Atıklar

“Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik ile atıkların oluşumlarından bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik genel esaslar belirlenmiştir. Aynı zamanda Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği mevzuatının ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır.

Yönetmelikte “atık”, “üretici”, “sahip”, “yönetim”, “toplama”, “bertaraf” ve “geri kazanım” tanımları yapılmakta, atık yönetimi ilkeleri sıralanmakta, geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerini yapan işletmeler için lisans ve kayıt tutma zorunluluğu getirilmekte, atık yönetim maliyetinin finansmanı ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca atık kategorileri, atık bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri ile 839 atık türü liste olarak verilmiştir.

Söz konusu 839 atık türünden 434 tanesi tehlikesiz atık özelliğindedir. Bu atıklardan tehlikeli atıklar, ambalaj ve evsel atıklar gibi atık türlerinin yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili Yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, üretimden kaynaklanan bazı tehlikesiz atıkların yönetimi boşlukta kalmıştır. Bu aşamada bazı tehlikesiz atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden geri kazanım faaliyetlerinin yönetilebilmesi amacıyla Bakanlığımızca “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” hazırlanmış ve 17 Haziran 2011 tarih ve 27967 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tehlikesiz atıkların düzenli depolama faaliyetleri, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğin Ek-2 kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre atıklar, I. Sınıf, II. Sınıf ya da III. Sınıfı Düzenli Depolama Sahalarında bertarafı sağlanmaktadır.

Türkiye’de tehlikesiz atık statüsünde olan ve miktar olarak oldukça fazla olan demir çelik sektöründen kaynaklanan, cüruf atıkları; Termik santrallerden kaynaklanan, kül atıkları ve daha çok biyolojik arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları bu atık grubunda değerlendirilmektedir

Çizelge C.19 – İlimizdeki 2014 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri
(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2014 Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
19	190812	575.000	575.000	100	Geri Kazanım			Atığın üretildiği alan içinde geçici depolama,
10	100101	1500000	1.500,000	100		Bertaraf	100	Atığın üretildiği alan içinde geçici

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Şanlıurfa İlinde 2014 yılı Mart ayına kadar Şanlıurfa Katı Atık Belediyeler Birliği Düzenli Depolama Tesisi bulunmaktaydı. 2014 yılı Mart ayında Şanlıurfa' nın büyükşehir statüsüne alınmasıyla birliğe bağlı olarak faaliyet gösteren Katı Atık Depolama Tesisi Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki 65 adet Katı Atık Taşıma Aracı ile diğer İlçelerin atıkları bu alanda bertaraf edilmektedir. Diğer ilçelerde ise Katı Atık Bertaraf tesisi bulunmamakta olup atıklarını Şanlıurfa Akçakale arasında bulunan 1. Lotu kapasitesini tamamlamış olan ve 2. Lot' u inşaat aşamasında bulunan bu düzenli depolama tesisine getirmektedir. Bunun ile birlikte Suruç ve Akçakale ilçelerinde Atık Transfer Alanları bulunmakta olup Birecik İlçesinde ise inşaat aşamasında bulunan bir adet Transfer Merkezi bulunmaktadır.2014 yılı içerisinde Şanlıurfa İl bütününde yaklaşık olarak **253,766,895 ton/ yıl katı atık** bertaraf edilmiştir.

İl genelinde tıbbi atıklar hastane ve tıp merkezlerinden tıbbi atık yönetmenliği çerçevesinde belediye tarafından evsel atıklardan ayrı olarak toplanmaktadır. Tıbbi atıklar Özel Şirket bünyesinde faaliyet gösteren 3 adet araç ile ilçelerden toplanarak Şanlıurfa Katı Atık Düzenli Depolama alanı içerisinde yer alan 1 adet Sterilasyon Merkezinde bertaraf edilmektedir.2014 yılı içerisinde İl genelinde yaklaşık olarak 1,318,088 ton tıbbi atık bertaraf edilmiştir.

Ambalaj atıkları ile ilgili olarak 2 şirket GDT ve TAT olarak hizmet vermektedir. 2014 yılında 312.835 kg piyasaya ambalaj sürülmüş %96 ü geri kazanım ile kazanılmıştır. Ayrıca İlimizde 46.896 ton atık motor yağı ve 25.108 ton atık sanayi yağı oluşmuş olup bunlar toplam 48 firma ve 19 lisanslı araçla geri kazanım/bertaraf tesislerine gönderilmiştir.

İlimizde Atık Akülerin depolandığı 2 tesis bulunmakta olup toplam 218.500 ton atık akü toplanmıştır. 2014 yılında 218.500 ton kurşun geri kazanıma gitmiştir. İlimizde toplan 10.370 ton bitkisel atık yağ belediyeler tarafından toplanmıştır. İlimizde 2 adet Ömrünü Tamamlamış Araç Geçici Depolama Yeri bulunmaktadır. İlimizde 2014 yılında Sanayi Tesislerinde oluşan tehlikesiz atık miktarı 2.000,000 ton dur. Tıbbi Atıklarla ilgili olarak İlimizde Katı Atık Düzenli Depolama alanı içerisinde 1 adet Sterilizasyon Tesisi bulunmakta olup **1,318,088 ton** tıbbi atık bu tesiste bertaraf edilmektedir.

Kaynaklar

- Şanlıurfa İli Çevre Durum Raporu -- 2013
- Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çalışmaları
- İl ve İlçe Belediyeleri
- Şanlıurfa Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Ç. KİMYASALLARIN YÖNETİMİ

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

Şanlıurfa İl sınırları dâhilinde kurulu bulunan tesislerden 4 tanesinin Büyük Endüstriyel Kazalara Sebepiyet Verebilecek Tesis olduğu tespit edilmiştir. Bu tesislere ait bilgiler Tablo-K.9’de verilmiştir.

Çizelge Ç.1 – İlimizdeki 2014 Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı(Kaynak, yıl)
Belirlenememiştir.

Çizelge Ç.2- Şanlıurfa’da Tehlikeli ve Zararlı Atığı Olan Tesislerin Adı ve Yıllık Atık Miktarı

Tesisin Adı	Atıklar	Toplam Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım		Yeniden Kullanım	Bertaraf Edilen		Satılan Atık Mikt.	Satın Alan Firmasının
			Yön	Mikt.	Mik.	Yönt.	Mik		Sabun Sanayi
Akaltun Yağ Fabrikası	Soapst-tok	7	--	--	--	--	--	7	Sabun Sanayi
Elif Yağ Fabrikası	Soapst-tok	18.2	--	--	--	--	--	18.2	Sabun Sanayi
Fatih Yağ Fabrikası	Soapst-tok	8.3	--	--	--	--	--	8.3	Sabun Sanayi
Eyvan Yağ Fabrikası	Soapst-tok	74.3	--	--	--	--	--	74.3	Sabun Sanayi
Şanlı Yağ Fabrikası	Soapst-tok	--	--	--	--	--	--	--	--
Murat Yağ Fabrikası	Soapst-tok	--	--	--	--	--	--	--	--
Hektaş Zirai İlaç Fabrikası	Hammadd e Varilleri	4.2	--	--	--	--	---	4.2	Kahyaoğulları (Lisanslı firma)
	Atık yağ	0.036	--	--	--	--	0.036	--	İzeydaş
	Kontamine Atıklar	0.396	--	--	--	--	--	0.396	İzeydaş
Subor Boru Fabrikası	Tehlikeli Atıklar	22.6	--	--	--	--	22.6	--	İzeydaş
	Atık yağ	0.74	--	--	--	--	0.74	--	Şahinbey Petrol Ürünleri yağ dönüşüm tesisi

Çizelge Ç.3 -Büyük Endüstriyel Kazalara Sebepiyet Verebilecek Tesisler (Kaynak : Çevre ve Şehircilik İl Müd. 2014 yılı)

Tesisin Adı	Adresi	Telefon	Sektörü	Tesis Sorumlusu	Büyük Kaza Yönetim Birimi
Hektaş Tic. T.A.Ş.	Organize Sanayi Bölgesi	0414.3691339	Tarım İlaçları	İbrahim TATLIAĞAÇ	Tesis Acil Durum Planı
Yeni Güney Gaz LPG Dolum Tevzi Tic. A.Ş.	Gaziantep Karayolu 10.km.	0414.3575056	LPG Tüp Dolumu	Ömer KÜÇÜK	Tesis Acil Durum Planı
GAP Gaz LPG Dolum Tevzi San. Tic. A.Ş.	Viranşehir Karayolu 22.km Çamlidere Mevkii	0414.2558043	LPG Tüp Dolumu	İsmet ALMACI	Tesis Acil Durum Planı
Toros Gübre ve Zirai İlaç A.Ş. Bölge Müdürlüğü	Diyarbakır Karayolu Maşuk Köyü Yol Ayrımı	0414.3477248	Depolama	Murat YAKA	Tesis Acil Durum Planı

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Büyük Endüstriyel Kazalara Sebepiyet verebilecek 4 işletme mevcut olup Acil durum Planları hazırlanmıştır.

Kaynaklar

- Şanlıurfa İli Çevre Durum Raporu -- 2013
- Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çalışmaları
- Şanlıurfa Sanayi ve Ticaret Odası Başkanlığı

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Flora

Bölgede Fırat kavağı, Söğüt, Çınar, Elder çamı, Kızılçam, K.servi, Okaliptüs, Y.Akasya, Aylantus, Melia, Sofora, Kavak, Glediçya, İğde, Antep fıstığı, Erik, Kayısı bulunmaktadır. Tarım alanlarında başta Domates, Biber, Patlıcan ve Salatalık olmak üzere sebzeçilik yapılmaktadır. Ayrıca Buğday, Arpa ve Mercimek yetiştirilmektedir. Birecik ilçesi meydan mahallesinde Fırat Kavağı (*Populus euphratica*-Oliver) populasyonu bulunmakta ve saha 1. derece SİT alanı ilan edilmiştir. Mahalli olarak burası “söğütlük” olarak bilinmektedir.

D.2. Fauna

Kelaynak (*Geronticus eremita*), Çizgili İshak kuşu (*Otus brucei*), Yeşil Arıkuşu (*Merops superciliosus*), Serçe (*Passer domesticus*), Kaya Güvercini (*Columba livia*), Peçeli Baykuş (*Tyto alba*), Sığırcık (*Sturnus vulgaris*), Sakarmeke (*Fulica atra*), Yeşilbaş (*Anas platyrhynchos*), Balıkçıl (*Ardea cinerea*), Karabatak (*Palacrocrax carba*) Ebabil (*Apus apus*), Alaca yalıçapkını (*Coryle rudis*), Kırlangıç (*Hirundo rustica*), Kalkuyruk, Yaz ördeği, Macar ördeği, Pakta, Bozördek, Angut, Çeltikçi, Balaban, Bahri. Dünyada nesli yok olma tehlikesi altında olan ve Birecik ilçesinde doğal olarak bulunan Göçmen Kelaynak kuşları, halen ilçe merkezindeki Üretme İstasyonunda 117 bireylik koloni halinde yarı vahşi olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

Şanlıurfa'da rakım 518 m dir. Anakaya kalker ve bazaltan oluşmaktadır. Bölge içindeki topraklar çoğunlukla "kırmızı kahverengi" büyük toprak gurubu içinde yer almaktadır. Organik madde ve fosfor oranları düşük, kil oranı yüksektir. (%43-60) Güney Doğu Anadolu Bölgesinin İklimi Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgeleriyle güneydeki kurak tropikal bölgenin etkisi altında oluşan bir özelliğe sahiptir. Kış mevsimi nemli, soğuk ve yağışlı geçer. Haziran ayından itibaren ise güneydeki çöl koşulları bölgeye egemen olmaya başlar ve kuraklık en üst seviyeye çıkar. Ortalama yağış genelde 450-500 mm dir. Kuraklık Haziran-Eylül arasında hüküm sürer. Bu aylarda buharlaşma çok fazladır. Bu bölgede genelde step iklim egemendir. Bu step iklimi İç Anadolu Bölgesi step ikliminden yazları sıcak ve kurak oluşu ile ayrılmaktadır. Bu sebepten dolayı orman yetiştirme bakımından çok güç koşullar mevcuttur. Bu koşullar nedeniyle bölgenin güney kısmındaki plato düzlükleri üzerinde orman ve ağaç topluluğuna rastlanmaz. Ormanlar insan baskısı ve düzensiz aşırı otlatmadan dolayı bu alanlardaki varlığı çok azalmış durumdadır. Bu nedenlerden dolayı Güney Doğu Anadolu Bölgesi orman varlığı bakımından Türkiye'nin en fakir bölgesidir.

Resmi kayıtlarda Siverek İlçesi Bucak serisinde Devlet ormanı konumunda 9.747 ha'lık orman görünmektedir. Durumu itibariyle çok bozuk, baltalık vasfında ve ağır tahrip görmüş vaziyettedir. Mülkiyet problemleri nedeniyle müdahale edilmeyecek durumdadır. Ancak son yıllarda Özel Ağaçlandırma İle Tesis Edilen Orman alanı 2005 yılında 109 hektar iken 2006 yılında bu oran 253,51 Hektara ve İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne Tesis Edilen Orman alanı 2005 yılında 6.955 hektar iken 2006 yılında bu oran 7.560,00 hektara çıktığı yukarı tablodan görülmektedir. İlimiz sınırları dâhilinde bulunan ağaçlandırma sahalarının tamamı erozyon kontrolü ve yeşil kuşak amaçlı tesis edilmiş olup endüstriyel amaçlı değildir. Bölgede en yaygın tür meşedir. Ak meşeler gurubunda; saplı meşe, ispir meşesi, sapsız meşe, mazi meşesi, kırmızı meşe gurubunda; doğu palamut meşesi ve Lübnan meşesi başlıca meşe türleridir.

Mahlep, iğde, titrek kavak, Fırat kavağı, ak kavağı, söğüt türleri, badem, ahlut, doğu çınar, adi ceviz, siğilli huş, beyaz yapraklı kuş üvezi, Suriye akşaağacı, doğu çitlembiği, Akşaağaç, kara ağaç, alıç türleri, kızılçık yabani elma, tut türleri karaçalı, yabani gül, zeytin, ayrıca doğal ve kültürel karakavak taksonları da yer almaktadır. İğne yapraklı türler olarak ardıç türleri, halep çamı ve kızılçam yayılış gösterir.

Çizelge D.1 – İlimizde Arazi Durumu (Kaynak: Orman Bölge Md. 2011 yılı)

İlçesi Yıllar	Doğal Orman Alanı (Ha.)		Özel İdare Diğer Kurumlarca Tesis Edilen Orman Alanı (Ha.)		Özel Ağaçlandırma İle Tesis Edilen Orman Alanı (Ha.)		İl Çevre ve Orman Müdürlüğünce Tesis Edilen Orman Alanı(Ha.)		TOPLAM (Ha.)	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Merkez	-	-	--	-	72,80	10,60	-	270,00	72,80	286,60
Siverek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hilvan	-	-	-	-	13,41	-	-	50,00	13,41	50,00
Bozova	-	-	-	-	34,43	33,50	-	-	34,43	33,50
Birecik	-	-	-	-	45,77	-	-	-	45,77	-
Akçakale	-	-	-	-	6,26	51,00	-	-	57,26	51,00
C.Pınar	-	-	-	-	-	-	-	100,00	-	100,00
Suruç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Halfeti	-	-	-	-	7,71	58,40	-	-	7,71	58,40
Harran	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Viranşehir	-	-	-	-	-	-	1.200,00	-	1.200,00	-
İL GENELİ					180,38	153,50	1.200,00	420,00	1.431,38	573,5

** 2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

Çizelge D.2 -Yıllar itibariyle tesis edilen orman varlığının dağılımı

Yıllar	2008	2009	2010	2011
Tesis edilen Orman Alanları (Ha.)	345	1250	1200,00	420,00

** 2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

Çizelge D.3 - Yıllara Göre Tescilli Yapılmış ve Tesise Alınan Orman Alanlarının Miktarı

YIL	ADI	TOPLAM ORMAN ALANI (Ha)
2003 VE ÖNCESİ	Siverek Bozuk Meşe Baltalığı/Siverek Bozuk Meşe Baltalığı	9537
	Birecik Akpınar Erozyon Kontrol ve Uygulama Projesi	100
	Akabe Yeşil Kuşak Projesi	100
	Bağlarbaşı Ağaçlandırma Uygulama Projesi	102
	Akçakale Ağaçlandırma Uygulama Projesi	691
	Siverek Ağaçlandırma Uygulama Projesi	532
	Atatürk Barajı Sol Sahil Ağaçlandırma Uygulama Projesi	1310
	Karacadağ Erozyon Kontrol ve Uygulama Projesi	50
	Hilvan Erozyon Kontrol ve Uygulama Projesi	240
	Şanlıurfa Yeşilkuşak Projesi	1210
	Gölpınar Yeşilkuşak Projesi	1270
	Tofaş Hatıra Ormanı	230
	Aşağı Çatak Erozyon Kontrol ve Uygulama Projesi	50
	Biracık Akpınar Erozyon Kontrol ve Uygulama Projesi	120
	2004	Harran Üniversitesi Osmanbey Yeşilkuşak Projesi
2005	Harran Üniversitesi Osmanbey Yeşilkuşak Projesi	700
2006	Akabe Ek Yeşil Kuşak Projesi	100
	Hilvan-Ağaç Erozyon Kontrol ve Uygulama Projesi	250
2008	Taşlıca ağaçlandırma projesi	345
2009	Karacadağ toprak muhafaza amaçlı ağaçlandırma projesi	7367
2009	Akarçayı ağaçlandırma uygulama projesi	150
2010	Karacadağ Toprak Muhafaza Amaçlı Ağaçlandırma Projesi	1200
2011	Ceylanpınar TİGEM Ağaçlandırma Uygulama Projesi	100
2011	Harran Üniversitesi Osmanbey Yeşilkuşak Projesi	200
2011	Tekağaç Erozyon Kontrolü Ve Ağaçlandırma Projesi	50
2011	Hilvan - Güluşağı Erozyon Kontrolü Ve Ağaçlandırma Projesi	50
2011	GAP Havaalanı Ağaçlandırma Uygulama Projesi	22

** 2014 yılı verilerine ulaşılamamıştır.

Orman Varlığının Yararları

Toprak ve toprak verimliliğinin korunması ve rekreasyon ile orman alanlarının iklim üzerinde olumlu etkilemeyi artırmak amacıyla yapılan ağaçlandırma ve Erozyon Kontrollü Projeleri Tablo-F.4 ve Tablo-F.5 'de verilmiştir.

Orman Kadastro ve Mülkiyet Konuları

- 1- 2010 yılı içerisinde yapılacak orman kadastro çalışmalarında Şanlıurfa il merkezi kadastro programına alınmıştır.
- 2- Şanlıurfa İli dâhilinde orman kadastrosu yapılmış orman alanı 10.223,6 Ha'dır.
- 3- Şimdiye kadar 2/B orman sınırları dışına çıkarılan ormanlık alan bulunmamaktadır
- 4- 2010 yılı içerisinde tapulu kesim işlemi yapılmamıştır.
- 5- Şanlıurfa İli dâhilinde 1 adet tescilli özel orman bulunmaktadır.
- 6- Ormanlık alanlardan şimdiye kadar Orman Kanun'unun 16, 17 ve 18. maddesine göre 15 adet izin irtifa hakkı verilmiş olup, izin verilen toplam alan 22.501.325,59 m2'dir.

Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası: Şanlıurfa il merkezinin güneybatısında 20420 Ha'lık bir alanı kapsamaktadır. Kaynak değer olarak nesli tehlikede olan Ceylan (Gazella subgutturoza)'nın doğal yaşam alanı olup ayrıca Şanlıurfa ceylan üretme istasyonunda üretilen ceylanlar burada doğal ortamlarına bırakılmaktadır. Ayrıca bu alan nesli tehlikede bulunan Toy'un (Otis terda) konaklama yeridir ve birçok yaban hayvanına ev sahipliği yapmaktadır. Tektok Dağları Milli Parkı: Şanlıurfa ili, Merkez ilçesi, Harran ilçesi ve Akçakale ilçesi sınırlarında bulunan park 19335 ha lık alanı kapsamaktadır ve 2007 yılında Milli Park ilan edilmiştir. İl sınırları içerisinde Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, Tabiatı Koruma Alanları bulunmamaktadır.

D.4. Çayır ve Mera

İlimiz toplam mera alanı 234.357 hektardır. Meralarımız yağışların yetersiz olması nedeniyle zayıf mera özelliği göstermektedir. Mevcut meralarımızın yeşil ot verimi 680 kg/hektar olup kuru ot verimi ise 200 kg/hektar dır.

İlimiz genelinde kayıtlı Merası bulunan 766 yerleşim biriminin 641'inde da tespit çalışmaları tamamlanmış olup, 130.000 ha mera alanı tespit edilmiştir.

Tespiti tamamlanamayan 135 yerleşim biriminde ise; Kadastro Müdürlüklerince çalışmalar başlatılmış olup, 2010 yılı içerisinde kadastro çalışmalarıyla eş zamanlı veya kadastro çalışmaları sonucuna göre mera tespit çalışmalarının bitirilmesi hedeflenmiştir.

İlimiz genelinde meralarımız ot verimleri bakımından zayıf yapıda olup, toplam 180.000 olan büyükbaş hayvan biriminin (BBHB) kaba yem ihtiyacını karşılamamaktadır. Kaba yem açığı yem bitkileri ekilişi ile karşılanmaya çalışılmaktadır.

4342 Sayılı Mera Kanunu gereğince, İlimizde Mera Islah ve Amenajman Projesi çalışmaları 2001 yılı içerisinde başlatılmıştır. Söz konusu projeye şu ana kadar;

- Şanlıurfa- Bozova ilçesi Dutluca köyü,
- Şanlıurfa- Bozova ilçesi Yaylak köyü,
- Şanlıurfa- Bozova ilçesi Kecipirce köyü,
- Şanlıurfa- Siverek ilçesi Karabahçe köyü,
- Şanlıurfa- Bozova İlçesi Karapınar köyü

Bu yerleşim birimlerine ait Mera Islah ve Amenajman Projeleri, İl Müdürlüğümüz, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesindeki görevli teknik elemanlar tarafından ortaklaşa hazırlanarak köylünün aynı ve işgücü katkılarıyla uygulamaya başlanmıştır.

Söz konusu projeler kapsamına alınan meralarda, gübreleme, sulama, suni mera tesisi, yabancı ot mücadelesi, temizlik biçimi, mera çevresine hendek veya tel çit yapımı, otlatmanın kontrol altına alınması ve münavebeli otlatma sistemi uygulaması gibi çalışmalar yapılmaktadır.

Bu kapsamda 2008 bahar dönemi dahil toplam 95.000 kg kimyevi gübre kullanılmıştır. Ayrıca hayvanların meraya çıkarılmadığı dönemlerde kaba yem ihtiyacını karşılamak üzere yem bitkisi ekebilecek arazisi olan çiftçilerimiz için 7633 yonca, Macar fiği, adi fiğ, korunga, silajlık mısır tohumu alınmış olup katkı payını veren çiftçilerimize ektileridir.

İlimiz genelinde 209 ha. suni mera tesisi olmak üzere toplam 6791 ha. alanda mera alanının ıslah edilmesi hedeflenmiştir.

Kullanma Amaçları ve Yararları: Şanlıurfa'da toplam 234.537 hektarlık alana sahip olan çayır-mera arazilerinin hemen hepsi az veya çok bir problem arz etmektedir. Meraların durumu çoğunlukla kötüdür. Bu arazilerin idaresi düzensiz bilgidir yoksun kişiler tarafında kaynakların sömürülmesi şeklinde kullanılmaktadır. Bazı meralar aşırı otlatılmaktadır. Her mevsim otlatılmaya açık olan bu meralarda doğal bitki örtüsü önemli ölçüde tahrip olmuştur. Doğal örtünün bu tahribatı erozyonu şekillendirmekte ve meraların durumunu daha da kötüleştirmektedir. Meralarda erozyonu hafifletmek için kontur karık kuru eşik, seki taşkın kontrol bentleri gibi toprak ve su muhafaza tedbirleri alınmalı, otlatma değeri olan bitki türleri geliştirilmeli ve besin değeri olmayan otlar yok edilmelidir. Tesis edilen örtü sık bir şekilde toprağı tam olarak örtebilmelidir. İslahtan sonra meralarda kapasitelerine göre kontrollü olarak otlatma yapılmalıdır. Eğimli yerlerde taşlılık arz eden meralarda taş toplamak genellikle ekonomik olmayacaktır. Aslında erozyonu azaltmaya katkıda bulunduğu için buralarda taşlılığa göz yummak yerinde olacaktır.

Mera amenajman çalışması 4342 Sayılı Mera Kanununa göre tahsis işlemi biten alanlarda yapıma aşamasındadır.

Çizelge D.4 -Çayır ve Meraların İlçelere Göre Dağılımı

İLÇENİN ADI	YÜZÖLÇÜMÜ (Ha)	ÇAYIR VE MERA	
		MİKTAR (Ha)	ORAN (%)
MERKEZ	336.214	17.000	7,3
AKÇAKALE	135.030	19.982	8,5
BİRECİK	86.447	8.200	3,5
BOZAVA	158.486	16.780	7,2
CEYLANPINAR	181.993	5.935	2,5
HALFETİ	61.193	18.000	7,7
HARRAN	113.393	10.828	4,6
HİLVAN	129.007	19.477	8,3
SİVEREK	406.539	86.965	37,1
SURUÇ	66.043	1.990	0,8
VİRANŞEHİR	184.032	29.200	12,5
İL TOPLAMI	1.858.400	234.357	100

D.5. Sulak Alanlar

İlimizde 81700 ha Atatürk Baraj Gölü ve 10470 ha Karkamış Baraj Gölü sulak alanları bulunmaktadır.

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

Tarihi Sit: İlimiz sınırları dâhilinde bulunan tarihi sit alanı sayısı 1 adet olup, bu sit alanı Merkez ilçeye bağlı Şanlıurfa-Gaziantep karayolunun 12-14. Km.' leri arasındaki Şebeke mevkiinde bulunmaktadır. Bu sit alanı ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir

ADI : Şebeke Mevkii
YERİ : Şanlıurfa İli Urfa Gaziantep karayolunun 12-14 KM arasında
TÜRÜ : Şanlıurfanın Kurtuluş Savaşına sahne olan alan
BÜYÜKLÜĞÜ : 2 km çapında

Arkeolojik Sit: İlimiz sınırları dâhilinde 116 adet arkeolojik sit bulunmakta olup, bu sit alanlarının isimleri ve yerleri Tablo-F.9'da verilmiştir.

Doğal Sit: İlimizde 3 adet doğal sit bulunmakta olup, bu doğal sit'in adı, yeri ve türü aşağıda verilmiştir.

ilçe	mekkii	vasfı	Alan
Birecik	Söğütlük	Doğal Sit	2.2 ha
Birecik	Kelaynak Barınağı	Doğal Sit	0.6 ha
Merkez	Balıklıgöl	Doğal Sit	2.5 ha

Anıtlar: İlimiz sınırları dâhilinde 4 adet anıt mevcut olup, bu anıtların isimleri aşağıda verilmiştir.

Garnizon Şehitleri

- 1- Harb-ı Umumi Şehitleri Anıtı
- 2- Milli Mücadele Şehitleri Anıtı
- 3- Mustafa Kemal Paşa Anıtı ve Çeşmesi

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Şanlıurfa'da rakım 518 m dir. Anakaya kalker ve bazaltan oluşmaktadır. Bölge içindeki topraklar çoğunlukla "kırmızı kahverengi" büyük toprak gurubu içinde yer almaktadır. Organik madde ve fosfor oranları düşük, kil oranı yüksektir. (%43-60) Güney Doğu Anadolu Bölgesinin İklimi Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgeleriyle güneydeki kurak tropikal bölgenin etkisi altında oluşan bir özelliğe sahiptir.

İlimizde Özel Ağaçlandırma ile tesis edilen orman alanı 2011 yılında 573.5 Ha dır.

İlimiz toplam mera alanı 234.357 hektardır. Meralarımız yağışların yetersiz olması nedeniyle zayıf mera özelliği göstermektedir. Mevcut meralarımızın yeşil ot verimi 680 kg/hektar olup kuru ot verimi ise 200 kg/hektar dır.

İlimiz genelinde kayıtlı Merası bulunan 766 yerleşim biriminin 641'inde da tespit çalışmaları tamamlanmış olup, 130.000 ha mera alanı tespit edilmiştir.

Tespiti tamamlanamayan 135 yerleşim biriminde ise; Kadastro Müdürlüklerince çalışmalar başlatılmış olup, 2009 yılı içerisinde kadastro çalışmalarıyla eş zamanlı veya kadastro çalışmaları sonucuna göre mera tespit çalışmalarının bitirilmesi hedeflenmiştir.

İlimiz genelinde meralarımız ot verimleri bakımından zayıf yapıda olup, toplam 180.000 olan büyükbaş hayvan biriminin (BBHB) kaba yem ihtiyacını karşılamamaktadır. Kaba yem açığı yem bitkileri ekilişi ile karşılanmaya çalışılmaktadır. İlimizde 81700 ha Atatürk Baraj Gölü ve 10470 ha Karkamış Baraj Gölü sulak alanları bulunmaktadır. Bölgede Fırat kavağı, Söğüt, Çınar, Elder çamı, Kızılcım, K.servi, Okaliptüs, Y.Akasya, Aylantus, Melia, Sofora, Kavak, Glediçya, İğde, Antep fıstığı, Erik, Kayısı bulunmaktadır. Tarım alanlarında başta Domates, Biber, Patlıcan ve Salatalık olmak üzere sebzeçilik yapılmaktadır. Ayrıca Buğday, Arpa ve Mercimek yetiştirilmektedir.

İlimiz bütününde 3 adet Doğal Sit bulunmaktadır. Birecik ilçesi meydan mahallesinde Fırat Kavağı (*Populus euphratica*-Oliver) popülasyonu bulunmakta ve saha 1. derece SİT alanı ilan edilmiştir. Mahalli olarak burası "söğütlük" olarak bilinmektedir.

Kelaynak (*Geronticus eremita*), Çizgili İshak kuşu (*Otus brucei*), Yeşil Arıkuşu (*Merops superciliosus*), Serçe (*Passer domesticus*), Kaya Güvercini (*Columba livia*), Peçeli Baykuş (*Tyto alba*), Sığırcık (*Sturnus vulgaris*), Sakarmeke (*Fulica atra*), Yeşilbaş (*Anas platyrhynchos*), Balıkçıl (*Ardea cinerea*), Karabatak (*Palacrocrax carba*) Ebabil (*Apus apus*), Alaca yalıçapkını (*Coryle rudis*), Kırlangıç (*Hirundo rustica*), Kalkuyruk, Yaz ördeği, Macar ördeği, Pakta, Bozördek, Angut, Çeltikçi, Balaban, Bahri. Dünyada nesli yok olma tehlikesi altında olan ve Birecik ilçesinde doğal olarak bulunan Göçmen Kelaynak kuşları, halen ilçe merkezindeki Üretim İstasyonunda 117 bireylik koloni halinde yarı vahşi olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Kaynaklar

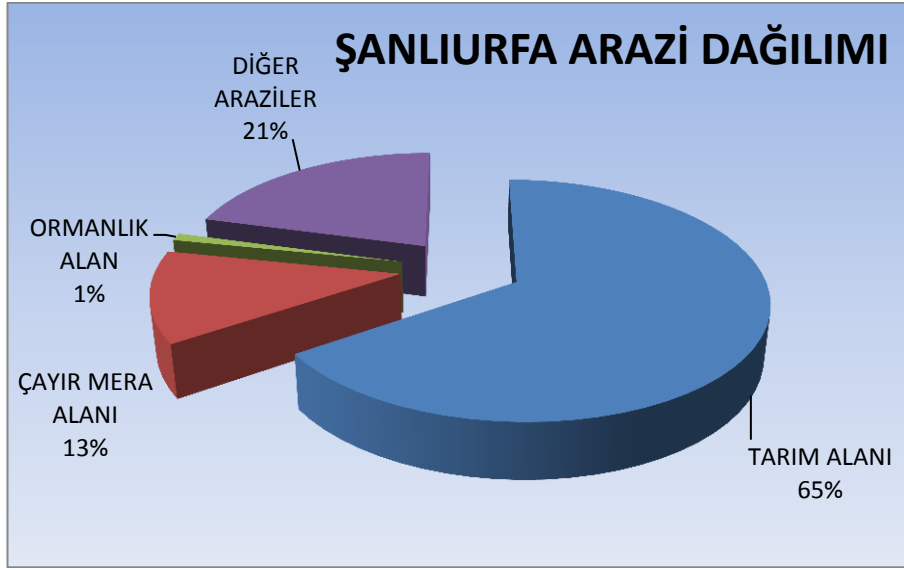
- Tarım İl Müdürlüğü
- Orman Bölge Müdürlüğü
- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlü

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

İlimiz arazi dağılımı bakımından Türkiye'deki toplam tarım alanının %4,9'una sahip olup, Konya ve Ankara'dan sonra **Üçüncü** sıradadır.

- ✓ Tarım Alanı: 12.205.434 Dekar
- ✓ Çayır Mera Alanı: 2.343.570 Dekar
- ✓ Ormanlık alan : 155.000 Dekar
- ✓ Diğer Araziler: 3.879.996 Dekar
- ✓ Toplam Yüzölçümü: 18.584.000 Dekar

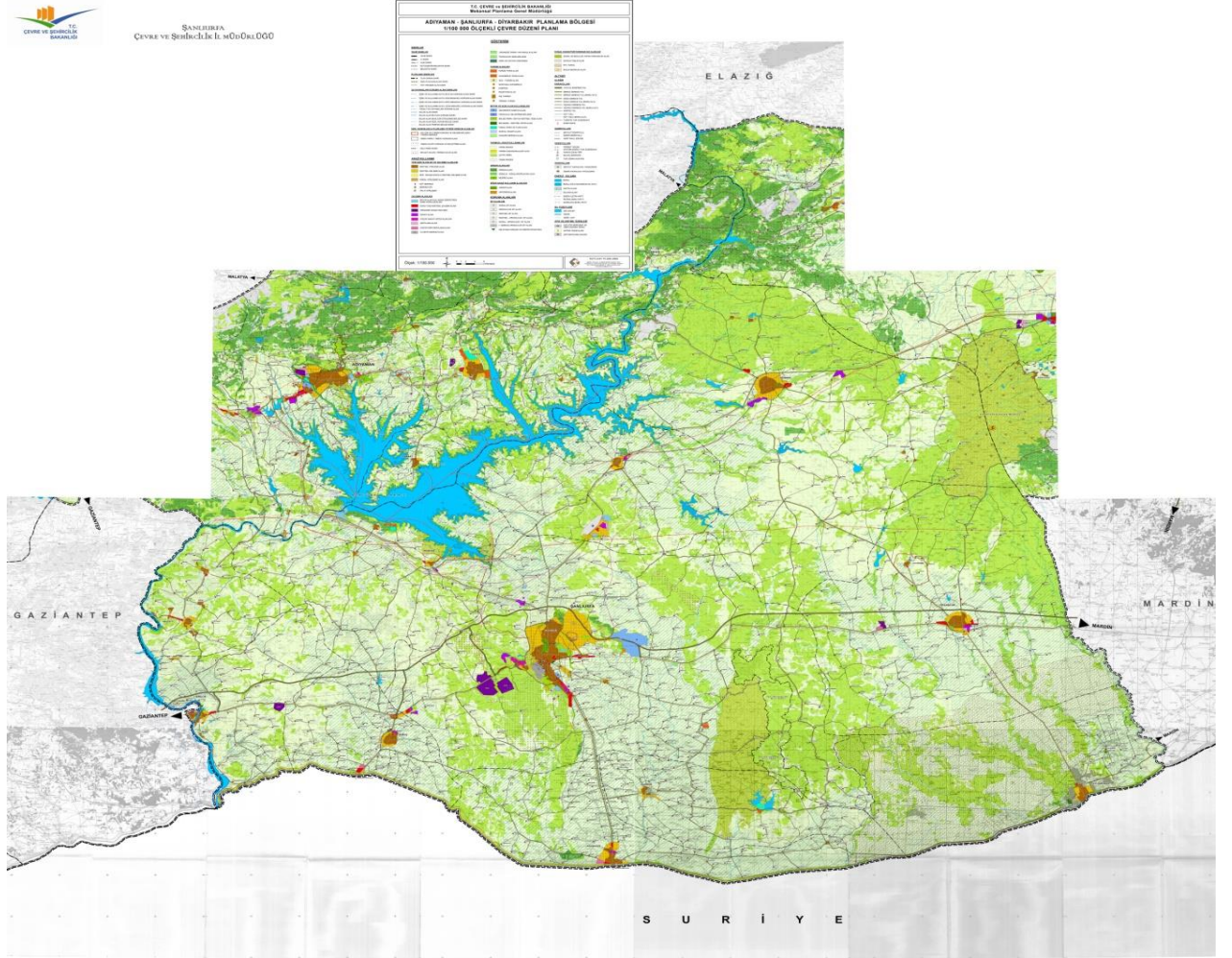
Grafik E.1 – İlimizin 2014 Yılı Arazi Kullanım Durumu(Kaynak :Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, yıl: 2014)

Çizelge E.1 – 2014 Yılı İlimizin Arazilerinin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması (Kaynak :Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, yıl: 2014)

İLÇELER	Yüzölçümü (ha)	Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfı								Su Yüzeyleri
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Merkez	41.535,5	93.606	28.030	40.613	38.551	-	31.706	182.404	445	-
Akçakale	10.313,1	54.471	2.228	22.470	3.548	-	3.947	16.467	-	-
Birecik	8.783,3	10.540	8.707	14.120	5.809	-	19.783	26.700	1.250	924
Bozova	15.195,2	26.001	7.959	20.973	19.191	-	16.976	57.199	2.998	655
C.pınar	18.057,1	96.457	9.590	29.604	9.898	-	3.807	31.215	-	-
Halfeti	6.342,9	1.251	7.508	10.599	3.851	-	4.303	27.411	8.041	465
Harran	8.567,0	40.433	1.731	11.494	8.888	-	4.560	18.564	-	-
Hilvan	13.056,1	34.658	29.982	6.224	19.312	81	16.533	22.462	813	496
Siverek	39.133,6	29.944	103.691	51.172	60.739	184	26.773	111.389	6.468	976
Suruç	7.374,9	38.751	11.202	6.191	3.412	-	3.342	10.851	-	-
V. şehir	21.847,8	74.548	15.277	32.299	21.680	-	3.081	66.942	4.651	-
TOPLAM	190.206,5	500.660	225.05	245.759	194.879	265	134.811	571.604	24.666	3516

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre düzeni planı

Grafik E.2 – İlimize ait Çevre Düzeni Planı

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz arazi dağılımı bakımından Türkiye'deki toplam tarım alanının **%4,9'** una sahip olup, Konya ve Ankara'dan sonra Üçüncü sıradadır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müd.
- Tarım İl Müd.
- Orman Bölge Müd.

F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

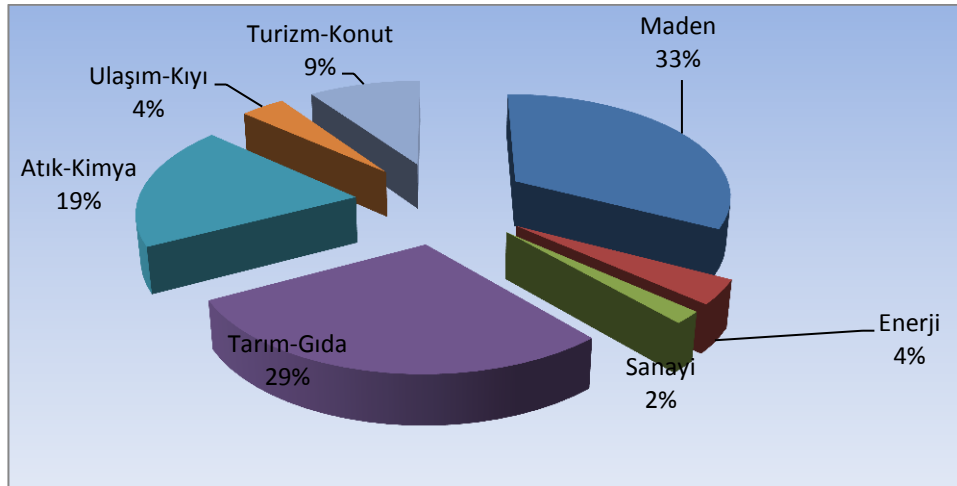
F.1. CED İşlemleri

Şanlıurfa ilimizde 2014 yılında 458 adet Çed muafiyet belgesi, 41 adet Çed Gerekli Değildir Kararı verilmiş olup aşağıdaki çizelgede sektörel bazda dağılımı verilmiştir.

Çizelge F.1 – İlimizde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından (2014) Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı
(Kaynak : Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2014 yılı)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	16	2	1	11	4	2	5	41
ÇED Olumlu Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-

Grafik F.1 – İlimizde 2014 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md. 2014 yılı)

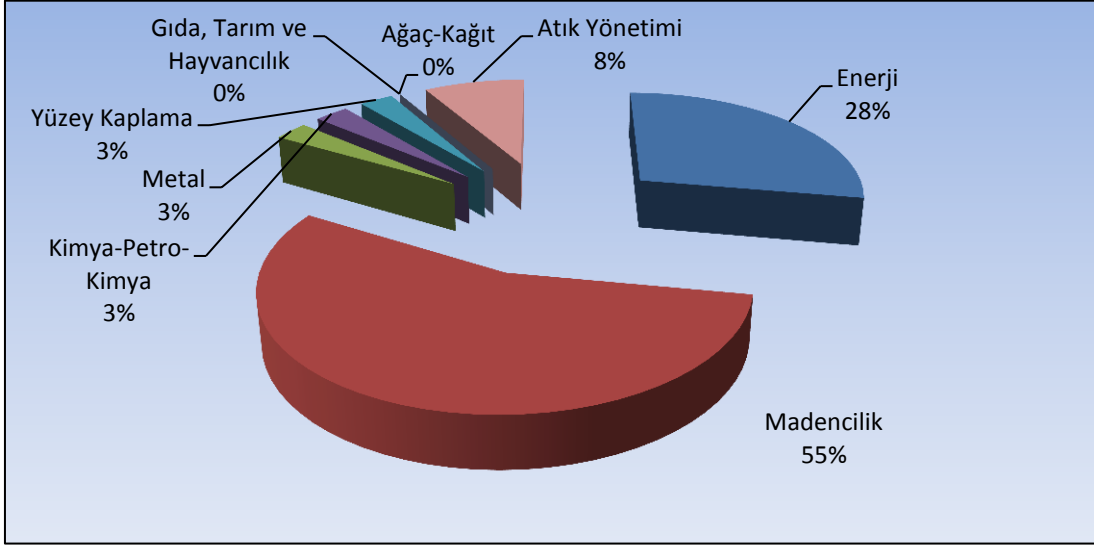

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

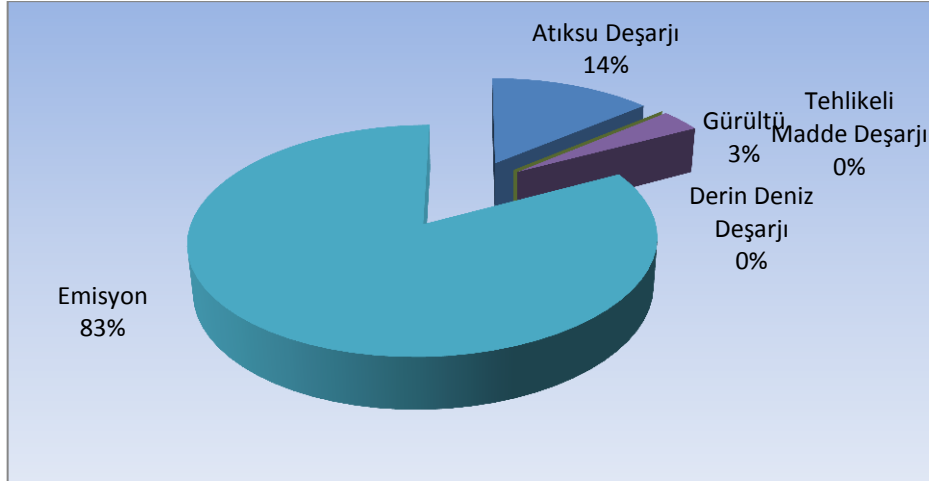
İlimiz bünyesinde 2014 yılında 43 adet Geçici Faaliyet Belgesi, 3 adet Lisans ve 28 adet Çevre İzni verilmiştir olup, geçici faaliyet belgeleri, ret edilen geçici faaliyet başvuruları, çevre izni ve çevre izni ve lisansı belgeleri, ret edilen çevre izni/lisansı başvuru sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çizelge F.2 – İlimizde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları
(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

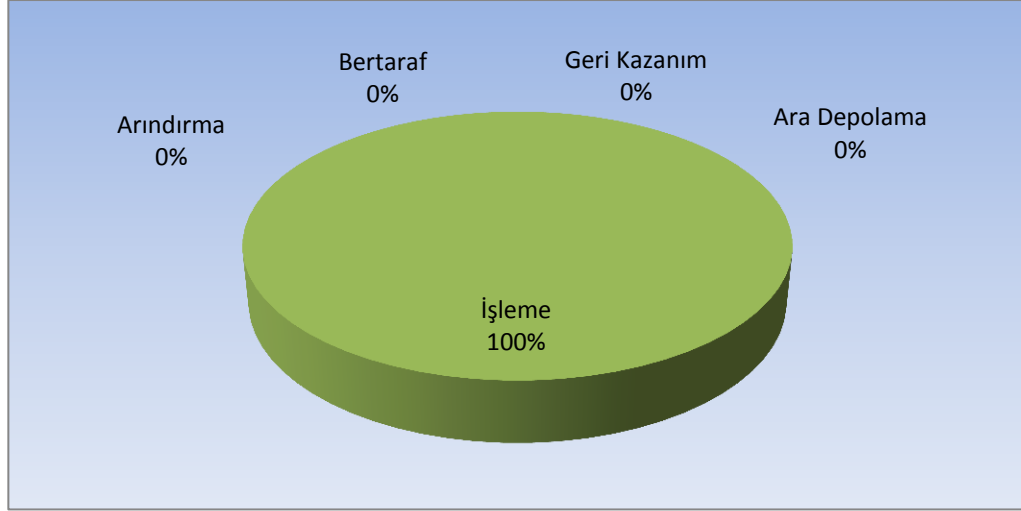
	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	41	43
Çevre İzini	1	27	28
Lisans	3	0	3
TOPLAM	6	68	74

Grafik F.3 – İlimizde 2014 Yılında Verilen Geçici Faaliyet Belgelerinin Sektörlere Göre Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

Grafik F.4 - İlimizde 2014 Yılında Verilen Çevre İzni Konuları(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

Grafik F.5- İlimizde 2013 Yılında Verilen Lisansların Konuları (Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2013 yılı)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde 2014 yılında toplam 458 adet işletmeye Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği kapsamında Çed Muafiyet görüşü verilmiştir. Aynı zamanda 41 adet işletmeye ÇED Gerekli Değildir Kararı ve 2 işletmeye ÇED Olumlu Kararı verilmiştir. Çed başvuruları yapan işletmeler ağırlıklı olarak Tarım-Gıda ve Maden sektörlerinde çalışan işletmelerden oluşmaktadır. ÇED Gerekli Değildir Kararı verilen Projelerin %33 Maden işletmelerine ait olup %29 si Tarım Gıda, % 19'u Atık-Kimya,% 9 Turizm-Konut, % 2'ü Sanayi, %4'si Enerji ve %4'si Ulaşım-Kıyı Projeleridir.

Yine İlimizde 2013 yılında toplam 43 adet Geçici Faaliyet Belgesi, 28 adet Çevre İzni ve 3 adet işletmeye Lisans verilmiştir. Bu işletmelerden 68 adet işletmeye EK-2 kapsamında, 6 işletmeye de Ek-1 kapsamında Çevre İzin/Çevre İzin Lisansı verilmiştir. Verilen izinlerin %55'i Madencilik projeleridir.

Kaynaklar

-Çevre ve Şehircilik İl Md

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde il müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

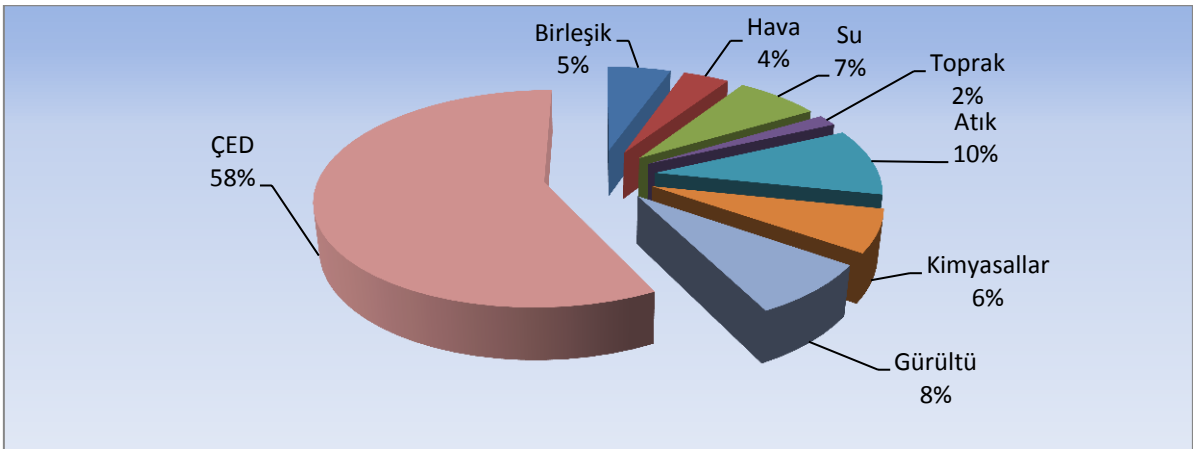
- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalımsızın ÇŞİM tarafından yapılan denetimlerdir.

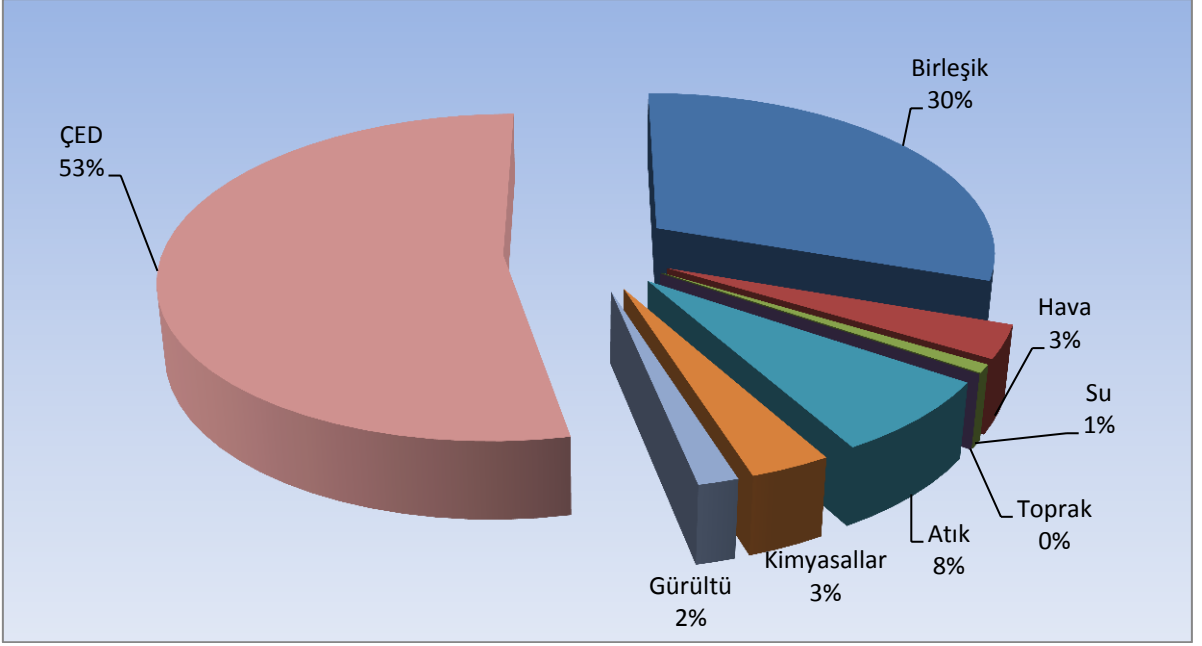
Çizelge G.1 -İlimizde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Gürültü	ÇED	Kimyasallar	TOPLAM
Planlı denetimler	37	4	1	-	9	2	65	4	122
Ani (plansız) denetimler	22	16	29	7	41	32	234	26	407
Şikayet	-	19	16	1	26	2	8	5	77
Genel Toplam	59	39	46	8	76	36	307	35	606

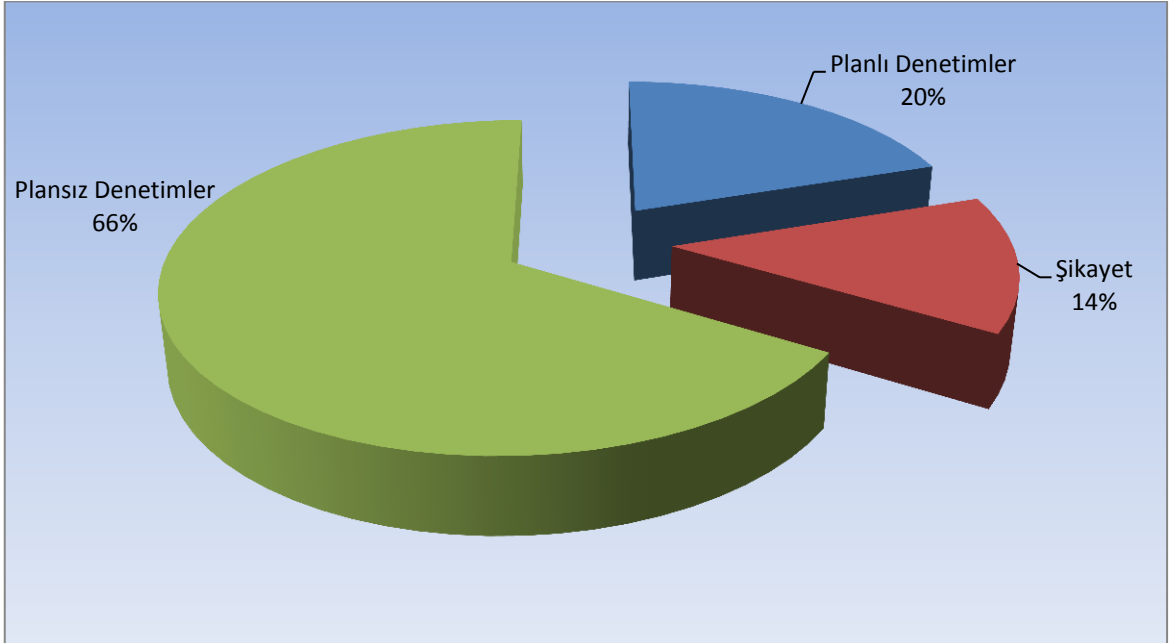
Grafik G.1 - İlimizde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Plansız (Ani) Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

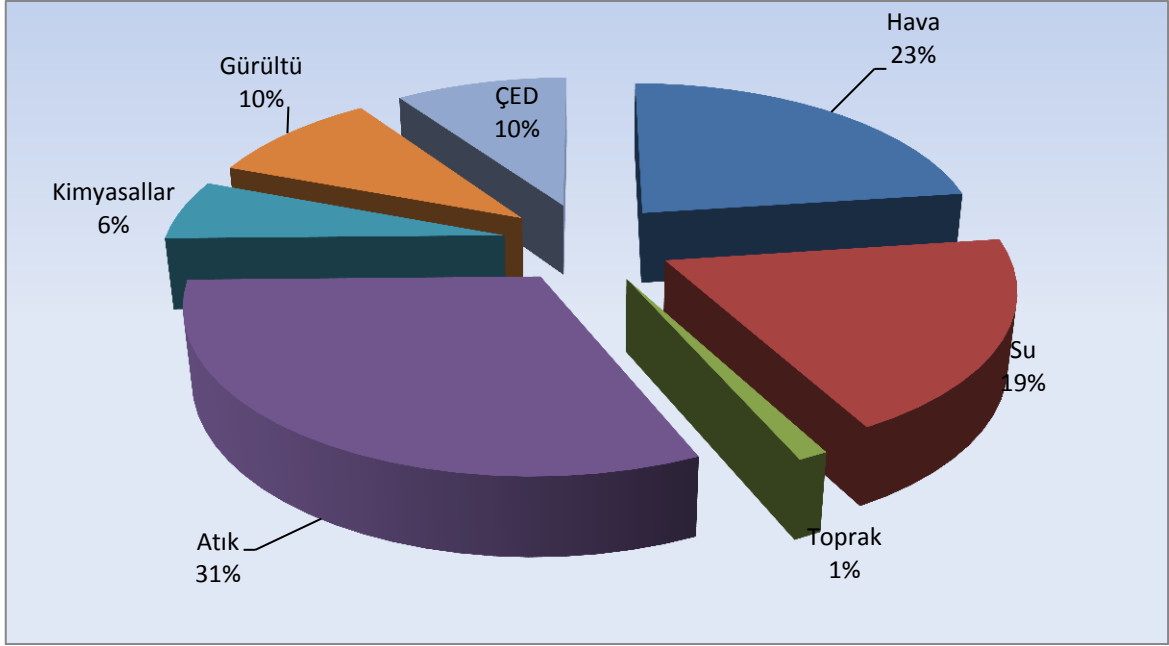

Grafik G.1 - İlimizde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

Grafik G.2 – İlimizde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

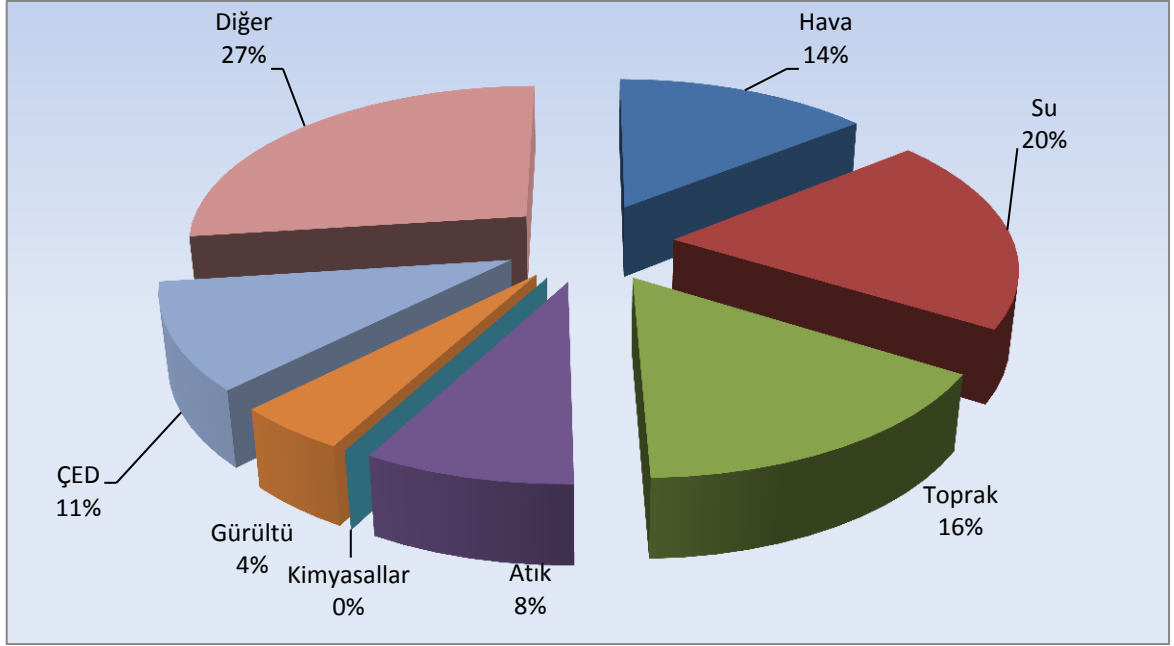
Grafik G.5 – İlimizde 2014 Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.3 – İlimizde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014 yılı)

Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü personellerince 2014 yılı içerisinde 31 adet idari yaptırım cezası uygulanmış olup, bunların 11 adeti gerçek kişi, 20 adeti ise Tüzel kişilere uygulanmıştır. Toplamda 995.861,00 TL para cezası kesilmiştir.

	TOPLAM	GERÇEK KİŞİ	TÜZEL KİŞİ
Ceza Miktarı (TL)	995.861,00 TL	203.286,00 TL	792.575,00 TL
Uygulanan Ceza Sayısı	31	11	20

Grafik G.6 – İlimizde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı(Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Md., 2014 yılı)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlde 2014 yılında faaliyet durdurma/kapatma kararı bulunmamaktadır.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde 2014 yılında Planlı, Plansız (Ani) ve Şikâyetler olmak üzere toplam 606 işletmeye denetim gerçekleştirilmiştir. Bu denetimlerin 122 tanesi Planlı, 407 tanesi Plansız ve 83 tanesi Şikâyetler üzerine yapılmıştır. İl müdürlüğümüze yapılan 83 adet Şikâyetin tamamı denetim ile sonuçlandırılmış olup Şanlıurfa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü personellerince 2014 yılı içerisinde 31 adet idari yaptırım cezası uygulanmış olup, bunların 11 adeti gerçek kişi, 20 adeti ise Tüzel kişilere uygulanmıştır. Toplamda 995.861,00 TL para cezası kesilmiştir.

Kaynaklar

-Çevre ve Şehircilik İl Md. 2014

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

İl Müdürlüğü olarak 2014 yılı içerisinde Çevre Gününde Milli Eğitim İl Müdürlüğü personellerine Çevre ile ilgili konularda 2 adet personel görevlendirilerek eğitim verilmiştir. Yine 1 personel görevlendirilerek Ambalaj Atıkları konusunda ilgili firmalara eğitim verilmiştir.5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliği olarak Şanlıurfa Valiliğine çiçek sunulmuş, ayrıca ilde bulunan egzoz emisyon ölçümü yapan özel şirketler tarafından billboardlara günün anlam ve önemini belirtilen afişler asılmıştır.

I. İL BAZINDA ÇEVRESEL GÖSTERGELER

1. GENEL

1.1. NÜFUS

NÜFUS									
GÖSTERGE: Nüfus artış hızı									
TANIM: Belirli bir dönemde, İl için nüfus büyüklüğünün ortalama yıllık artışıdır.									
Önerilen Kaynak: TÜİK									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990 ve sonrası il nüfusu, İl nüfus artış hızı (%), Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²)									
Durum ve eğilimler;									
Veri formatı									
Yıllar	1990	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nüfus (Kişi)	1.001.455	1.443.422	1.523.099	1.574.224	1.613.737	1.663.371	1.716.254	1.762.075	1.801.980
Nüfus Artış Hızı (‰)	46.16	36.55		33.0	24.8	30.3	31.30	26.3	28.5
Yıllar	2014							
Nüfus (Kişi)	1.845.667								
Nüfus Artış Hızı (‰)	24,0								
Kaynak:									
Değerlendirme ve Sonuçlar									
Nüfusun kentsel alanlarda yoğunlaşması, bu alanlarda çevre üzerinde baskının artması anlamına gelmektedir. İlimizde 2008 yılında nüfus artış hızı ‰ 33 iken 2014 yılında ‰24,0'e gerilemiştir. Ancak toplam nüfus artmaya devam etmiştir. İlimizde nüfus artış oranı Türkiye geneli ortalamalarının üzerindedir.									

NÜFUS		
GÖSTERGE: Kentsel nüfus oranı		
TANIM: Belirli bir tarihte kentsel alan olarak tanımlanmış 20.001 ve üzeri nüfusa sahip yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki oranıdır.		
Önerilen Kaynak: TÜİK		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1927, 1950 ve 1980 yılları da olacak şekilde yıllara göre kırsal ve kentsel nüfus oranı (%),Türkiye geneli oranlarıyla karşılaştırılması		
Durum ve eğilimler:		
Veri formatı		
	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Belde ve Köyler (%)
1927	24.22	75.78
1950	25.04	74.96
1980	43.91	56.09
1990	59.01	40.99
2000	64.90	35.10
2011	55.46	44.54
2012	55.36	44.64
2013	100	-
2014	100	-
Kaynak:		
Değerlendirme ve Sonuçlar		
İlimizde 1927 yılında %24,22 olan kentsel nüfus oranı 2013 yılında %100'e yükselmiştir. Hızlı kentleşme ile birlikte sosyal, ekonomik, demografik ve çevresel sorunlar ortaya çıkmıştır.		

SANAYİ
GÖSTERGE: Sanayi Bölgeleri
TANIM: Sanayinin belli alanlarda yapılanmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek gibi amaçlarla mal ve hizmet üretim bölgeleri olarak hizmet sunmayı amaçlayan organize sanayi bölgeleri vb. sanayi bölgelerinin sayısının, toplam alanlarının ve ildeki planlı sanayileşme oranının zaman serisinde ifade edilmesidir.
Kaynak: Sanayi İl Müdürlükleri, İl Sanayi Odası
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde bulunan sanayi kuruluşlarının sayısı, sektörlerine göre sanayi bölgelerinin Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri İhtisas Bölgesi ilan edilmiş alanlar, Büyük Sanayi Siteleri vb.) sayısı, kapasitesi, alanı (ha), OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısının ildeki tüm sanayi kuruluşları sayısına oranı (%)
Durum ve eğilimler;
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz Merkezde 2 adet Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. 1. Organize Sanayi bölgesinin büyüklüğü 2150874 m2 dir. 1. Organize Sanayi Bölgesinde 255 ve 2. Organize Sanayi Bölgesinde 35 olmak üzere toplam 290 adet işletme faaliyette bulunmaktadır.

SANAYİ
GÖSTERGE: Madencilik
TANIM: Bu gösterge, İlde yer alan farklı ruhsatlandırma grubuna göre verilen bir yılda kayıt altına alınmış maden ocakları, zenginleştirme tesisleri ve depolama alanlarının miktarının yıllara göre değişimini gösterir.
Kaynak: İl Özel İdare, MİGEM
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Türlerine göre maden ocağı ve tesisi sayısı, alanları (ha) ve yıllara göre değişimleri (%),
Durum ve eğilimler; <i>İlgili Kurumdan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.</i>
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlgili kurumdan söz konusu bilgi gelmemiştir.

GÖSTERGE: Sıcaklık

TANIM: Gösterge, ildeki yıllık ortalama sıcaklık değişimi ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılmasını ifade etmektedir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970-2014 yılları arası yıllık ortalama sıcaklık değerleri (⁰C), Türkiye Ortalama Değerleri

Durum ve eğilimler;**Veri formatı**

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Türkiye ort. sıcaklık	13,6	13	12,3	12,6	12,7	12,8	12,1	13	13,2	13,7	12,8	13,5	12,2	12,4	12,9	12,9	13,2
İlin ort. sıcaklık	18,7	18	16,9	18	17,9	18	17,2	18,2	18,5	18,8	17,9	18,3	17,1	17,4	18,1	18,2	18,7
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Türkiye ort. sıcaklık	12,6	12,6	13,1	13	12,8	11,5	12,4	13,2	13,2	13,4	12,6	13,9	14,2	13,2	14,3	13,3	13,3
İlin ort. sıcaklık	18,1	17,5	18,8	18,8	18,6	16,7	17,8	19,2	18,6	18,6	17,7	19,3	19,4	18,8	19,1	18,6	18,6
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014						
Türkiye ort. sıcaklık	13,3	13,4	13,4	13,8	13,7	13,9	15,2	13	13,9	14,1	14,6						
İlin ort. sıcaklık	18,6	18,6	19	19	19,2	18,7	20,5	18,4	19,2	20,8	19,7						

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizdeki sıcaklık tüm yıllarda Türkiye ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ**İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ****GÖSTERGE: Yağış**

TANIM: Birim alana düşen ortalama yağış miktarının zaman serisinde ifade edilmesidir.

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970-2014 yılları arası yıllık ortalama yağış miktarları (kg/m²)

Durum ve eğilimler; İlgili kurumdan söz konusu bilgi gelmemiştir.

Veri formatı

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Ortalama (kg/m ²)	255	533	410	219	460	467	696	379	346	489	461	522	348	509	382	462	445
	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ortalama (kg/m ²)	531	705	310	268	450	392	483	528	270	855	451	425	302	388	546	328	514
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014						
Ortalama (kg/m ²)	512	337	355	364	314	446	272	438	623	453	489						

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizde 1970 yılında m² başında düşen yağış miktarı 255 kg iken 2014 yılında 489 kg yağış düşmüştür. Genel olarak kurak iklime sahip olan İlimiz baraj ve sulama kanallarının yapılması ile nem oranı artmaya ve yağış almaya başlamıştır.

HAVA KALİTESİ**GÖSTERGE: Hava Kirleticileri**

TANIM: Bu gösterge; havadaki SO₂ ve PM₁₀ konsantrasyon miktarını göstermektedir. (SO₂ yakıtların doğal olarak yapısında bulunan kükürt bileşiklerinin yanma esnasında açığa çıkmasıyla oluşan kirleticisi, boğucu, renksiz ve asidik gazdır. Partikül maddeler, gaz halindeki emisyonların kimyasal dönüşümü ve yığın halinde şekillenmesi ile oluşur. 5-10 mikrometre çaplı partiküller, asılı partikül olarak tanımlanır. Genel olarak heterojen karışımları içerir ve karakteristikleri bir yerden bir başka yere önemli değişiklik gösterir. Çapı 10 mikrometre altındaki partiküller maddelere PM₁₀ denir.)

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde oluşan SO₂ ve PM₁₀ miktarları ortalamalarının yıllara göre değişimi ve yıllık olarak aşım gün sayısı değişimi (İldeki ölçüm istasyonlarının kurulma tarihinden itibaren)

Durum ve eğilimler;**İlimizde 2014 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri) (Çevre ve Şehircilik İl Md.,2014)**

Merkez	SO2	PM10
Ocak	34,0	108,3
Şubat	15,4	84,6
Mart	6,1	39,6
Nisan	3,3	32,7
Mayıs	2,8	35,1
Haziran	9,0	25,2
Temmuz	5,9	29,3
Ağustos	5,8	40,6
Eylül	5,9	31,9
Ekim	4,0	36
Kasım	13,8	50,8
Aralık	19,5	58,2
ORTALAMA	10,5	47,7

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Şanlıurfa ilinde kış ayları olan Ocak, Şubat, Kasım ve Aralık aylarında ısınma amacıyla kullanılan kömür ve diğer yakıtların yakılması nedeniyle SO₂ ve PM₁₀ miktarının standartların üzerinde olduğu diğer aylarda ise standart değerlerin altında olduğu görülmektedir. SO₂ ve PM₁₀ genel olarak Şanlıurfa kent merkezi ile güney yönünde saçaklanan kent makrofundada yoğun hava kirliliğine neden olmaktadır.

SU-ATIKSU**GÖSTERGE: Su Kullanımı**

TANIM: Bu gösterge belediye, sulama, içme ve kullanma, sanayi olmak üzere sektörel bazda kaynaklardan çekilen toplam su miktarını gösterir.

Kaynak: DSI, TUİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:

Durum ve eğilimler;**Veri Formatı**

	1994		2004		2008		2014		2030	
	milyon m ³	%	milyon m ³	%	milyon m ³	%	milyon m ³	%	milyon m ³	%
Toplam	38,648		82,026		84,880		108,513			
Sulama			47,462		54,413		57,300			
İçme-Kullanma	38,648		34,564		30,467		51,213			
Sanayi										

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizde 1994 yılında m³ başına çekilen su miktarı 38,648 milyon m³ iken 2014 yılında bu değer 108,513 milyon m³ e çıkmıştır. İlimizde son yıllarda yapılan sulama kanalı projeleri ile çekilen su miktarları artmıştır.

4. SU-ATIKSU**SU-ATIKSU****GÖSTERGE: Belediye İçme Kullanma Suyu Kaynakları**

TANIM: Belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu temin edilen baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve gölet olmak üzere çekilen suyun kaynaklarına göre oranını ifade etmektedir.

Kaynak: TUİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde 1990 ve sonrasında, baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve göletlerden çekilen su miktarı, toplam çekilen su miktarı, (1000 m³/yıl)

Durum ve eğilimler; İlgili kurumdan söz konusu bilgi gelmemiştir.

Veri Formatı

Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su (1000 m ³ /yıl)						
	Baraj	Kuyu	Kaynak	Akarsu	Göl-Gölet	TOPLAM
1994	-	32544	6103	-	-	38648
1996	-	14290	32696	3627	-	50613
1998	158	54690	7012	-	-	61859
2002	22064	38717	9512	4015	-	74309
2004	47462	30682	3883	-	-	82026
2006	50000	34771	10298	-	-	95069
2008	54413	19047	11420	-	-	84880
2010	57959	23502	12471	-	-	93933
2012	56160	41532	4301			101992

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizde 1994 yılında sadece kuyu ve kaynaklardan su çekilirken 1998 ve sonraki yıllarda yapılan baraj ve göletlerden de su çekilmeye başlanılmıştır. Böylelikle ilin ihtiyacı olan su miktarı karşılanmaya başlamıştır.

SU-ATIKSU**GÖSTERGE: Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Veren Belediyeler**

TANIM: Bu gösterge atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren belediye sayısını ve atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfusun yüzdelik oranını ifade eder.

Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfus, tüm il nüfusu, oranları (%)

Durum ve eğilimler;**Veri Formatı**

YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2011	2014
Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Veren Belediye Sayısı	1	2	4	5	2	3	3	YOK	4
Arıtma Tesisine Bağlı Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	5	6	47	44	9	12	11	YOK	YOK

Değerlendirme ve Sonuçlar.

1994 yılında ilimizde sadece 1 belediyemiz atıksu arıtma tesisi hizmeti verirken 2010 yılında 3 belediye hizmet vermektedir. 2013 yılında Kentsel Atıksu Arıtma Tesisi çalışmaları devam etmektedir.

SU-ATIKSU**GÖSTERGE: Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayıları ve nüfusu**

TANIM: Bu gösterge 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)

Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)

Durum ve eğilimler; İlgili kurumdaki söz konusu bilgi gelmemiştir.**Veri Formatı**

YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı	6	9	13	14	15	17	18	19	1
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	63	73	77	83	88	93	80	94	YOK

Değerlendirme ve Sonuçlar.

1994 yılında 6 belediyede kanalizasyon şebekesi varken 2010 yılında 18 belediyeye kanalizasyon şebekesi döşenmiştir. 2014 yılına büyükşehir olması ile bu hizmet büyükşehir görev alınana girmiştir.

SU-ATIKSU
GÖSTERGE: Sanayiden Kaynaklanan Atıksu ve Bertarafı
TANIM: Bu gösterge yıllar itibariyle sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan atıksu miktarları, atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren sanayi bölgeleri ve oluşan atıksuyun arıtılma oranını ifade eder.
Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ildeki sanayi bölgelerinden ve diğer sanayiden kaynaklanan atıksu miktarı, arıtma tesisi sayısı ve arıtılan atıksuyun kısmının toplam atıksu miktarına oranı (%)
Durum ve eğilimler; Söz konusu bilgi İl Müdürlüğümüzde mevcut değildir.
Değerlendirme ve Sonuçlar. Söz konusu bilgi İl Müdürlüğümüzde mevcut değildir.

ARAZİ KULLANIMI
GÖSTERGE: Arazi Kullanımı
TANIM: Bu gösterge CORINE Arazi Örtüsü kategorilerine göre göreceli arazi örtüsü dağılımını gösterir.
Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990, 2000 ve 2006 yılları arazi kullanımlarının miktarı (ha) ve değişim oranı (%).
Durum ve eğilimler; İlgili kurumdaki söz konusu bilgi gelmemiştir.

Arazi Sınıfı	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ						ALANDA ARTIŞ(+) /AZALIŞ (-) Ha
	1990		2000		2006		
	Ha	%	Ha	%	Ha	%	
1. Yapay Bölgeler	19,340.51	1.00296	23,985.40	1.2438 3	23,519.47	1.2196 7	+4178.96
2. Tarımsal Alanlar	1,401,601.01	72.68410	1,386,735.0 5	71.913 15	1,387,417.7 1	71.948 56	-14,183.3
3. Orman ve Yarı Doğal Alanlar	497,166.04	25.78199	487,174.30	25.263 83	486,979.01	25.253 71	-10,187.03
4. Sulak Alanlar	10,239.08	0.53097	29,065.94	1.5073 0	28,964.15	1.5020 2	+18,725.07
5. Su Yapıları	1,295.56	0.06718	1,385.91	0.0718 7	1,466.33	0,0760 4	+170,77
TOPLAM	1,929,642.2	100	1,928,346.3	100	1,928,346.6 7	100	

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizde 1990 yılı ile 2006 yılları arasında Yapay Bölgeler, Sulak Alanlar ve Su Yapılarında artış görülürken, Orman ve Yarı Doğal Alanlar ile Tarımsal Alanlarda azalma olmuştur.

5. ARAZİ KULLANIMI**TARIM****GÖSTERGE: Kişi Başına Tarım Alanı**

TANIM: Toplam ekilebilir tarım arazisinin, toplam nüfusa oranı olarak ifade edilir.

Kaynak: TÜİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Ekilebilir arazi toplamı (ha) ve toplam nüfus (kişi), kişi başına tarım arazisi (ha/kişi)

Durum ve eğilimler;

	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı		Sebze Bahçeleri alanı	Meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı	Süs Bitkileri alanı	Diğer	
	Toplam alan	Ekilen alan					Nadas
	1 220 543	832 273	182 801	18 609	110 742	12	76 104

İLÇELER	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS	TOPLAM
Eyyübiye	181.540	178.969	360.509
Haliliye	175.005	172.677	347.682
Siverek	116.120	116.170	232.290
Viranşehir	87.683	89.401	177.084
Karaköprü	52.014	51.481	103.495
Suruç	50.572	50.794	101.366
Akçakale	48.350	47.359	95.709
Birecik	45.768	46.357	92.125
Ceylanpınar	39.615	39.199	78.814
Harran	37.535	38.207	75.742

Bozova	28.057	28.960	57.017
Hilvan	20.779	20.631	41.410
Halfeti	18.830	19.907	38.737

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Şanlıurfa'daki tarım arazilerinin büyük bölümünde tarla tarımı yapılmaktadır. Şanlıurfa ili ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısı 58.852 olup, Türkiye çiftçi sayısı (2.779.000) 'nın % 2,6'sı'dır. Pamuk, Fıstık ve Mercimek üretiminde 1. sırada yer almaktadır.

Ülkemizin, Pamuk üretiminin % 39'u , Buğday üretiminin % 8'i , Mercimek üretiminin % 36'sı , Arpa üretiminin %11'i , Mısır üretiminin %13'ü , Antep Fıstığı üretiminin %38'i ,İlimizde gerçekleşmektedir.

6. TARIM

TARIM
GÖSTERGE: Kimyasal Gübre Tüketimi
TANIM: Tarımsal alanlarda kullanılan gübre miktarını ve hektar başına kullanılan mineral azot, fosfor ve potas miktarını gösterir.
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TUİK
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık toplam gübre tüketimi :377.350 ton Toplam Tarımsal Alan :1.103.200 ha Gübre ve mineral azot :9.628,3 ton/ha Fosfor :1.378,9 ton/ha Potasyum :87,8 ton/ha
Durum ve eğilimler; İlimizde tarımsal faaliyetlerde 1.103.200 hektar alanda toplam 377.350 ton ticari gübre kullanılmıştır. Gübre kullanımı ile ilgili çiftçilerimize bilgilendirme yapılmakta ve toprak tahlili yapımı teşvik edilmektedir.

TARIM

TARIM																																	
GÖSTERGE: Tarım İlacı Kullanımı																																	
GÖSTERGE: Organik Tarım																																	
TANIM: Toplam tarım ilacı kullanımını (ton birimiyle aktif bileşen) ve hektar başına düşen tarım ilacı miktarıdır.																																	
TANIM: Toplam kullanılan tarımsal alanın oranı olarak organik tarım alanı (organik olarak ekilen mevcut alanların ve organik tarıma geçiş sürecinde olan alanların toplamı) paydır.																																	
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK																																	
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:																																	
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri																																	
Yıllık toplam tarım ilacı tüketimi: 792,55 ton																																	
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:																																	
Toplam tarımsal alan: 792,90 ha																																	
Hektar başına düşen tarım ilacı: 0,001 (ton/ha)																																	
Durum ve eğilimler:																																	
Organik alanların toplam alanı 21.584 (ha),																																	
Toplam tarım alanına oranı %1,8																																	
Türkiye toplam organik tarım alanı içerisindeki oranı %3																																	
n Alanında Toplam Üretim Miktarı 84.141 ton																																	
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kimyasal Maddelerin Adı</th> <th>Kullanım Amacı</th> <th>Miktarı (ton)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Insektisitler</td> <td>Bitki zararlıları ile mücadele</td> <td>236</td> </tr> <tr> <td>Herbisitler</td> <td>Yabancı otlarla mücadele</td> <td>356</td> </tr> <tr> <td>Fungisitler</td> <td>Bitki mantari hastalıklarla mücadele</td> <td>135</td> </tr> <tr> <td>Rodentisitler</td> <td>Keçiğenlerle mücadele</td> <td>0,021</td> </tr> <tr> <td>Nematositler</td> <td>Nematodlarla mücadele</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Akarisitler</td> <td>Akarlarla mücadele</td> <td>62</td> </tr> <tr> <td>Kışık ve Yağlar</td> <td>Bitki koruyucu ve zararlılarla mücadele</td> <td>1,25</td> </tr> <tr> <td>Fumigantlar</td> <td>Depo zararlıları</td> <td>0,48</td> </tr> <tr> <td>Demirli bileşikler</td> <td>Bitki besin element eksiklikleri</td> <td>1,8</td> </tr> </tbody> </table>				Kimyasal Maddelerin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	Insektisitler	Bitki zararlıları ile mücadele	236	Herbisitler	Yabancı otlarla mücadele	356	Fungisitler	Bitki mantari hastalıklarla mücadele	135	Rodentisitler	Keçiğenlerle mücadele	0,021	Nematositler	Nematodlarla mücadele	0	Akarisitler	Akarlarla mücadele	62	Kışık ve Yağlar	Bitki koruyucu ve zararlılarla mücadele	1,25	Fumigantlar	Depo zararlıları	0,48	Demirli bileşikler	Bitki besin element eksiklikleri	1,8
Kimyasal Maddelerin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)																															
Insektisitler	Bitki zararlıları ile mücadele	236																															
Herbisitler	Yabancı otlarla mücadele	356																															
Fungisitler	Bitki mantari hastalıklarla mücadele	135																															
Rodentisitler	Keçiğenlerle mücadele	0,021																															
Nematositler	Nematodlarla mücadele	0																															
Akarisitler	Akarlarla mücadele	62																															
Kışık ve Yağlar	Bitki koruyucu ve zararlılarla mücadele	1,25																															
Fumigantlar	Depo zararlıları	0,48																															
Demirli bileşikler	Bitki besin element eksiklikleri	1,8																															
Değerlendirme ve Sonuçlar:																																	
Organik tarımda 2002 /2010 yılı üretim miktarı olmadığından dolayı veri formatı düzenlenememiştir.																																	
Değerlendirme ve Sonuçlar:																																	
21/04/2011 tarihinden itibaren tarım ilaçları reçeteye satışı yapılmaya başlanmıştır.																																	

7. ORMAN

ORMAN
GÖSTERGE: Ormanlık Alanlar
TANIM: Orman alanlarının toplam büyüklüğünü ve yıllara göre değişimini ifade eder.
Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Şanlıurfa ili toplam orman alanı 23.154 ha olup bunun 9747 hektarı Meşe geriye kalan 13.767 hektarlık kısmı ise Elder çamı, Kızılcım, Badem ve Antep fıstığı türlerinden oluşmaktadır.
Durum ve eğilimler; Yukarıdaki veriler ışığında Şanlıurfa İli Orman varlığı durumu oldukça düşük seviyede olup ağaçlandırma faaliyetleri ile boş ve ağaçlandırmaya uygun alanları ormanlaştırma eğilimleri sürdürülmektedir.
Değerlendirme ve Sonuçlar: Şanlıurfa İli orman varlığı bakımından oldukça düşük seviyede olmasına karşın ağaçlandırma çalışmaları ile bu seviye yükseltilmeye çalışılmakta ve her yıl çeşitli ağaçlandırma programları ile oldukça yüksek miktarlarda fidan dikim faaliyeti yürütülmektedir. Yapılan bu ağaçlandırma faaliyetlerinde çoğunlukla, İlimizin kurak iklim şartlarına uyum sağlayabilen tür olan kızılçam fidanları ve yer yer de meşe ve badem tohum ekimleri kullanılmaktadır. Netice olarak tüm bu çalışmalar neticesinde ülke geneli ortalamaları ile İlimiz orman varlığı kıyaslandığında “Orman Fakiri” olarak tanımlanabilecek İlimizde yapılan ağaçlandırma faaliyetleri ile il geneli ormanlık alan oranı arttırılmaya çalışılmaktadır.

ALTYAPI VE ULAŞTIRMA							
GÖSTERGE: Karayolu ve Demiryolu Ağı							
TANIM: İldeki toplam karayolu (otoyollar, devlet yolları, il yolları) ve demiryolu gelişimi ve uzunluğunu ifade eder.							
Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bölge Müdürlükleri							
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre karayolu ve demiryolu uzunlukları (km)							
Durum ve eğilimler; ilgili kurumdaki söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.							
Veri Formatı							
	2007	2008	2009	2011	2011	2012	2013
Karayolu Ağı Uzunluğu (km)	1144	1144	1145	1145	1148	1159	1268
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlgili kurumdaki söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.							

9. ALTYAPI VE ULAŞTIRMA

ALTYAPI VE ULAŞTIRMA									
GÖSTERGE: Motorlu Kara Taşıtı Sayısı									
TANIM: İldeki, Otomobil (arazi taşıtı dahil), Minibüs, Otobüs, Kamyonet, Kamyon, Motosiklet, Özel Amaçlı Taşıtlar, Yol ve İş Makinaları ve Traktör toplamından ibaret motorlu kara taşıtı sayısını ifade eder									
Kaynak: TÜİK									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre motorlu kara taşıtı sayısı, taşıt kategorileri ve toplam araç sayısı içerisindeki oranları (%), İldeki kişi başına düşen araç sayısı									
Durum ve eğilimler;									
TRC21 Şanlıurfa									
	Toplam	Otomobil	Minibüs	Otobüs	Kamyonet	Kamyon	Motosiklet	Özel amaçlı taşıtlar	Traktör
2009	175 392	66 889	5 230	1 247	14 197	14 207	48 428	366	24 828
2010	194 193	75 330	5 856	1 240	17 375	14 824	53 038	410	26 120
2011	213 782	81 050	6 465	1 264	20 947	14 669	60 711	395	28 281
2012	228 449	85 305	7 004	1 286	23 796	14 708	65 806	388	15 630
2013	180157	90679	7376	1706	24913	11945	73652	332	31269
Kaynak: Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü									
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlgili kurumdaki söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.									

ATIK										
GÖSTERGE: Belediyeler Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık ve Bertarafı										
TANIM: Bu gösterge, il içinde, belediyeler tarafından ya da belediyeler adına toplanan katı atıkların miktarı ve düzenli depolama oranını ifade eder. Belediye atıklarının en önemli miktarı haneler tarafından üretilen atıklardır. Ayrıca alım-satım ve ticaret kuruluşları, ofis binaları, kurum ve küçük işyeri atıklarını da kapsamaktadır										
Kaynak: TÜİK										
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık olarak belediyelerce ya da belediye adına toplanan katı atıklar (Ton), Düzenli Depolanan Katı Atık Miktarı (ton) ve oranı (%)										
Durum ve eğilimler;										
										(Ton/yıl)
		Bertaraf yöntemleri								
	Toplam	Büyükşehir belediyesi çöplüğü	Belediye çöplüğü	Başka belediye çöplüğü	Düzenli depolama sahalarına götürülen	Kompost tesislerine götürülen	Açıkta yakma	Dereye ve göle dökme	Gömme	Diğer (1)
TR Türkiye	25 276 698	1 827 750	8 754 470	418 933	13 746 876	194 452	133 876	43 965	34 295	122 080
TRC21 Şanlıurfa	310 950	-	149 122	1 600	156 899	-	1 015	1 005	-	1 310
Merkez	143 703	-	-	-	142 393	-	-	-	-	1 310
Akçakale	5 700	-	646	1 600	3 454	-	-	-	-	-
Birecik	12 500	-	12 500	-	-	-	-	-	-	-
Bozova	6 829	-	5 780	-	198	-	852	-	-	-
Ceylanpınar	18 250	-	18 250	-	-	-	-	-	-	-
Halfeti	3 380	-	2 375	-	-	-	-	1 005	-	-
Harran	3 565	-	3 271	-	294	-	-	-	-	-
Hilvan	9 100	-	9 100	-	-	-	-	-	-	-
Siverek	66 150	-	66 150	-	-	-	-	-	-	-
Suruç	20 810	-	10 250	-	10 560	-	-	-	-	-
Viranşehir	20 963	-	20 800	-	-	-	163	-	-	-

Kaynak: TÜİK

Değerlendirme ve Sonuçlar.
İlgili kurumdan söz konusu bilgiye ulaşılamamıştır.

ATIK		
GÖSTERGE: Katı Atıkların Düzenli Depolanması		
TANIM: İldeki katı atık tesisi sayısı ve hizmet verilen nüfus oranını ifade eder.		
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki katı atık tesis sayısı, katı atık düzenli depolama hizmeti veren belediye sayısı ve nüfus, hizmet verilen nüfusun tüm il nüfusuna oranı (%)		
Durum ve eğilimler;		
İL	NÜFUS	Katı Atık Tesisi Sayısı
ŞANLIURFA	1.801.980	5
Değerlendirme ve Sonuçlar. <i>İlimizde 1.802.980 nüfusa hizmet eden 5 adet katı atık tesisi bulunmaktadır. İlk lotu dolmuş olan tesis için 2. lot çalışmalarına başlanılmıştır.</i>		

ATIK	
GÖSTERGE: Tıbbi Atıklar	
TANIM: İl için, Ayrı olarak toplanan tıbbi atık miktarlarının yıllık olarak belirtilmesi ve toplanan tıbbi atıkların bertaraf yöntemlerinin oransal olarak ifade edilmesidir	
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Toplanan tıbbi atık miktarı (ton), yöntemlerine göre bertaraf oranları (%) ve bertaraf tesisi sayısı	
Durum ve eğilimler;	
ŞANLIURFA TIBBİ ATIK STERİLİZASYON TESİSİNE GELEN 2014 YILI TIBBİ ATIK MİKTARLARI	TOPLAM (TON)
HALİLİYE	734,168
EYYÜBİYE	92,935
KARAKÖPRÜ	215,763
BİRECİK	30,805
HALFETİ	3,156
SURUÇ	26,357
SİVEREK	62,144
HİLVAN	10,134
VİRANŞEHİR	62,963
CEYLANPINAR	27,756
BOZOVA	4,983
HARRAN	14,634
AKÇAKALE	32,290
	1,318,088

ATIK		
GÖSTERGE: Bitkisel Atık Yağlar		
TANIM: İl içinde toplanan bitkisel atık yağların miktarını ve geri kazanım-bertaraf oranlarını ifade eder.		
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle ilde toplanan bitkisel atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)		
Durum ve eğilimler;		
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ	Soap-Stock
Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (ton)	10.370	71.600
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimizde belediye tarafından toplanan bitkisel yağ ve yağ fabrikalarından atık olarak çıkan soap-stock miktarıdır.		

ATIK		
GÖSTERGE: Ambalaj Atıkları		
TANIM: İl içerisinde oluşan ambalaj atıklarının miktarlarını ve geri kazanımına ilişkin bilgileri içerir.		
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre; Üretilen toplam ambalaj atık miktarı ve ambalaj cinsi (ton), geri kazanılan toplam ambalaj atık miktarı (ton), piyasaya sürülen ambalaj miktarı (ton), hedeflenen geri kazanım oranları (%), geri kazanılması gereken miktar (ton), kayıtlı ekonomik tesis sayısı ve lisanslı tesisi sayısı		
Durum ve eğilimler;		
Ambalaj Cinsi	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik	803575KG	100
Metal	20013KG	100
Kompozit		
Kağıt Karton	2158949KG	100
Cam	24871KG	100
Toplam		
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimizde toplanan tüm ambalajların % 100 ü geri kazanıma gitmektedir.		

ATIK
GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Lastikler
TANIM: Ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları, geri kazanım tesisleri ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları ve geri kazanım tesislerinde ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarları (ton)
Durum ve eğilimler; Veri bulunmamaktadır.

ATIK				
GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Araçlar				
TANIM: İl genelinde yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısını vb. bilgileri ifade eder.				
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü				
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısı				
Durum ve eğilimler; <table border="1" data-bbox="271 1041 1364 1160"><thead><tr><th></th><th>Sayısı</th></tr></thead><tbody><tr><td>Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri</td><td>4</td></tr></tbody></table>		Sayısı	Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	4
	Sayısı			
Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	4			
Değerlendirme ve Sonuçlar. <i>İlimizde 4 adet ömrünü tamamlamış Araç Teslim yeri bulunmaktadır.</i>				

ATIK
Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar
TANIM: Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları ve işleme tesis sayılarını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarı (ton) ve işleme tesis sayısı
Durum ve eğilimler; Veri bulunmamaktadır.

ATIK
Maden Atıkları
TANIM: İl genelinde, cevher tiplerine göre, zenginleştirme tesisi sayısı ve zenginleştirme proses atıklarının dağılımını ifade eder.
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle cevher tiplerine göre zenginleştirme tesisi sayısı, zenginleştirme proses atıkları miktarları (ton)
Durum ve eğilimler; Veri bulunmamaktadır.

ATIK																		
Tehlikeli Atıklar																		
TANIM: İl genelinde, yıllar itibariyle toplanan tehlikeli atıkların miktarı ile geri kazanımı, yakma ve nihai bertaraf edilenlerin miktarlarını ifade eder.																		
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü																		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl içinde toplanan tehlikeli atıkların miktarı (ton), ara depolama geri kazanım, yakma ve nihai bertaraf miktarları (ton) ve geri kazanım türlerine göre oranları (%)																		
Durum ve eğilimler;																		
<table border="1"><thead><tr><th rowspan="2">Aktivite kodu*</th><th rowspan="2">Atık Kodu**</th><th colspan="2">2013 YILI</th></tr><tr><th>Atık Miktarı (ton/yıl)</th><th>Bertaraf %' si</th></tr></thead><tbody><tr><td>15</td><td>150110</td><td>7.361</td><td>100</td></tr><tr><td>16</td><td>160113</td><td>810.297</td><td>100</td></tr><tr><td>08</td><td>080317</td><td>3.730</td><td>100</td></tr></tbody></table>	Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2013 YILI		Atık Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	15	150110	7.361	100	16	160113	810.297	100	08	080317	3.730	100
Aktivite kodu*			Atık Kodu**	2013 YILI														
	Atık Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si																
15	150110	7.361	100															
16	160113	810.297	100															
08	080317	3.730	100															
Değerlendirme ve Sonuçlar. <i>İlimizde 2013 yılına ait 150110 nolu atıklardan 7.361 ton üretilmiş , 160113 nolu atıklardan 810.297 ton üretilmiş ve 080317 nolu atıklardan 3.730 ton üretilmiş olup hepsi bertaraf edilmiştir.</i>																		

TURİZM
Yabancı Turist Sayıları
TANIM: Bu gösterge, il düzeyinde bir yılda giriş çıkış yapan yerli ve yabancı turist sayısının yıllara göre değişimini ifade eder
Kaynak: TÜİK, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl düzeyinde 2000 yılı ve sonrasındaki yıllarda giriş yapan yerli ziyaretçi sayısı (kişi), yabancı ziyaretçi sayısı, bu sayıların yıllara göre değişimi (%), bir önceki yıl için ziyaretçi sayısının aylara göre dağılımı

Durum ve eğilimler;

<i>Yılı</i>	<i>Yerli Turist</i>	<i>Yabancı Turist</i>	<i>TOPLAM</i>
2004	246.974	17.634	264.608
2005	385.993	24.710	410.703
2006	261.310	21.441	282.751
2007	134.688	11.433	146.121
2008	329.038	44.868	373.906
2009	345.317	41.710	387.027
2010	397.283	31.700	428.983
2011	420.202	36.646	456.848
2012	459.493	34.997	494.490
2013	487.231	27.412	514.643

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizde 2003 yılında toplamda 242.442 turist gelirken 2013 yılı itibariyle bu sayı toplam 514.643 e ulaşmıştır.

EK-1: 2014 YILINA AİT İL ÇEVRE SORUNLARI VE ÖNCELİKLERİ ANKET FORMU

BÖLÜM I.HAVA KİRLİLİĞİ

I.1. Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırma

Hava Kalitesi İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
1 (İyi)	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120 ^L	0-50
2 (Orta)	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100 ^L
3 (Hassas)	101 – 150	251-500 ^L	201-500	10001-16000 ^L	161-180 ^B	101-260 ^U
4 (Sağlıksız)	151 – 200	501-850 ^U	501-1000	16001-24000	181-240 ^U	261-400 ^U
5 (Kötü)	201 – 300	851-1100 ^U	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520 ^U
6 (Tehlikeli)	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

I.1.1. Şanlıurfa İline ait 2014 yılı aylık Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırma

AYLAR	Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (X) Göre Sınıflandırma																													
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
OCAK	X																													
ŞUBAT	X																													
MART	X																								X					
NİSAN	X																								X					
MAYIS	X																								X					
HAZİRAN	X																								X					
TEMMUZ	X																								X					
AĞUSTOS	X																								X					
EYLÜL	X																								X					
EKİM	X																								X					
KASIM	X																													
ARALIK	X																													

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

I.1.2. Şanlıurfa İline ait 2014 yılı Kış sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2013 yılı Ekim- 2014 yılı Mart arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırması

	Kış Sezonu (Ekim-Mart) 6 Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (x) Göre Sınıflandırma																													
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Kış Sezonu (Ekim-Mart)	X																													

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

I.1.3. Şanlıurfa İline ait 2014 yılı Yaz sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2014 yılı Nisan-Eylül arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırması

	Yaz Sezonu (Nisan-Eylül) 6 Aylık Ortama ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) Olarak Hava Kalitesi İndeksinde (x) Göre Sınıflandırma																																			
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀											
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6						
Yaz Sezonu (Nisan-Eylül)	x																																			

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

KAYNAK	GEÇEN YILKI ÖNEM SİRANIZ	BU YILKI ÖNEM SİRANIZ ²	ÖNEM SİRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSA NİZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Evsel ısınma	1	3	
b. İmalat Sanayi İşletmeleri	2	2	
c. Maden İşletmeleri			
d. Termik Santraller			
e. Diğer Sanayi Faaliyetleri (Belirtiniz).....			
f. Karayolu Trafik	3	1	Suriyeli göçmenlerin sayısındaki artış
g. Diğer Kaynaklar (Belirtiniz).....			

I.3. Şanlıurfa İline ait 2014 yılı Hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde il/ilçelerde alınan tedbirler

YERLEŞİM YERİNİN ADI	ALINAN TEDBİR/TEDBİRLER									
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	
İL MERKEZİ	2.Karaköprü	x	x	x		x	x	x	x	
	3.Haliliye		x	x		x				
	4.Eyyübiye			x						
	.									
	.									
İLÇELER	1.Bozova	x		x		x	X	x		
	2.Birecik						X			
	3.Akçakale	X		x	x	x				
	4. Ceylanpınar			X		x	X		x	
	5. Viranşehir	X		x			x		X	
	6.Siverek	X	X				X			
	7.Halfeti	X	x	x	x	x	X			
	8.Harran	X				x				
	9.Hilvan	X	x		x		X		x	
	10.Suruç	x				x	x		X	
	.									
.										

²En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

Kaynaklar: *Belediyeler ve Çevre ve Şehircilik İl Müd.*

Tedbirler:

a. Kaliteli katı/sıvı yakıt kullanımı
b. Doğalgaz kullanımı
c. Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları
d. Ağaçlandırma çalışmaları/orman alanlarının, yeşil alanların artırılması
e. Motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümleri
f. Sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları
g. Sanayi tesislerinin yerleşim yeri dışına çıkarılmaları
h. Denetim
i. Diğer (Varsa yukarıya ayrılan bölümde belirtiniz).

I.4. Hava kirliliğinin giderilmesinde, yıl içerisinde, il/ilçelerde karşılaşılan güçlükleri önem sırasına belirtilmesi

Karşılaşılan Güçlükler	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması			
b. Ateşçilerin eğitimsiz veya bilinçsiz olması			
c. Halkın alım gücünün düşük olmasından dolayı kalitesiz yakıt kullanılması	1	1	
d. Kaliteli yakıt temininde zorluklar	2	2	
e. Kurumsal ve yasal eksiklikler			
f. Toplumda bilinç eksikliği	3	3	
g. Meteorolojik faktörler			
h. Topografik faktörler			
i. Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM II.SU KİRLİLİĞİ

II.1. İl sınırları içerisinde bulunan su kaynaklarının kalite değerlendirmesi

Su kirliliği, II.1.1-II.1-3'de il sınırları içerisinde, yıl içinde, kirliliğe maruz kalmış su kaynaklarının (yüzey, yeraltı ve yüzme suları) adları, kalite sınıfları ile bunların çizelgede belirtilen kirlenme nedenleri dikkate alınarak işaretlenmesi istenmektedir.

II.1.1. İl sınırlarında bulunan yüzey sularının kalite sınıflarını Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzey Suyu Adı	Kalite sınıfı				Kirlenme Nedenleri								
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	f	g	h	i
					Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Denizcilik Faaliyetleri	Diğer (Belirtiniz)
Habur Deresi / Ceylanpınar					x	x	x	x	x	x	x		
Akbulut Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)					x	x	x	x	x	x	x		

Kaynaklar: DSİ 15. Bölge Md.

II.1.2. İl sınırlarında bulunan yeraltı sularının kalite sınıflarını Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yeraltı suyunun bulunduğu bölge	Yeraltı Su Kalite Sınıfı			Kirlenme Nedenleri								
	İyi	Zayıf	Yeterli veri yok	a	b	c	d	e	f	g	h	i
				Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Deniz Suyu Girişimi	Diğer (Belirtiniz)
Viranşehir-Ceylanpınar havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Tektek dağı havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Harran havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Suruç havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Birecik havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Halfeti havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Yaylak (Baziki) havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Bozova havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Hilvan havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		
Siverek havzası			x	x	x	x	x	x	x	x		

Kaynaklar: DSİ 15. Bölge Md.

II.2. Yıl içinde, il sınırları içindeki il/ilçelerde atıksuların yol açtığı kirlenmenin nedenlerini uygun seçenekleri “X” ile işaretleyerek belirtiniz.

II.2.’de, il sınırları içerisindeki yerleşim merkezlerinde (il merkezi ve ilçelerin her biri için) atıksulardan kaynaklanan kirliliğin nedenlerinin çizelgenin altında belirtilen maddeler dikkate alınmak ve (X) koymak suretiyle işaretlenmesi istenmektedir. Çizelgede geçen “il Merkezi” ifadesiyle, İliniz Büyükşehir Belediyesi ise, Büyükşehir Belediyesine bağlı ilçeler, değilse merkez ilçe kastedilmektedir.

Yerleşim Yerinin Adı		Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri												
		a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
İl Merkezleri	Şanlıurfa Merkez	x	x						x	x				x
	1.Bozova	x	x		x	x		x	x					x
İlçeler	2.Birecik	x	x		x	x		x	x					x

Yerleşim Yerinin Adı	Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri												
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m
3.Akçakale	x	x		x	x		x	x				x	
4. Ceylanpınar	x	x		x	x		x	x				x	
5. Viranşehir	x	x		x	x		x	x				x	
6.Siverek	x	x		x	x		x	x				x	
7.Halfeti	x	x		x	x		x	x				x	
8.Harran	x	x		x	x		x	x				x	
9.Hilvan	x	x		x	x		x	x				x	
10.Suruç	x	x		x	x		x	x				x	

Kaynaklar: *Belediyeler, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Md.ve Çevre ve Şehircilik İl Md.*

Kirlilik Nedenleri:

- Kanalizasyon şebekesinin olmaması veya yetersiz olması
- Yerleşim yerlerinde evsel nitelikli atıksuların arıtılmaması
- Büyük sanayi kuruluşlarının atıksularını arıtmaması
- Küçük sanayilerde toplu arıtmanın olmaması
- Foseptik çukurların sağlıklı şekilde inşa edilmemesi
- Foseptik atıkların vidanjörlerle çekildikten sonra gelişigüzel yerlere boşaltılması
- Zirai mücadele ilaçlarının kullanımı
- Kimyasal gübre kullanımı
- Arıtma tesisi kapasite ve verimlerinin yetersiz olması
- Arıtma tesisinde görevli olan personelin yetersiz olması
- Hayvancılık atıkları
- Maden atıkları
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.3. Su kirliliğinin önlenmesi amacıyla alıcı ortamlarda aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını çizelgede (x) işareti koyarak belirtiniz.

II.3.'de, su kirliliğinin önlenmesi amacıyla her bir alıcı su ortamı için, çizelgenin altında belirtilen maddelerin dikkate alınarak tedbirlerin çizelgede işaretlenmesi istenmektedir.

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Göller									
1.Halilür-Rahman Gölü	X		X						
2.Ayn-ı Zeliha Gölü	X		X						
3.Atatürk Baraj Gölü	X		X						
Akarsular									
Diphisar Kaynağı/Şanlıurfa	X		X						
Karatepe Kaynağı/Şanlıurfa	X		X						
Sırrın Deresi / Şanlıurfa	X		X						
Bahçecik Kaynağı/ Hilvan	X		X						
(Atatürk Barajı Kuyruk Suları Altında Kalmıştır)	X		X						
Gürgür Kaynağı / Hilvan (Atatürk Barajı Kuyruk Suları Altında Kalmıştır)	X		X						
	X		X						
Hamdun Çayı / Hilvan	X		X						
Gölebakan Kaynağı / Hilvan	X		X						

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Oymaağaç Kaynağı / Hilvan	X		X						
Bulaklı Kaynağı / Birecik	X		X						
Çiçekalan Kaynağı / Birecik	X		X						
Ayran Kaynağı / Birecik	X		X						
Fıstıközü Kaynağı / Birecik	X		X						
Gözeli Kaynağı / Halfeti	X		X						
Kelefiz Kaynağı / Bozova	X		X						
İnbaşı Kaynağı / Bozova	X		X						
Büyükgöl Kaynağı / Bozova	X		X						
Küçükgöl Kaynağı / Bozova	X		X						
Kahnik Deresi / Bozova	X		X						
Hacıhıdır Deresi / Siverek	X		X						
Hacıkamil Deresi / Siverek	X		X						
Çamurlu Kaynağı / Siverek	X		X						
Bekirağa Kaynağı / Siverek	X		X						
Çaylarbaşı Kaynağı / Siverek	X		X						
Özenpınar Kaynağı / Siverek (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Karahisar Deresi / Viranşehir (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Kartal Deresi / Viranşehir (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Duali Köprüsü / Viranşehir	X		X						
Abanköy Deresi / Viranşehir (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Arıcan AĞI / Akçakale	X		X						
Aslanbaba Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Aliyetelli Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Büyük Dere / Ceylanpınar	X		X						
Gölyatağı Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	X		X						
Habur Deresi / Ceylanpınar	X		X						
Akbulut Deresi / Ceylanpınar (Yağış anında akışa geçer)	X		X						

Kaynaklar: *Belediyeler ve DSİ*

Alınan Tedbirler:

- Kanalizasyon şebekesinin yapılması ya da yenilenmesi
- Aritma tesisi /deniz deşarjı /depolama alanları yapılması
- Yerleşim merkezinde foseptik kullanılması
- Tarımsal faaliyetlerde kullanılan zirai mücadele ilacı ve gübrenin aşırı ve yanlış kullanımının önlenmesi
- Yönetmelikler çerçevesinde denetim yapılması
- Deniz araçlarının atıklarını boşaltabilmeleri için uygun yerlerin hazırlanması
- Sanayi kuruluşlarının atıksuları için deşarj izni alması
- Toplumsal bilgilendirilme ve bilinçlendirme faaliyetleri
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.4. Su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlükleri en önemliden az önemliye doğru numara vererek (1,2,3,...) işaretleyiniz.

II.4'de su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. "Karşılaşılan güçlükler" altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması			
b. Mali imkansızlıklar nedeniyle arıtma tesislerinin kurulamaması	1	1	
c. Kurumsal ve yasal eksiklikler			
d. Toplumda bilinç eksikliği	2	2	
e. Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,...şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM III. TOPRAK KİRLİLİĞİ

III.1. İlinizde toprak kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam ile işaretleyerek* belirtiniz.

III.1'de, il sınırları içerisinde toprak kirliliğine neden olan kaynakların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Toprak kirliliğine neden olan kaynaklar altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

Kirlenme Kaynağı	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi kaynaklı atık boşaltımı	3	3	
b. Madencilik atıkları			
c. Vahşi depolanan evsel katı atıklar	2	2	
d. Vahşi depolanan tehlikeli atıklar			
e. Plansız kentleşme			
f. Aşırı gübre kullanımı			
g. Aşırı tarım ilacı kullanımı			
h. Hayvancılık atıkları	4	4	
i. Diğer (Belirtiniz)Petrol Kirliliği	1	1	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Md.

III.2. Toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde, aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını önem sırasına göre rakam* ile belirtiniz.

III.2'de, toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde belirtilen tedbirlerden hangileri alınıyor ise, bunların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

ALINAN TEDBİRLER	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi/Madencilik tesislerinin sıvı, katı ve gaz atıklarının mevzuata uygun olarak bertarafının sağlanması	5	4	
b. Kentleşmenin Çevre Düzeni Planlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi	4	1	Tarım Topraklarının kontrolsüz yapılaşmaya açılması
c. Mevzuata uygun olarak gübreleme, ilaçlama ve sulamanın yapılması	3	2	Sulama Projeleri
d. Erozyon mücadele çalışmaları			
e. Geri dönüşüm/yeniden kullanım uygulamaları	2	3	
f. Diğer (Belirtiniz)Petrol Kirliliği	1	5	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM IV.ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNLARI

IV.1. Aşağıdaki Konu Başlıklarını Dikkate Alarak, yıl sonu itibariyle, il Sınırları İçinde Görülen Çevre Sorunlarını Önem ve Önceliklerine Göre Rakam (Önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,5,..... şeklinde numaralandırınız) Vererek Sıralayınız. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir.

IV.1'de, sıralanan çevre sorunları dikkate alınarak, yıl sonu itibariyle, il sınırlarınız içerisinde, görülen bu sorunların önem ve önceliklerine göre, en önemliden en az önemliye doğru 1,2,3,4,5.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir. Ayrıca çizelgede yer alan her çevre sorunu için iliniz sınırları içinde geçerli olan nedenleri işaretleyiniz.

NOT: Ölçüm değerleri, göstergeler, her bölümün sonundaki sonuç ve değerlendirme kısımları, konularına göre şikayet sayısı, şikayetin ceza ile sonuçlanma oranı, konularına göre ceza sayısı, yapılan denetimler sonucu edinilen deneyimler vb. çevre sorunlarının hangi alanda yoğunlaştığı konusunda yol gösterici olabilir.

ÇEVRE SORUNLARI	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Hava kirliliği			
b. Su kirliliği	1	1	
c. Toprak kirliliği	2	2	
d. Atıklar	4	5	Büyükşehir Kurulması
e. Gürültü kirliliği	3	3	
f. Erozyon			
g. Doğal çevrenin tahribatı (Orman, Mera, Sulak alan, Kıyı, Biyolojik çeşitlilik ve habitat kaybı)	5	4	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

IV.2. İl Sınırları İçerisinde IV.1’de Tespit Edilen Her Bir Öncelikli Çevre Sorunu ile İlgili Olarak; Yukarıda IV.1’de Belirlemiş Olduğunuz Öncelik Sırasına Göre;

I. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Şanlıurfa ili Güneydoğu Anadolu’da Suriye ile sınır komşusu konumunda yer alması ve son yıllarda Suriye de yaşanan iç karışıklık nedeniyle Şanlıurfa yoğun dış göç almış bulunmaktadır. Kentimizde misafir konumda yer alan Suriyeli kentlin az gelişmiş bölgelerinde iskân edilmiş ve il ve ilçe merkezlerinde beklenmedik aşırı nüfus artışına neden olmuştur. Yine üçüncü dünya ülkeleri ve gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme ile birlikte hızlı ve kontrolsüz artan kentlerin nüfusları beraberinde olası çevre sorunlarına getirmekte olduğu tezi Şanlıurfada da tezahür etmiştir. Tarımda makine kullanımının yaygınlaşması istihdamın azalmasına neden olmuş bu sebeple de köylerden kent merkezlerine başlayan göçler ile beklenmedik Suriye’den il ve ilçelerimize gelen misafir konuklar gecekondular ve kaçak yapılaşmanın artmasına, yetersiz altyapı, sosyal tabaka da ayrışmalara, ulaşım, çöp, teknik altyapı eksikliği gibi sorunların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Şanlıurfa kent merkezinde bu nedenler ile artan nüfus ile birlikte hızlı ve kontrolsüz olarak verimli tarım toprakları yapılaşmaya açılmakla birlikte gerek il merkezinde gerekse ilçelerde görüntü kirliliğinin oluşturan yapılaşmalara yol açmıştır.

2014 yılı Adrese dayalı nüfus sayımına göre 2 milyona yakın olan Şanlıurfa’nın il nüfusu Suriye’den gelen misafir yerleşimciler ile birlikte 2.5 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Bu kadar yüksek nüfuslu bir kentte Atık Su Arıtma Tesislerinin az sayıda nüfusa hizmet verecek şekilde bulunması ve Katı Atık Depolama ve Bertaraf Tesislerinin bulunmaması Şanlıurfa İli için önem arz eden sorunların başında gelmektedir.

2. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Şanlıurfa İli bilindiği üzere Harran Ovası üzerinde kurulu bulunması il merkezinde hava sirkülasyonunun tam olarak gerçekleşmesine olanak sağlayacak hava koridorlarının bulunmamasına, yağış rejiminin düzensizliğine ve rüzgârlı gün sayısının az olmasına neden olmaktadır. Şanlıurfa il merkezinde yeni yerleşim alanlarında her ne kadar doğal gaz kullanımına yönelik yapılaşmalar ile doğal gaz kullanımı yaygınlaşması amaçlansa da özellikle kış aylarında kent genelinde kalitesiz ve düşük kalorili kömür kullanımından kaynaklı hava kirliliği oluşmaktadır.

İl ve ilçelerimizde her ne kadar Organize Sanayi Bölgeleri kurulmuş ve faaliyete başlamışsa da kent merkezinde ve konut alanların içerisinde 3-5 kişi istihdam eden kümelenmiş atölye tarzı imalathanelerin üretimden doğan ambalaj atıkları, atık su v.b. atıklarını dışarıya bırakmaları çevre kirliliğine neden olmaktadır.

3. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Şanlıurfa'nın tarihi ve kültürel mirası olarak günümüze kadar gelen, gelenek ve göreneklerini şehre gelen turistlere tanıtmak amacıyla tarihi ve turistik mekânlara yakın olarak konumlandırılmış birçoğu tescil eski Urfa evlerinin dönüştürülmesi ile oluşturulmuş Konuk Evi mahiyetindeki eğlence birimlerinde özellikle yaz aylarında yapılan Sıra Geceleri ve benzeri eğlenceler Gürültü kirliliğinin oluşmasına neden olmaktadır.

Harran Ovasında tarımsal sulama amacına yönelik hizmet vermek üzere 20 yılı aşkın süredir devam eden GAP projesi ile ilin büyük oranda tarımsal sulanması sağlansa da bilinçsiz, aşırı ve kontrolsüz sulama nedeniyle su kaynakları boşuna harcanmasına, verimli tarım topraklarının aşınmasına, çoraklığa ve taban suyunun yükselmesine gibi sorunları beraberinde getirmektedir.

Birecik ilçesinde içme ve kullanma suyu amaçlı kullanılan Fırat Nehri kıyısında kontrolsüz ve izinsiz olarak gastronomi birimlerinin kurulması Nehrin kirlenmesine neden olmaktadır.

4.ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

İlimiz sınırları içerisinde geçen BOTAŞ ve TPO 'a ait Petrol Boru Hatlarında farklı zamanlarda meydana gelen patlaklar sonucu Toprak Kirliliğinin oluşması ve bahse konu Boru Hatlarının ilimiz su kaynağı olan Atatürk Barajı Gölü kenarında olması birinci öncelikli çevre sorunu olmaktadır.

İçme suyu havzasında bulunan Boru Hattı için Deplase (Boru Hattının Yer Değişimi) işlemleri için ilgili kuruluşlarla birlikte çalışma yürütülmektedir.